

JUTRANJE NOVOSTI

Izhaja vsak dan zjutraj, izvemši pondeljke.

Mesečna naročnina:

v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 20.—

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/I. — Telefon št. 213

Brzojavni naslov: „Novosti-Ljubljana“.

Upravništvo: Marijin trg št. 8. — Telefon št. 44.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Pislenim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.

Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.238.

Današnja številka obsega 12 strani

in vsebuje med drugim: Pariško pismo. — Svetovni antidekretizem. — Pred novo konstelacijo. — Iz kulturnega sveta: Češko-slovenski stiki. — Fr. Veber: Eudaimonizem in utilizem. — Socijalna politika. — Pospesjevanje in povzdigi tujkega prometa in turisticke na Gorenjskem. — Ljubljanski velesejmi. — Industrijsko-obrtna izložba v Mariboru. — Pomen borze. — Več podlistkov, zanimivosti itd.

Glavna skupščina JSU.

Že nekaj časa sem stoji Ljubljana v znamenju kongresov. Novinarjem so sledili učitelji, te dni pa so se zbrali v beli Ljubljani gozdarji iz cele kraljevine, da absolvirajo redno skupščino svojega združenja.

Naša država je, kakor se to ob vsaki priliki po vsej pravici omenja, agrarna država. Poleg poljedelstva in živinoreje zavzema gozdarska panoga skoro najodličnejše mesto. Jugoslovenske šume so eminentni del našega narodnega premoženja. Naši gozdovi so vir ogromnega bogastva, še več: ti gozdovi so nekaka »kovana podlaga« na naše valute. Če imamo v inozemstvu kredit, se imamo v precejšnji meri zahvaliti bujnosti naših šum. Naša naloga je, da to veliko ugodnost pravilno ocenjujemo, kajti država brez lesa je država brez velikih razvojnih možnosti v pogledu stavbene delavnosti. Kaj bi dala Italija za naše krasne gozdove, za gigantske hrastove iz slavonških šum, za ono bogastvo, ki ga čuvata slavna Lika in Krbava, Hrvaška in končno tudi Slovenija! Naša ožja domovina ne stoji v tem oziru na zadnjem mestu, saj je v ploščinskem izmeru približno 44 odstotkov vseh njenih kultur — sočno gozdovje.

V takih okoliščinah je gozdarska stroka velikega pomena. Je gospodarska panoga, ki potrebuje ravno radi njene rentabilnosti čim večjih moralnih in gmotnih investicij s strani naroda in države. V tem pogledu se je storilo že precej, ali zdi se nam, da še premalo. Zagrebška šumarska fakulteta nam odgaja mlade strokovnjake, ki delujejo bodisi v državni ali privatni službi. Je to napredek, ki se ga moramo odkrito veseliti, zlasti, če pomislimo, da so morali naši dijaki pohajati v Leoben in drugam, ker ni bilo doma priložnosti za strokovni študij. In nič ni bolj naravno, kakor da so se gozdarji iz cele kraljevine strnili v eno veliko organizacijo, ki ima očuvanja stanovskih interesov veliko nalogo, da podpira potom publikacij in odlično urejevanega strokovnega organa znanstveno-strokovno izobrazbo šumarja, ki se nahaja zunaj, kakor pravijo »v veliki praksi«.

Pomen šumarske organizacije leži na dlan. Ona je poklicana, da svetuje zakonodaji in vitalnih vprašanjih celokupnega gozdarstva. Vprašanje ni samo: kako urediti eksploatacijo, marveč že v drugi vrsti se pojavlja vprašanje: kako ustvariti zakoniti in našim razmeram prikladen sistem pogozdovanja, ki naj obvaruje vsakoletno kapaciteto naših šum pred nazadovanjem? Tu se odpirajo mnogi in komplicirani problemi, ponajveč celo taki, ki posegajo v druga področja, n. pr. v agrarno reformo. Zopet je treba organizacije strokovnjakov, ki mora bdeeti nad interesi skupnosti in stroke.

Toliko o splošnem pomenu šumarske organizacije. Ali organizacija je bila ustanovljena tudi radi njenih članov samih. Tudi tu je treba razčistiti mnoga vprašanja, ki jih more uspešno zastopati le kompaktna, celodržavna organizacija. Doslej se je organizacija krepko razvijala in upati je, da bodo sklepi, ki se porajajo te dni v posameznih oddelkih in ki bodo na glavni skupščini dobili običajno obliko resolucij, tvorili novo razdobje v napredku te mlade in agilne organizacije.

Gozdarjem, ki so prihiteli iz vseh delov naše lepe kraljevine v belo Ljubljano, želimo čim prijetnejše bivanje v zeleni Sloveniji. Poždravljeni, pionirji jugoslovenskih šum!

POTOPLJENA ANGLEŠKA PODMORNICA.

Hon-kong, 17. avgusta. (Reuterjev urad) Vsled silnih vrtincev se je potopil angleški podmorski čoln. Ena tretjina posadke se je rešila.

Nota Male antante Nemčiji.

Beograd, 18. avgusta. (Z) Kakor javljajo iz Aten, se je poslal nalog tukajšnjemu odpravniku poslov grškega poslanstva v zvezi s prenehanjem plačevanja vojne odškodnine v naturi na račun reparacij s strani Nemčije, da stopi v zvezo z našim ministrstvom zunanjih del in da izjavo, da bo Grčija nastopila kakor tudi naši vlada, da se zaščitijo tudi njeni interesi v vprašanju reparacij. Grški odpravnik poslov je tako izjavo v resnici tudi že podal. Ravnotako poročilo je dobila naša vlada iz

Bukarešta, v katerem se tudi rumunska vlada strinja z našim predlogom, da je potrebno da zavzamejo sile Male antante skupno stališče in store skupne korake, da se dosežejo stvarni rezultati v tem vprašanju.

Beograd, 18. avgusta. (B) Člani Male antante bodo Nemčiji poslali kolektivno noto, v kateri bodo zahtevali spoštovanje sklenjenih pogodb in izvršitev odredb, ki govorijo o reparacijah, katere mora Nemčija dati članom Male antante.

Naša kraljevina in Društvo narodov

Beograd, 18. avgusta. (Z) Kakor se doznava, se vrne minister zunanjih del, g. dr. Ninčić dne 28. t. m. v Beograd, kjer se bo mudil le nekaj dni, nato pa bo odpotoval v Zenevo, da prisostvuje konferencam Društva narodov.

Beograd, 18. avgusta. (Z) Sinoči je odpotoval v Švico naš poslanik v Bernu g. Milutin Jovanović, ki je vzel seboj potrebni material, izdelan v ministrstvu zunanjih del, za delo naše delegacije na septembrskem zasedanju

Društva narodov. Ta material je obilen, ker se bo naša delegacija udeležila v pretresanju mnogih važnih stvari, pa tudi sama bo sprožila gotova vprašanja pred forumom Društva narodov. Lista naše delegacije je že določena, in sicer: gg. dr. Ninčić, dr. Laza Marković, Milutin Jovanović (naš poslanik v Bernu) in kot zvedenci gg. dr. Milorad Stranicki, prof. v Zagrebu in Vasa Jovanović, narodni poslanec.

Madžarska in Mala antanta.

Budimpešta, 18. avgusta. (B) »Magyar Hirlap« poroča o pogajanjih med Balo in med poslanikom kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Kakor poroča ta list, je Bala med ostalim predložil listo kabineta, ki bi jamčil za prijateljstvo s Srbi, Hrvati in Slovenci. Po tej listi bi bil ministrski predsednik Gömbös, minister za zunanje zadeve pa Bathiany. Pogajanja z Milojevičem, našim poslanikom v Budimpešti je vodil sam Bala po nalogu Gömbösovem. Bala je Gömbösu izjavil, da Bathiany mora

biti v novem kabinetu, ker bi bil on garancija za Malo antanto. Gömbös je danes izdal članek, v katerem skuša ovreči vesti, da bi bil on proti Mali antanti in da bi bil pristaš probujajočih se Madžarov. Listi pravijo, da se hoče Gömbös priporočiti Mali antanti. V svoji izjavi trdi Gömbös, da vlada ve za pogajanja z Milojevičem. V političnih krogih je to odkritje vzbudilo iznenadenje. Napada se vlada, češ, da je brez moči proti Mali antanti.

Po obsodbi ministrov vlade Stambolijskega.

Beograd, 18. avgusta. (B) Glede na prošnjo za intervencijo, ki jo je biviši bolgarski poslanik g. Rajko Daskalov povodom obsodbe prejšnjih ministrov in pristašev pokojnega Stambolijskega, naslovil na Malo in Veliko antanto, vlada pri članih Male antante enodušnost, da zahtevajo od bolgarske vlade ublažitev kazni. Hkrati bo Mala antanta intervenirala v vprašanju izvršitve obveznosti, ki jih je bolgarska vlada prevzela z mirovno pogodbo, kakor tudi glede makedonskih organizacij, ki rušijo red in mir na ozemlju sosednih držav.

Sofija, 17. avgusta. (Bolgarska telegrafska agentura.) Sodni dvor prve stopnje v Plevni je končal kazensko postopanje proti 85 osebam, ki so obtožene, da so po strmojavljenju Stambolijskega izvajale upor proti zakoniti vladi. 4 obtoženci so bili obsojeni na smrt, 2 na dosmrtno ječo, 70 na ječo od 2 do 12 let, 9 obtožencev pa je bilo oproščenih. Sodba ni končno veljavna, ker lahko obsojenci tekom dveh tednov vložijo vzklic.

Radičev beg in muslimani.

Beograd, 18. avgusta. (B) »Tribuna« poroča iz Sarajeva: V vseh muslimanskih krogih je beg Stjepana Radića izzval največje iznenadenje in bojazen. En del muslimanov, ki ni odobral politik g. Spaha in drugih, je sedaj sklenil, da prekine dosedanje zveze in gre po novih potih. Kakor trde, spada sem tudi Hrasnica. Gotovo je, da bo na prvi seji centralne uprave padla odločitev v tem vprašanju.

Italijanski poslanik Negrotti odpoklican.

Beograd, 18. avgusta. (B) Italijanski poslanik na našem dvoru Negrotti odpotuje na dvamesečni dopust. Nadomestoval ga bo opravnik poslov g. Sumonte. V tukajšnjih krogih govore, da se Negrotti ne vrne več v Beograd. G. Negrotti je posetil zastopnika ministra za zunanje zadeve, dr. Perića in se od njega poslovil.

Naša cona v Solunu.

Beograd, 18. avgusta. (B) Dosežen je popoln sporazum med našo in grško vlado v vprašanju solunske cone kakor tudi glede prevoza in prometa s Solunom in Grško. Sedaj se vodijo pregovori za zaključitev poštne konvencije. Pregovori bodo te dni končani in takoj na to se bo šlo na delo za razmejitve cone v Solunu ter na izkoriščanje te cone po naših oblastvih.

POLOŽAJ V NEMČIJI.

Aachen, 18. avgusta. Od oseb, ranjenih pri zadnjih nemirih, jih je 15 podleglo poškodbam. Pooblaščenih je 200 oseb, da vstopijo v policijo kot pomoč.

Francoski in belgijski odgovor na angleško noto.

Pariz, 17. avgusta. (Agence Havas) Francoski odgovor na angleško noto se bo poslal gotovo v četrtek popoldne v London in bo brzkone še istega dne tudi objavljen.

Bruselj, 18. avgusta. Kakor javlja »Etoile Belge« se bo poslal belgijski

odgovor na britansko noto v ponedeljek ali torek v Pariz in nato v London, še predno odide angleški ministrski predsednik v Aix-les-Bains.

Pariz, 17. avgusta. Francoski odgovor na britansko noto je bil danes zvečer poslan v Bruselj.

Medparlamentarna konferenca v Kodanju.

Kodanj, 17. avgusta. Senator Up-ton (Amerika) je izjavil pri razpravi o reparacijskem problemu, o katerem se je na medparlamentarni konferenci govorilo, da se mora v Evropi opustiti misel maščevanja. V tem slučaju bi nastopila nova doba in Zedinjene države se ne bi več odtegovala evropskim zadevam. Murchison (Angleška) je govoril za nepristransko avtoriteto in je rekel, če bi Nemčija zaprosila za sprejem v Društvo narodov, bi se mogli Nemčija in Francija pogajati kot tovariši. Loebe (Nemčija) je glede odškodninskega vprašanja predlagal, da se predloži mednarodni avtoriteti. Pozdravil je poziv Murchisona na Nemčijo, da bi zaprosila za sprejem v Društvo narodov. Če bi medparlamentarna konferenca opravila s sveta zasedbo Poruhra, bi nastala možnost, da si Francija in Nemčija podata roki. Merlin (Francija) je polemiziral proti Loebeju in naglašal, da se je treba držati določb versailske mirovne pogodbe. Predlagal je, naj se črta predlog, da bi se odškodninsko vprašanje predložilo mednarodni avtoriteti. Namesto tega naj bi se vlade pozvale, da vprašanje odškodnin pospešijo in k sodelovanju pritegnejo nepristransko mednarodno instanco.

Kodanj, 17. avgusta. Po sprejetju resolucij v prilog razorožitvi, je pred-

ložil nekdanji holandski minister financ g. Treub dva resolucijska načrta: prvi zahteva radi obnove normalnih gospodarskih odnošajev, da se preiščejo mere, ki preprečujejo in omejujejo uvoz in izvoz blaga in surovin. Baron Adelswaerd (Švedija) je nato vložil resolucijo, v kateri se priporoča, da se preizkuša in poročilo o problemu reparacij v svrhu končno veljavne rešitve poverita nepristranski in mednarodni avtoriteti, vsem skupinam pa se priporoča, da vplivajo na svoje vlade v smislu praktičnega uresničenja problema. Sklep se bo priobčil vsem vladam in Društvu narodov.

Kodanj, 17. avgusta. Berstein (Nemčija) je označil versailsko mirovno pogodbo kot diktat, ki ga Nemčija vendarle skuša izpolniti. Po daljši debati sta bila oba prva sklepa sprejeta nespremenjena, tretji pa s spreminjivim predlogom Merlina, soglasno. Italijanski senator Ciralo je priporočal nato ustanovitev mednarodnega centralnega urada za pomoč in podporo v stiski se nahajajočega prebivalstva. Predlog je bil brez debate sprejet. Ob 7. uri zvečer je zaključil predsednik dr. Moltesen razpravo s kratkim nagovorom, v katerem je izrazil nado, da bo ta konferenca pospešila mir med narodi.

Evakuacija Carigrada. — Angora prestolica Turške?

Beograd, 18. avgusta. (B) Komisija, ki je bila določena, da uredi podrobnosti za evakuacijo Carigrada, je dovršila svoj posel. Evakuacija se bo izvršila, brž ko pogodbo ratificira velika narodna skupščina v Angori. Po neki brzojavki iz Angore je Alifud paša,

podpredsednik velike narodne skupščine, izjavil, da je vlada definitivno odločena, da izbere Angoro za prestolico Turške. Komisija za zunanje zadeve, ki jo je postavila narodna skupščina v Angori, je začela s proučevanjem lausanske mirovne pogodbe.

Turška sveta vojna proti boljševikom.

Beograd, 18. avgusta. (B) Radiotelegram iz Pariza javlja: V provincah Buhara in Fergana je izbruhnila vstaja kmetov proti sovjetski oblasti. Vodja ustaje je bivši turški častnik Selim paša, ki je izdal na vse muslimansko prebivalstvo proglas s pozivom, da se bori pod islamsko zastavo za osvoboditve Buhare, Hive, Turkestana in Transkavkazije izpod ruskega komunističnega jarma. Hkrati je proklamiral sveto vojno proti komunistom.

OBČINSKE VOLITVE V BEOGRADU.

Beograd, 18. avgusta. (Z) Jutri se vrše v Beogradu občinske volitve. Za te volitve vlada posebno danes v Beogradu velikansko zanimanje. Vse stranke so izdale svoje plakate, v katerih pozivajo volilce, da se v polnem številu udeležijo volitev. Jutri je od 8. ure zjutraj dalje prepovedano prodajanje alkoholnih pijač.

URADNIŠKI ZAKON.

Beograd, 18. avgusta. (Z) Kakor se doznava, bo uradniški zakon, ki ga je Nj. Vel. kralj že podpisal, obnarodovan v »Službenih Novinah« dne 1. septembra t. l., tako da bo takoj stopil v veljavo. Do tega roka bodo vsa ministrstva zbrala potrebne podatke o uradnikih, njihovih kvalifikacijah in uporabnosti ter jih poslala ministrstvu pravde kot izvršitelju zakona, kakor je to rečeno v poslednjem članu novega uradniškega zakona.

NOVOSADSKA RAZSTAVA.

Novi Sad, 18. avgusta. (Z) Novosadska razstava traja še vedno. Danes je bilo na njej mnogo obiskovalcev z vseh krajev, med njimi tudi finančni minister dr. Stojadinović in minister trgovine in industrije g. Kojić, ki bosta jutri v svečani dvorani mestne uprave imela konferenco, na kateri bodo zastopani gospodarski krogi cele države.

ARETACIJA PODPOLKOVNIKA GOJKOVIČA.

Beograd, 18. avgusta. (Z) Sinoči je beogradska mestna komanda aretirala podpolkovnika g. Gojkovića, proti kateremu se je nedavno vršila razprava radi kaznivih dejanj v znani solunski aferi in je vest o njegovi aretaciji izzvala sinoči v Beogradu pravo senzacijo, posebno radi tega, ker je znano, da je bil pri omenjeni razpravi kot nedolžen oproščen.

PRIJETA RUSKA AVIJATIKA.

Beograd, 18. avgusta. (B) Rumunske obmejne oblasti so predvčerajšnjim prijele prav na meji Besarabije ruskega polkovnika Pavla Todorovića in kapetana Jovana Aleksandrova, avijatika, ki sta pred nekoliko dnevi z nekim našim aparatom pobegnili iz aerodroma v Novem Sadu. Pri zasiljevanju sta izjavila, da njihov cilj ni bil beg, temveč, da sta ušla, da obiščeta svoji rodbini, ki se nahajata v Rusiji. Pričakuje se, da bodo rumunske oblasti oba ubežnika izročile nam.

VREMENSKO POROČILO.

Dunaj, 18. avgusta. Vreme v Avstriji se spreminja; nebo je včasih oblačno, včasih megleno, temperatura se je dvignila v posameznih slučajih do 25 stopinj (Inmost, Dunaj). Napoved: vreme bo vetrovno, spreminljivo, oblačno, padavine negotove.

Današnje prireditve.

V Ljubljani:

Kino Matica: »Kralj žena«.
Kino Ideal: »Usoda Inge Krafte«.
Kino Tivoli: »Večja sila«.

V ponedeljek dne 20. avgusta.

Kino Matica: »Kartači varalce«.
Kino Ideal: »Skrivnost Hilleresta«.
Kino Tivoli: »Skrivnost voljočinje«.

Nočna lekarniška služba v Ljubljani:

Tekoči teden: lekarna Prochaska na Jurčičevem trgu, Ustari na Sv. Petra čisti in Joži v Sp. Sili, Celovška cesta.

Dnevne novosti.

— Za Malgajev spomenik v Guštanj. Dne 6. maja 1919 je padel poročnik Franc Malga, osvoboditelj Mežiške doline, tik pred trgom Guštanj. Prihodnje leto bo poteklo 5 let, ko je nehalo biti to blago in nesebično srce junakovo. Hvaležni mežiški Slovenci mu hočejo ob obletnici njegove smrti odkriti primeren spominski ploščo na kraju, kjer se je ločil in izkrvavel za njih svobodo. Prispevki naj se pošiljajo po pošti na kazninci na odbor za Malgajev spomenik v Guštanj.

— Spomenik osvoboditve češkoslovaškega naroda. Leta 1925 prično v Pragi na obrežju Vitkov graditi monumentalno zgradbo kot spomenik osvoboditve češkoslovaškega naroda. V zgradbi bo centralna uprava posloja, oddelki za propagando, muzej, arhiv in mavzolej. Pred zgradbo ali v dvorišču bo postavljen spomenik češkega nacionalnega junaka Jana Žižkova. Načrte za to zgradbo je izvršil bivši legionar arhitekt Rössler. Računajo, da bo stala stavba okrog 11 milijonov češkoslovaških kron.

— Iz prometnega ministrstva. "Trilbuna" poroča: Za mesto pomočnika v ministrstvu saobračaja bo imenovan g. Bora Popović, pomočnik direktorja beogradske železniške direkcije. Na mesto pomočnika direktorja beogradske železniške direkcije, ki ga je zavezal dosedaj g. Bora Popović, pa bo imenovan g. Jeta Popović, sedanji načelnik generalne direkcije železnice. Sedanjí pomočnik ministra saobračaja g. Avramović bo vpokojen.

— Belgijski dijaki na poti v Ljubljano. Te dni pride v Ljubljano skupina dijakov višje finančne in trgovske šole v Anversu. Belgijski dijaki se nameravajo pokolobiti v naše gospodarske in kulturne razmere. Iz Ljubljane bodo odpotovali v Zagreb, Beograd, Subotico, naposled pa nameravajo obiskati Bosno.

— Evaristični kongres v Zagrebu. V Zagreb je dospel v petek minister ver. g. dr. Janjič, ki bo kot delegat vlade prisostoval evarističnemu kongresu in bo šel za baldahinom v svečani procesiji v nedeljo. Pri tej priliki piše eden od listov, ki so blizu hrvatskemu bloku sledeče: "Gosp. dr. Janjič, ki je po poklicu pravoslavni teolog, se je trudil že prej za zedinjenje cerkve in priobiti v tem vprašanju več blankov, v katerih je zastopal stališče, da proti ujedinenju ne more biti dogmatičnih razlogov. Ko je med vojno v sarajevskem veleizdajniškem in voluharskem procesu bilo nad 20. Srbov obsojenih na smrt, je takratni papež Benedikt XV. zastavljal vsa svoja avtoriteta, da se srtne obsodbe ne bi izvršile. Benedikt XV. je poslal brzojav avstrijskemu cesarju Francu Jožefu in ga prosil za kasiranje obsodb. Obsodbe zares niso bile izvršene in nato je srbska vlada poslala v Rim posebnega odposlanca, da se zahvali za intervencijo. Ta delegat je bil dr. Voja Janjič. Bil je sprejet od papeža v avdienci, da opravi svojo misijo. Evaristični kongres je zamisljen kot cerkvena in konfesionalna svečanost Hrvatov katolikov in potem prvotnem programu ne bi bila prisotnost službenega odposlanca vlade močnejša; šele ko je došlo iz Beograda dotično vprašanje, je bil program v toliko spremenjen, da bo dr. Janjič funkcional na njem kot delegat vlade, in bo seveda na temu primeren način sprejet. G. dr. Janjič bo odpotoval po evarističnem kongresu v Zagrebu v Ljubljano, kjer se vrši od 24. do 26. t. m. vseslovenski kongres, na katerem bo dr. Janjič govoril o duhovniškem in o drugih važnih vprašanjih, ki se tičejo katoliške cerkve in duhovništva.

— Mednarodni policijski kongres. Od 3. do 6. septembra t. l. bo na Dunaju mednarodni kongres policistov, na katerem bo zastopana tudi naša kraljevina. Za naše delegate na tem kongresu so določeni: Za Srbijo g. Vasa Lazarevič, za Hrvatsko g. Urban in za Slovenijo g. Sporn. Na kongresu se bodo obravnavale čisto policijske stvari, med drugim tudi vprašanje ustanovitve mednarodnih policijskih konzulatov v vseh večjih mestih.

— Povratek naših internirancev iz Madžarske. V petek je na meji pri Belem Mostu izročil komandant taborišča internirancev v Zalaegerszegu, Rapp, prisotnost našega konzula v Pešti, g. Preradoviča, našim obmejnemu oblastem 17 naših državljanov, ki so bili radi raznih izmišljenih kaznivih dejanj v madžarskem ujetništvu. Zanimivo je, da so tisti, ki so bili od Madžarov obsojeni na smrt, sedaj pomiloščeni. Vsi od intervencij našega poslanika je bilo do sedaj izpuščenih iz internacije 20 naših državljanov. Vendar pa je ostalo, kakor smo poročali, še veliko število naših državljanov v tem taborišču, vsled česar bi bilo potrebno, da ukrepe naše oblasti energične mere, da se tudi ti ostali izpuste na svojo bodo.

— Novi rudarski zakon. V ministrstvu za šume in rube je izdelala posebna komisija načrt novega rudarskega zakona, ki je sedaj že končan. Načrt novega zakona je izdelan na podlagi rudarskega zakona, ki je veljal na ozemlju Srbije, ravno tako pa tudi na podlagi rudarskih zakonov, ki so veljali v Črni gori, Sloveniji, Hrvatski in Slavoniji. Po sklepu ministra za šume in rube se bo ta načrt hrvatskega zakona poslal vsem gospodarskim organizacijam, da bodo lahko dale svoje pripombe in morebitne predloge.

— Brezčlenske postaje v naši državi. Na poziv ministra poštni in telegrafa so poselili novinarji v spremstvu načelnika poštni in telegrafa g. Džordževića radiotelegrafsko postajo na Banjici in si ogledali celo njeno poslovanje. Istočasno so se razlozila novinarjem nova dela na nemogoče oddaljeni novi postaji v Rakovici, katera se sedaj gradi. Ta postaja bo spadala med najmočnejše radio-postaje v centralni Evropi. Mogla bo sprejemati in dajati vsi vsem stanicam v Evropi, a verjetno bo mogla delati tudi v Ameriko. Ta postaja bo kakor izgleda končana že proti koncu jeseni, ko se bo mogla odstopiti tudi privatnemu prometu.

— Učiteljski kongres v Bratislavi. Na predlog češkoslovaških učiteljev na učiteljskem kongresu v Ljubljani je podvelo učiteljsko združenje potrebne korake, da se bo mogel vršiti še tekom letošnjega leta učiteljski kongres v Bratislavi.

— Še enkrat "Statut pokojniškega zakonika." Cisto na kratko po vrnitvi s poštne, g. N. L. se je v tretjem svojem članku "Pokojniško zavarovanje privatnih nameštencev" ("Jutr. Nov." št. 145) namesto da bi postavil piko, doteknil zelo na kratko moje kritike statuta pokojniškega zakona. In sicer jo je apodiktčno zavrgel kot nestvarno, osebno. Opozarja tudi, da se "je" sam na tistega, ki je izvršil upravičeno

(sic!) operacijo (sic!) nad statutom. Vmešava tudi predsednika zakoda, in sicer tako čudno, da si mora vsakdo predstavljati osebo sedanjega predsednika. Vsi od nesrečne stiliške, ki se je poslužuje g. N. L., mi je blizu misel, da je on sam tisti upravičeni operater in da je bil v to upravičen iz oziroma na sedanjega predsednika. Resnično, z g. N. L. je težko polemizirati, mislim, da se je to že neke ugotalo pred menoj. Ker pa je g. N. L. obljubil, da se še povrne, ko bo čas za to, zadržujem točnejšo utemeljitev svojega mnenja in pričakovanju, da je "čas za to" blizu.

— K članku "Najsvetlejša točka." Pred naslovom članka je pomotoma izostala šifra avtorja: Had Gil Loia.

— K romanu "Renée Maupérin." Nadaljevanje romana v današnji številki se mora pričeti tako-le: Včasih jo je pa vzel seboj v gozd pod drevesa, na katerih je bilo...

— Pokojnine bivših avstrijskih državnih uradnikov. Meseca aprila lanskega leta so se sestali v Rimu na konferenci zastopniki avstro-ogrskih nasledstvenih držav, da sklenejo konvencijo o pragmatiki, po kateri bi se vzdrževali nezaposleni uradniki bivše monarhije kakor tudi o reguliranju pokojnin državnih uradnikov, ki so bili upokojeni za časa obstoja monarhije. Konferenca ni prinesla zaželenih rezultatov, temveč je bila samo sklenjena konvencija o vzdrževanju penzionistov. Ker to važno vprašanje ne more ostati nerešeno, se bo vršila meseca oktobra na Dunaju konferenca, da se dogovori nadaljujejo. Na tej konferenci bodo zastopane vse nasledstvene države razven Madžarske. Konferenca bo razpravljala o vprašanju reguliranja pokojnin uradnikov bivše avstro-ogrške monarhije, ki so bili 3. novembra 1918 v državni službi. Dalje o vprašanju upokojitve železniškega osebja in osebja državnih podjetij in o vprašanju upokojitve uradnikov po provincah, občinskih uprav in po predlogu Nemške Avstrije o vprašanju reguliranja pokojnine uradnišva bivšega cesarskega dvora.

— Italijanski oficirji v naši državi. V kratkem pride v našo državo več italijanskih oficirjev, da se prične srbskohrvatskega jezika.

— Za predstavo opere "Nižava." ki jo priredi Narodno gledališče v čast udeležencem kongresa Jugoslovenskega Sumarskega Udruga v turek dne 21. t. m. ob osmi uri zvečer, so pri blagajni v opernem gledališču v ponedeljek (20. t. m.) in turek (21. t. m.) od 10. do 12. ure popoldne in od 3. do 5. ure popoldne ter pol ure pred pričetkom predstave še na razpolago parterni, balkonski in galerijski sedeži kakor tudi stojališča.

— Podružnica "Jugoslovenske Matice" na Vrhniki priredi na Mali Smarču dne 8. septembra na Krizpotu "Tombolo" s številnimi in lepiimi dobroti, ki si jih od 28. avgusta naprej lahko vsakdo ogleda v trgovskih izložbah na Vrhniki. Ker je čisti dobiček namenjen našim neodrešenim bratom v Primorju in Korotanu, sežite po tombolskih kartah, ki so v predprodi v gostilni Franc Kočevarja in M. Jerine (Rokodel. dom).

— Sobotni ljubljanski trg je bil zopet izredno bogato založen in tudi jako dobro obiskan. Bilo je dosti vsega bodisi zelenjave, sadja in drugih domačih pridelkov. Samo gob letos ni, to pa radi hude vročine in ker je premalno dežja. V obče so vsi pridelki in sadeži jako lepi in lepi, samo cene so se kljub obilici in dobri letini še vedno visoke. Na ribjem trgu je bilo tudi precej rib. Ščuke po 35 Din, postri male po 12—16 Din, mrene po 35 Din in navadne pečenke po 6—8 Din. Tudi žab je bilo nekaj in sicer krak po 1 Din in pol. — Razprodano je bilo vse. Tudi vrtnarskega in domačega cvetja in zelenja je bilo na obeh cviličnih trgih precej veliko in v lepi izbiri.

— Nabiralec prostovoljnih darov broderski kapetan Tomas Mate, ki je nabiral za novo jugoslovensko jedrino in sicer brez oblastvenega dovoljenja, je bil policijsko kaznovan, nakar so ga poslali s prisilnim potnim listom v pristojno občino Split.

— Neznani ponosniki so razbili na Narodni tiskarni v Knafevi ulici več šip na oknih v priljubljeni, kjer sta pisarni vodstva tiskarne in uprave lista. Kdo in zakaj je na ta čuden način ohladil svojo jezo nad Narodno tiskarno, do sedaj še niso ugotovili.

— Stanovanjski posredovalci. Pri Fr. Karbi na Dunajski cesti se je zgledil nepoznan mlad, čedno oblečen možik, ki se je ponudil, da jim preskrbi novo lepo stanovanje. Govoril je tako prepričljivo, da mu je dala žena 100 Din za razne izdatke, nakar je mož izginil, da se ga ne vidi več.

— Pogreša se že nekaj dni 46letna Stridinger Roza iz Ljubljane, Gosposvetska cesta. Domačini domnevali, da je izvršila brzkotne samomor.

— Ukradeni kolo. Posestniku Leopoldu Grudnu v Hotiščici sta ukradla Albert in Avgust Gomilešek kolo znamke "Puchs", vredno 1400 Din. Tatova sta pobegnila brzkotne v Italijo. — Pri Sv. Jakobu je bilo ukradeno Pavlu Primarju iz Nadgorice 1500 Din vredno kolo znamke "Iris" štev. 67.667.

— V Matkah je bilo vmiolenjo pri Teziji Sitar. Tat je odnesel več posteljnine, perila in razne obleke ter 150 Din denarja. Skupno škodo cenijo na okroglo 6000 Din. O storilcu ni nobene sledi.

— Pobegnila je z znanim rokoborcem Teodorjem Govorčinom 16letna Pezdiček Aleksandra iz Maribora. Dekle je izredno lepe temne polti in ima kodrate lase. Dobili so tudi pismo, ki ga je pisal Govorčin pred pobegom.

— Kupila je dekle za 250 Din... Iz Subotice poroča: Dne 16. t. m. je dopotovala iz Sente v Subotico vdova Petra Kočec, ki je lastnica neke javne hiše v Senti. V Subotici se je sestala z nekim Ebenhartom, od katerega je "kupila" 18letno deklico Mariško Kiš, in sicer za celih 250 Din. Ko je hotela s svojim plenom odpotovati v Sento, je bila na kolodvoru aretirana skupno s svojo žrtvo.

— Razprava proti Hrvoju Paskljeviću odzgodena. Preiskovalni sodnik je izročil pred dvema tednoma vse akte v zadevi morilca Hrvoja Paskljevića zagrebškemu državnemu pravdniku, da bi se zamogla dvigniti obtožba in nato razpisati glavna razprava. Medtem pa je državno pravdnštvo vrnilo sodniške akte preiskovalnemu sodniku v svrhu dopolnila nekaterih detajlov in izjav zaslišanih prič.

— Starodavni Kranj ima vedno veliko novic, pa se jih more le po malem notri dati, kakor "rčnje". Vsa si želijo dopusta, kar je pri tej vročini zares potrebno. Še boljše pa je, če je za ta čas dvakrat plačan. Potem se gre v toplice, ako nese, pa tudi na Cofišče marsikatero gospodično zanesa.

Tja gori ni daleč, tako, da ni treba srčnih vezi prekiniti, in to je zares lučstvo. Še človek ni zelo bolan. Tak dopust bi bil tudi po mojem okusu. — Zidamo tudi tovarne. Naš stolp s ponosom gleda na nebroj Adamov, ki delajo vzlic navpičnim solnčnim žarkom pod Gašteljem, tako da se od ceste vidi, kakor bi vsi imeli rdeče srajce. Ne bo jim treba se dosti umivati, koža se jim bo kar odluščila in dobili bodo drugo kosmato srajo, ki bo cenejša kot v trgovini.

— Na trgu prodajajo zelene češnje in odpadna jabolka, in to samo zdravnikom in lekarnarjem na ljubo, tem gospodom nikdar ne fal. — Ako ne greš vsak dan v gostilno, te že vprašajo, ali si bil bolan, ali na dopustu — ali pa v časopise dajo, da si iz Kranja ne ve se kam izginil. Torej le vsaki dan v gostilno, da te ne bodo pogrešali.

— Češke novosti. Sokolsko društvo v Celju priredi v nedeljo 14. oktobra pred Narodnim domom veliko javno tombolo, na katero že danes opozarjamo. — Celjski obrtniki posetijo korporativno obrtno razstavo v Mariboru danes v nedeljo. — Koncertni večer umetelske trojice Simenc, Stritof, Ferstik, kateri bi se imeli vršiti dne 18. t. m., je vsled nepričakovanih ovir preložen na poznejši čas. — Z obiranjem hmelja so ponekod že pričeli po Savinjski dolini. Splošno obiranje pa se prične po 20. avgustu. Letina bo dobra. — Srečno poti Bernotova socialistična "stranka" se je v petek definitivno izselila iz Celja v Krško. Sedež nove ustanovljene stranke pa se bo nahajal v Celju.

— Mariborske novosti. Francoski poslanik v Beogradu g. Clemens Simon je dospel v Maribor. Francoski krožek je priredil gostu na čast čajanko. — Nočno lekarniško službo ima prihodnji teden mestna lekarna magistra Prulla na Glavnem trgu. — V minulem tednu je umrlo v Mariboru sedem oseb, od teh tri moškega in štiri ženskega spola. — V smislu sklepa okrajne organizacije brivcev in lasuljarjev bodo brivnice med tednom do sedmih, ob sobotah pa do devetih odprte, dočim so ob nedeljah zaprte.

— Ptuške novosti. Tudi pri nas lahko rečemo, da se nahajamo v deželi vinotučev. Zlasti v vinorodnih delih našega okraja ne najdeš skoro hiše, ki ne bi imela pravice do vinotoča. Priznavamo, da je že bilo zelo potrebno, da se daje vinogradnikom gotove olajšave glede prodaje vina, ker se ob normalnih razmerah nikakor ne bi mogli "osvoboditi" svojega pridelka na vino, toda kljub temu imamo pogum trditi, da to prinesele te olajšave mnogo zla. Še nikoli se ni v našem kraju v takšni meri pijačevalo kot danes. Daj samo pogledati ob nedeljah in praznikih v okolici mesta ležeče vasi in imel boš priložnost dovolj videti, kako se "uničuje" alkohol. Nadajše so dobili pravico do točenja vina le oni, ki so lastniki vinogradov in ki vsled tega prodajajo svoje lastno vino; toda redki so slučaji, da bi se držali te pravila; večinoma so že davno prodali svoj lasten pridelan in sedaj pridno kupujejo vino, da ga potem z dobičkom naprej prodajajo. Pred očmi zakona je nastal iz vinotočev pravcati obrt! Ni čuda torej, da vlada med gostilničarji veliko nezadovoljstvo, ker plačujejo ogromne davke in so vzlic temu danes popolnoma sebi pripušeni in brez pomoči v sedanjem težkem materijalnem boju. Po našem mnenju bi bilo mnogo boljše, da se niknejo vinotoči, akoravno bi potem bile cene višje, ker nizka cena le neguje pijačevanje; kljub vinotočem pa najdemo v našem mestu še gostilnice, ki točijo vino po 48, 56 in celo 60 kron; sicer se prodaja po 20—32 kron. V splošnem se govori, da bo vino vsled zelo neugodnega vremena kmalu poskočilo v ceni in da bo letošnja vinska letina jako skromnega obsega. — Tukajšnji zdravnik in zobozdravnik g. dr. Bela Stulce se je podal s svojo soporo na kratek oddih v kopališče Dobrno; pri bolniški blagajni ga zastopa g. dr. Mrzole, zdravnik javne bolnice. — Letos imamo tukaj na Ptuj izredno veliko letoviščnikov; večinoma so iz avstrijske republike in prišli so semkaj na obisk k svojim sorodnikom. Vse kupujejo, kar jim pride pred oči in to je dokaz, da so v svoji domovini vajeni na mnogo višje cene. Zlasti glede vina se ne morejo dovolj načuditi, ker so pri nas cene tako skromne, medtem ko se pri njih doma plačuje vino po 120—160 kron po naši valuti. Nekdo smo pač mi hodili v Gradec in na Dunaj in tamkaj nakupovali in se zabavali po ceni, toda danes je parobel!

— Pobegnil je iz žel. stanice v Laporu kaznjene vojaškega zapora v koplju Baković Milan. Pobegnil je zvezan na rokah in razbil vohi v bližnjem gozdu.

— Amerikanci rabijo Wrigleyev žvečilni gumi (Cherwing gum) samo zato, ker isti pospeši prebavo, odstrani žluto, varuje zobe pred gnilobo, odstrani neprijeten duh in snuho v ustih. Znano je, da športniki in turisti ne smejo uživati alkohola in tobaka, vsled tega je wrigley-žvečilni gumi za te najboljši nadomestek, vrhu tega pa se z istim priljani tudi mnogo denarja. Posebno priporočljiv je za delavce, ker pri delu ne smejo kaditi in si z njim preženejo zapustnost in utrujenost. Wrigley žvečilni gumi se dobi pri generalnem zastopstvu drogerija "Adria", Ljubljana, Selenburgova ulica, in tudi po vseh drugih drogerijah.

— Wrigley-jev žvečilni gumi (Cherwing gum) je bil dosedaj pri nas takorekro nepoznan, medtem ko ga v Ameriki uporablja skoro vsak človek, osobito pa delavci, športniki in turisti. Ta gumi se izdeluje iz raznih zdravilnih in osvežujočih rastlin ter je njegova popularnost samo radi tega tako velika, ker pospešuje prebavo, odstrani žluto, snuho in neprijeten duh v ustih, varuje zobe pred gnilobo in pospešuje slino. V službi, kjer ni dovoljeno kaditi, na izletih in pri športu je najboljši nadomestek za škodljivi alkohol in tobak samo Wrigley-jev žvečilni gumi, zato ga zahtevajte v vseh drogerijah. Generalno zastopstvo drogerija "Adria", Ljubljana, Selenburgova ulica.

— Ne samo 33% znižana vožnja ampak tudi polovični vizum je dovoljen obiskovalcem VI. Praškega vzročnega velesoja, ki se vrši v dne 2.—9. septembra. Izredna prilika za ugoden nakup strojev, manufakture, steklenine, porcelana itd. Brezplačna poljanja daje Češkoslovaški konzulat, Ljubljana, Breg 8 in Aloma Comp., d. z o. z. Ljubljana, Kongresni trg 3.

— Odbor Zveze bivših saškihanskih gošencev nam poroča o dobitkih tombole v prid Mladinskemu domu na Kodeljevem. 1. Moško ali žensko kolo. 2. Vagon premoza. 3. Zabol sladkorja. 4. Vreča moke. 5. Blago za moško obleko. 6. Blago za žensko obleko, 30 činkov in 20 kvaterni. Prvo žrebanje se vrši 17. septembra 1923.

— Ljubljene strojeplavce je ednole "STOEWER", zastopstvo Ljubljana, Selenburgova ulica 6-1.

Novosti iz Primorske.

— Italijanska logika. Italijani so zahtevali in kakor znano, še vedno zahtevajo za onih dvatisoč Italijanov, oziroma pravilno rečeno, poitalijančevcev v Dalmaciji Italijanske šole in celo učitelje iz Italije. Toda to velja samo za Italijane v Dalmaciji, nasprotno pa zavzemajo ti kulturni magnati za naš narod, ki je prišel pod njihov jam, nekaj popolnoma nasprotnega. Občinski svet v Voloskem-Opatiji, — ki pa niti zakonito izvoljen ni, — je zahteval, da se odpravijo v občini Volosko-Opatija vse hrvatske šole in da se nadomestijo z italijanskimi. Svoj sklep utemeljuje ta famozni šolski svet s tem, da znajo vsi, tudi hrvatski otroci v tej občini toliko italijanskega jezika, da morejo slediti pouku v laškem jeziku. Glavni vzrok so seveda, kakor to občinski svet v svojem sklepu tudi sam priznava, politično-narodni ozir, torej namen raznarodovanja hrvatskega življa. To se dvojna italijanska logika: par poitalijančevcev v Dalmaciji mora imeti Italijanske šole in celo učitelje iz Italije, tisoči in tisoči Hrvatov v Voloskem-Opatiji pa ne potrebujejo hrvatskih šol! Morda pa bi se dalo pri nas, v slučaju, da bi bil ta sklep izveden, na kak način odgovoriti?

Šolstvo.

— Na državnem moškem učiteljsku v Ljubljani je vpisovanje v I. letnik 5. septembra 1923 od 9.—12. ure, v vadnico pa 10. septembra od 8.—10. ure. Sprejemni izpiti se vrše 6. septembra od 8.—12. ure. Bivši gojenci zavoda se vpisujejo 11. septembra od 10.—12. ure. Ponavljalni izpiti se vrše 7. in 10. septembra po sporedu, ki je objavljen na razglasni deski v zavodu. Šolsko leto 1923/24 se prične 12. septembra s slovesno sv. mašo ob 8. uri.

— Na drž. ženskem učiteljsku v Ljubljani je vpisovanje v učiteljsku (razen v I. letnik), v deklško vadnico in otroški vrtec v turek 11. septembra ob 9. uri. Ponavljalni in vsi drugi izpiti se vrše od 1. do 10. septembra. 12. septembra je slovesna sv. maša, 13. septembra pa redni pouk. Zrelostni izpiti v septembrem roku se prične v ponedeljek 17. septembra. Podrobnosti so razvidne v razglasu v veži šolskega posloja. — Ravnateljstvo.

Dopisi.

— Rogaška Slatina. Danes v nedeljo, 19. t. m. koncertujeta v Rogaški Slatini g. Leopold Kovač, tenorist kralj opere in g. Lovro Matačič, kapeleški kralj. opere v Ljubljani. Gosp. Kovač bo pel nekaj jugoslovenskih umetnih pesmi in najprijetnejše opere arije. Gosp. Matačič pa zaigra dve efektni klavirski točki. Na izredni užitek opozarjamo posetnike zdravilišča.

— Slovenska Bistrica. Po klerikalnih s takim gromenjem razglaseni orlovski okrožni izlet in mladeniški tabor, ki se je vršil 12. t. m. po našem opazovanju ni imel zaželjenega uspeha. Prisotni udeleženci so bili napram posameznim govornikom pred cerkvijo zelo hladni. Le tu in tam se je začel ob končanem govoru kakšen prisiljen "Bog živi". V kroju se je udeležilo le 27 članov, 30 članic, 30 moškega in 36 ženskega. Poročilo. Povorko po mestu je otvorilo na konjih pet-ohitih znanih bistriških članov, ki so svojecasno s svojimi drugimi celo na potu k sprejemu mariborskega škola prav glasno prepevali nemške pesmi in jodlarje.

— Tukajšnje narodno občinstvo je zelo zamirilo dekanjskemu uradu, ker ni kakor običajno opozoril uradov in drugih korporacij na parastos za pokojnim kraljem Petrom. Osvoboditeljem, akoravno je bil po mestnem poveljstvu zato naprošen. Iz tega vzroka so prisostvovali parastosu le štirje častniki naše garnizije. Sporočilo se nam je, da ob tej priliki ni gorela niti ena sveča.

— Ob priliki gostovanja celjskih narodnih akademikov se je pogrešalo veliko število bistriških Slovencev. Vzrok temu je izzvenredno napeto strankarstvo in pa slabi časi. — V zadnjem času smo dognali mnogo nepotrebnega švačbarenja in to celo od strani nekaterih nacionalistov v občejanju z mladimi nemškutarcimi. Fantje vedite, da znajo vse Bistričanke slovenski in da vas bo mo radi vaše malomščosti, če se ne poboljšate, imenoma poštno pokračili.

— Iz spodnje savske doline. Kolikor smo imeli v juniju preveč dežja, toliko ga je zdaj premalo. Zaradi suše trpi zlasti fižol, a tudi repi in zelju ne prijaajo sami solnčni dnevi, istotako bi bilo za ajdo dobro, da bi že skoraj dobili kaj izdatnega dežja. Seneni pridelke je bil precej dober, a otave tudi dosti, več kakor lansko leto. Vinogradi so vohče lepi, saj ima trta rajše sušo kakor pa mokroto. Več kakor suša pa je napravil romunski žužek, ki je spomlad lepo procvitajotčo pšenico do malega uničil. Ta spak se pojavi na pšenici, ko ima še mehko mlečno zrno. Mrčes je baje zanesen iz Romunske in za je po pšeničnih njivah vse črno. Škodljivec je polovico manjši od navadnega hrošča, sicer mu je po močno podoben. — Te dni se ima odločiti, ali se bo vendar gradila na Savi med Krškimi in Brežicami električna centrala ali ne. Svoj čas ljudje niso vedeli, kako velik neizpran zaklad je vodna moč. Dandanašnji ve že vsak vaški bosopetec, ki je dovršil ljudsko šolo, da se dajo bistri potoki in reke porabiti za proizvajanje električne energije, ki daje najlepšo električno luč in tvornicam gonilno silo. Zato pa zahteva tukajšnje prebivalstvo od Zagrebčanov, da jim morajo, če hočejo pričeti z zgradbo, obljubiti, da jim bodo 1. po vseh zadevnih vseh preskrbeli električno luč; 2. da bodo katal, oziroma Savo tako uredili, da bo i v bodoče pravilna ostala in 3. da jim napravijo vodovod, ker utedne zaradi kanala marsiaterki studenec usahnuti.

Vremensko poročilo.

"Jutranje Novosti." — Ljubljana, dne 18. avgusta 1923.

Kraj	Cas	Zračni tlak	Zračna temper.	Veter	Oblačno 0 — 10	Padavine mm
Ljubljana	7	758.8	16.2	sever	več jas.	
Ljubljana	14	756.4	24.0	jugovzh.	obl.	
Ljubljana	21	754.2	20.0	brezv.	del. obl.	
Zagreb	7	758.0	19.0	sev. vzh.	več obl.	
Beograd	7	758.4	10.0	sev. zap.		
Dunaj	7	756.6	15.0	zap.	del. obl.	
Praga	7	753.1	14.0	jugozap.	obl.	
Inomost	7	757.5	12.0	brezv.	več jas.	

Barometer: nižji

Temperatura: nižja

Sport in turistika.

— Današnje nogometne tekme v Ljubljani. Ker je 17. t. m. v Zagrebu tudi tretja tekma med Hajdukom in Bačko ostala nedoločena, se je morala igrati včeraj še četrti tekma. Gostovanje Hajduka ali Bačke v Ljubljani se vsled tega danes ne more vršiti, temveč je preloženo na prihodnje dni. — Rezerva Ilirije igra danes ob 17. uri z aglinim S. K. Korotanom iz Kranja, juniorsko moštvo Ilirije pa ob 15. uri 30 minut predigro z mladinskim moštvom Panonija.

Izpred sodišča.

POBIRANJE SUHLJADI IN LUBJA PO GOZDU

Je brez posebnega dovoljenja lastnika prepovedano. V ljubljanski okolici pogosto nabirajo razni nabiralci suhljadi, pri tem pa prav radi lomijo veje, sekajo dela drevesa in majhno lubje, ter delajo na ta način občutno škodo. Dne 11. avgusta se je zagovarjalo radi policijske ovadbe 7 obtožencev, 2moška in 5 žensk, ker so pobirali v Ravniharjevem gozdu za Rožnikom lubje. Dokazovanje je ugotovilo, da so obtoženci nabirali le nekaj že suhega lubja med listjem, kar je baje tudi gospodar dovolil. Bill so oproščeni, ker se sodnik g. Avsec ni mogel uveriti, da so imeli obtoženci namez krasti.

BAKRENE SMETI.

Po ljubljanskih kolodvorih, posebno pa na predkolodvoru v Dravljah se množe razne tatvine. Večino tatvin izvrše nedolžni paglavci, ki se vtihoptajo med tovarne vozove in porabijo vsako priložnost, da le kaj odneso. Dogaja pa se tudi, da se lojijo podobnega posla tudi odrasle osebe in to železničarji in sosedje. Tem gre pred vsem za les in premog. Seveda ne zanikamo tudi drugega boljega blaga, če se pokaže ravno ugodna prilika. Ta razvada se je bila v zadnjem času nevarno razpasla kljub temu, da ima železnica vedno še svoje nočne čuvaje. Danes sta se zagovarjala pred dež. sod. žel. ključavničar in njegov tovariš kotlar. Stražnik jih je zasačil, ko sta pobirala od starih strojev kosce in žlebove iz bakra. Imela sta že poln nabirnik, katerega sta pustila na begu pod nekim vozom. Obtoženca sta se izgovarjala, da sta nabirala te kosce že več mesecev in da se to uslužbenecem dovoli tako je za lastno uporabo, ne pa za prodajo. Te bakrene odpadke sta prodajala starnarju Panholzerju, ki plačuje, kar je zanimivo te bakrene smeti dražje kot jih ceni železnica sama

Otvoritev nove kavarne in gostilne „LEON“

Naznanilo, priporočilo in zahvala.

Cenjenemu občinstvu v mestu in na deželi najljubše sporočava, da sva najino že mnogo let obstoječo, dobroznano kavnarno „LEON“ preselila s Starega trga št. 30 v Ljubljani

v Kolodvorsko ulico šte. 29 v lastno hišo

kjer bodeva nudila p. n. obiskovalcem pristna dolenska, bizeljska in ljubljanska vina ter vedno sveže pivo. — Dobe se vsak čas okusna gorka in mrzla jedila iz renomirane kuhinje v največji izbiri in po nizkih cenah. — Po potrebi tudi specialitete. — Solidna, točna postrežba. — Moderni, udobni prostori. — Prijetna zabava. — Vse cenj. goste in prijatelje, katerim se najtopleje zahvaljujemo za dosednji številni obisk, blagonaklonjenost in zaupanje, prosimo, da nama isto ohranijo tudi v prihodnje, ter se priporočava z odličnim spoštovanjem

Leon in Fani Pogačnik, lastnika.

Prvovrstno
Vino - pivo
Jestvine
Kava - čaj
Čokolada
Likerji

Berson je in ostane najboljša kvaliteta znamka. Varuje čevlje, cenejši in trpežnejši je od usnja. Od vašega čevljarja zahtevajte, da vam pritrdi Berson gumi podpetnike in gumi podplate.

SPLOŠNA KNJIŽNICA

v založbi

Zvezne tiskarne in knjigarne v Ljubljani.

Izšli so zvezki:

Št. 1. Ivan Albreht: <u>Ranjena gruda</u> , izvirna povest, 104 str.	broš. Din 12, vez. Din 17.
„ 2. Rado Murnik: <u>Na Bledu</u> , izvirna povest, 181 str.	„ „ 16, „ „ 22.
„ 3. Ivan Rozman: <u>Testament</u> , ljudska drama v 4 dej., 105 str.	„ „ 12, „ „ 17.
„ 4. Cvetko Golar: <u>Poletno klasje</u> , izbrane pesmi, 184 str.	„ „ 20, „ „ 26.
„ 5. Fran Milčinski: <u>Gospod Fridolin Žolna in njegova družina</u> , veselomodre humoreske, 72 str.	„ „ 8, „ „ 13.

Cene se razumejo brez poštne.

Cenjena naročila naj se pošiljajo na: Zvezno tiskarno in knjigarno — **oddelek knjigarna** — Ljubljana, Marijin trg št. 8.

Stalne cene pod svetovno
pariteto ob največji izbiri
nudi za vse vrste blaga

V.
mednarodni dunajski
semenj (od 2.-8. sept. 1923)

Pojasnila daje
WIENER MESSE, WIEN VII.
ter častno zastopstvo v Ljubljani:
Avstrijski konzulat, Turjaški trg št. 4.

Velika zaloga klobukov
in slamnikov se dobi pri

Franc Cerar

družba z o. z.

tovarna v Stobu,
pošta Domžale.

Prevzamejo se tudi stari klobuki in slamniki v popravilo pri Kovačevici i Tršan v Ljubljani, Prešernova ul. 5.

Sprejemanje v sredo.
Zaloga v Celju,
Gospiska ul. št. 4.

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

Delniška glavica:
Din 25.000.00†

Rezerve:
nad Din 20.000.000

**LJUBLJANA, Dunajska cesta
v novi palači**

**Brzjavni naslov:
BANKA LJUBLJANA**

**Tel. št. 261, 413, 502, 503
in 504**

Čekovni račun: št. 10.509

Podružnice:

**Brežice Novi Sad
Celje Ptuj
Gorica Sarajevo
Kranj Split
Maribor Trst
Metković**

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.

Na prodaj!

Več VIL s prostimi stanovanj
od Din. 300.000. — naprej.
Stanovanske hiše v predmestju
in v Ljubljani od Din. 60.000.— in višje.

Na Štajerskem lepa stanovanjska hiša z vrtom za Din. 25.000.

Trgovske hiše v mestu in na deželi v različnih cenah 85.000 do 1.000.000 Din. — tudi s posestvom v Ljubljani in izven Ljubljane.

Kmetička posestava: 5, 8, 10, 15 lov in večja od Din. 35.000 naprej.

Gozdna vinogradna posestava na deželi in staybene parcele v Ljubljani in okolici. Več se izve v realitetni pisarni Ljubljana, Poljanska cesta 12.

L. Mikuš

**Ljubljana,
Mestni trg 15**

**izdelovalci
dežnikov**

Na drobno! Na debelo

**Zaloga
sprehajalnih
palic.**

Popravila točno in solidno

KOLESA

NAJBOLJŠA NUDI

J. COREC

LJUBLJANA

PALATA LJUBLJANA

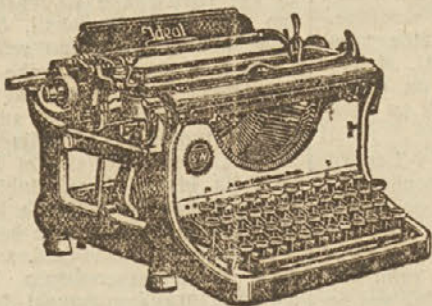
Za pevske zборе MALA PESMARICA

(Partiture)

Št. 1. D. Jenko: Što tufis, Srbije tužni?	Din 2.—
„ 2. I. Zajc: Zrinsko-Frankopanka	med-časno
„ 3. A. Hajdrih: Slabo sveča je brlela	pošle
„ 4. „ „ Pod okrom	2.—
„ 5. „ „ V sladkih sanjah	2.—
„ 6. „ „ Jadransko morje	2.—
„ 7. „ „ Pri oknu sva molče stonela	2.—
„ 8. J. Kocjančič: Slovo	2.—
„ 9. H. Sattner: Pogled v nedolžno oko	1.—
„ 10. „ „ Na planine	2.—
„ 11. Hr. Volarič: Zvečer	2.—
„ 12. E. Adamič: Vasovalec	2.—
„ 13. A. Leban: Podoknica	1-50

Razne druge muzikalije
Zahtevajte cenik!

ZVEZNA KNJIGARNA
Ljubljana, Marijin trg 8

Najpopolnejši pisalni stroj sedanjosti!

Tudi na obroke!

The Rex Co., Ljubljana

Telf. 268 int.

Gradišče 10.

Ustanovljeno 1906.

Zahtevajte ponudbe.

**GRADBENO PODJETJE
ING. DUKIČ IN DRUG**
LJUBLJANA, Bohoričeva ul. 20.

**Elektrotehnično podjetje
Leop. TRATNIK**

LJUBLJANA, Sv. Petra cesta št. 25

Gradnja elektrarn, polaga motorjev in instalacijskega materiala. Svetilna telesa, likala itd.

**Službo občinskega redarja
razpisuje občina Trbovlje.**

Nastop s 1. septembrom t. l.

Pogoji: jugoslov. državljanstvo, starost od 24 — 40 let, navedena neoporečnost, znanje slovenščine v govoru in pisavi. Ponudbi je priložiti sliko. Plača in razne ugodnosti po dogovoru. Rok za vlogo prošnji

do 25. avgusta t. l.

Županstvo Trbovlje, dne 15. avgusta 1923.

**Protiv znojnih nogu upotrebite
HÖFER PUDER br. III.**

Dobiva se u svim apotekama i drogerijama.
RAVE d. d., ZAGREB.

Posredovanje podraži blago,

kar pa ni v interesu trgovca in ne konsumenta. Jugoslovanski trgovci pa ravno v tem oziru veliko grešijo in se poslužujejo za svoje dobave držav, ki prevzemajo samo nalogo posredovalca, katerim običajno ostaja največji dobiček. Zato proč s komodnostjo. Dobro solidno blago se dobi samo v Čehoslovaški, kjer se kupi lahko direktno od tovarnarja. Osobito VI. Praški vzorčni velesejem v dneh od 2. do 9. septembra bo nudil vse kar moramo mi uvažati in to po solidnih cenah, ki so nalašč izredno nizko kalkulirane za Jugoslavijo.

Svetovni antidemokratizem.

V eni zadnjih števil francoske Illustration je pisal g. Guglielmo Ferrero: »Se se nahajajo monarhije v Evropi... a demokratske institucije se majoje.« In melanholično mu pritrjuje g. Vandervelde, rekoč: »Vsaj v polovici Evrope je bil demokratski režim udušen, ne obstoja niti na videz, niti kot okras.«

In k temu pripomni g. Mallet v pariškem Figaroju: Eden karakterističnih znakov devetnajstega stoletja, ki sega — zgodovinsko, če že ne kronološko — od bitke pri Waterloo do bitke ob Marni, je brezdvomno razvoj liberalnih idej in rastoči vpliv parlamentov. Kaj pa vidimo po vojni? Reprezentativni sistem je povsod napaden in tiran stopa na čelo države.

Sovjetski režim je karakteriziran s praktičnim uničenjem parlamentarizma in z diktaturo, ki se vrši na škodo delovskih množic. Konstitucija je garantirala državljanske pravice samo osebam, ki imajo socialno vrednost. Vlada pa ljudski komisariji in ti se morajo pokoravati volji velikega poveljarja Lenina ali njegovih namestnikov.

Pred kratkim je celo g. Mussolini dejal, da se ruska sovjetska revolucija, kakor tudi italijanska fašistična revolucija, skuša oprostiti vsake ideologije in v gotovem smislu vseh liberalnih in demokratskih institucij, ki so izšle iz francoske revolucije. Tako je ta laški državnik pokazal etično točko med sovjetizmom in fašizmom, ki se sicer tako silno razlikujeta.

Mussolini je hotel spet vpostaviti red in radi tega je omejil gotove državljanske svoboščine, kot sta na primer svoboda tiska in svoboda zbiranja. V parlamentu je dejal: »Imamo moč in obdržali jo bomo.«

V Avstriji je diktator holandski župan. Sicer je pa ta diktatura mednarodna in Društvo narodov je ustavilo v tej deželi delovanje parlamenta.

Ali je treba iskati še drugih primerov, na pr. Horthyja na Madžarskem in gibanje fašistov v Španiji in Nem-

čiji? Povsod se da konstatirati isti pojav: umik demokracije, ki je po končani vojni navidezno povsod zmagala.

Temu karakterističnemu znaku v sedanjosti Evrope se pa pridružuje še drugi: militarizem povsod dviga svojo glavo, a še bolj kot pred vojno. Sistem oboroženega naroda, iz defenzivnih ali političnih vzrokov, se nadaljuje in istotako povečanje oboroževanja, predvsem zračnih sil. Znano je, kaj se je dogodilo v Rusiji. Po treh letih vojne, po revoluciji, ki je bila ravno naperjena zoper vojno, je Trockij reorganiziral rdečo armado. Od sistema dobrovoljcev je kmalu prešel k principu splošne vojaške dolžnosti za vse delavce. Povsod so se odprle vojaške šole.

V Italiji obstoja poleg armade, ki nadaljuje »se posvečevati svojemu posebnemu namenu: pripravi obrambe domovine«, fašistična milica, ki se bavi z delom politične policije. Gospod Mussolini se je izrazil, da se ne more odpovedati uporabi oborožene sile črnih straž, »zveste, bedeče in nepremagane straže fašistične revolucije.«

Da se Anglija oborožuje na žive in mrtve, je znano iz debat parlamenta. Število avijonov bo zelo povečano, razen tega gradi šest velikih vodljivih rakoplovov in si bo v Singapuru sezidala eno največjih vojnih pristanov sveta, ki bo stal ogromno ceno 50 milijonov angleških funtov!

Tem tožbam pacifistov pa odgovarja J. Diner-Dénes v Prager Presse s tolažbo, da ne vidi nobene velike evropske vojne pred vrati. Po njegovem mnenju leži militarizem predvsem v mišljenju oficirske kaste, ki razširja svoje militaristične ideje v srednjih slojih ravno po sinovih teh slojev, ki ji pristopajo.

Dejstvo, da je danes oborožena sila Evrope večja kot pred vojno, ne izhaja iz naraščanja militarizma, temveč iz se ne čisto jasnega položaja in nezaupnosti sosedov proti sosedu. —žn—

Pred novo konstelacijo.

Velike antante ni več... Njena eksistenca je bila izpodkopana že takrat, ko je Francija poslala svoje prve bataljone v Poruhirje, ali sedaj ji je napravila konec Velika Britanija s svojo jasno in nedvoumno noto. Konec antante, ki že davno ni več bila »cordiale«, je več ali manj tragičen. Francija in Anglija sta sodelovali v očitni slogi pri zgradbi versailleskega miru. Ali se jima ni zgodilo, kakor zidarjem in graditeljem babilonskega stolpa? Treba je priznati, da je glavna redakcija tega mirovnega pakta zaslužno delo Francije. Versailleski traktat je esenca vsega, kar je mogel z odvetniškimi sposobnostmi par excellence opremljeni francoski politik podati svojemu narodu. Morala je ta pogodba v formalnem oziru preveč obširna. Če bi bili zmagali v svetovni vojni Nemci, bi v tistem diktatu ne bilo toliko paragrafov... In ravno ta okoliščina je najboljši dokaz, da Francija ni hotela zamoriti obzirno nastopnem premaganju; da je hotela svoje utemeljene zahteve spraviti kolikor mogoče v obliko najfinjšega mednarodnega takta. Nemčija tega ni hotela razumeti. »Gewaltfriede, Schandfriede« je zašumelo po deželah »cesarske republike...« In vrstili so se pomembni kabineti: Prinz Max von Baden, dr. Josef Wirth, dr. Cuno, končno pa duumvirat Stresemann-Hilferding. Cunovala vlada je padla vsled lastne nezmožnosti. Nikakšna parlamentarna intriga in ne poruhirski konflikt je nista omajala. »Solidni trgovci«, ki se je 24. novembra 1922 predstavil Reichstagu kot naslednik nepopolnopravne zagovornika politike izpolnjevanja, je bil kljub skrajno medli deklaraciji viharno pozdravljen, ker je Nemčija v svoji naivnosti mislila, da jo bo rešil on — »ein Mann der Wirtschaft« — ko se to profesionalnim politikom ni posrečilo. In usoda je hotela, da se ravno njemu ni posrečilo...

»Velika koalicija«, ki ji dajeta kapitalist Stresemann in socialist Hilferding bistvo in vsebino, je problematična. Nastala je v trenutku sile, ko ni bilo drugega izhoda. Družba je peštr: centrumaši, demokrati, nemška ljudska stranka in združeni socialisti. Če je res, da je novi kancelar iskren prijatelj sporazuma s Francijo, potem to ni slabo znamenje.

Ta trditev je neovrgljiva: Francija in Nemčija imata kljub vsem nepremostljivim diferencam en sam kontinentalni interes: ohranjanje Evrope pred katastrofo, ki jo še danes ne predvidevata. Njeni usodi sta skupni. To jima je nehoti morala priznati Velika Britanija.

Značilni citati.

Iz berlinskega Vorwärtsa: »Baldwinova izjava je uspeh, ki ga je poruhirsko prebivalstvo doseglo s svojo pasivno resistenco.« Vossische Zeitung: »Ako imajo Angleži interes, kakor to sami odkrito priznavajo, da se pasivni odpor vzdrži do dne, ko se Francozi odločijo izprazniti Poruhirje, je nujno potrebno vedeti, kako se bodo krili vojni izdatki... Ako gospodarska enotnost Nemčije ustreza življenjski potrebi Anglije, potem imajo nemški krogi, ki se skušajo braniti z vsemi obrambnimi in miroljubnimi sredstvi, pravico zahtevati, naj londonsko mesto razvrsti in spusti na pohod svoj armadni zbor finančne pomoči.« Te in slične navedbe jasno kažejo, da se nemški odpor opira ob upanje na britansko posredovanje.

nija. Lloyd George je v nemalo zadregu gospode v Foreign Office-u javno priznal, da se Velika Britanija okrevajoče Nemčije nič manj ne boji, kakor Francije...

Prelom v antanti je dejstvo, dasiravno se ni izvršil formalno, ne da bi zapuščal trenutno neprijetne sledove. Toda s tem je podana nova možnost: medtem je dozorela nova evropska konstelacija, ki je pa vidna šele v najfinjših obrih. Londonska gesta je pa v marsikaterem oziru koristna. Pripomogla bo v Franciji do veljave nazoru, da se na »zaveznike« od včeraj ni moglo več zanašati in da je bolje, če se razčisti in uredi razmerje do »krvnega sovraga«. V tem slučaju do Nemčije...

Iz Pariza prihajajo glasovi, da g. Poincaré ne bi bil nenaklonjen francosko-nemški diskusiji, v reparacijskem vprašanju. Ko bi ne bilo »pasivnega odpora«, ki ga dopušča nova vlada, bi se še dalo govoriti... Bela knjiga Anglije je šele prvi korak. Ko bo sledil drugi, bodo v Parizu padli celo tehtnejši pomisleki in takrat ne bo nič nenavadnega, če bosta Francija in Nemčija sporazumno stopili na čelo nove, kontinentalne grupacije. O tem sta že pisala dva odlična Francozi: Léonce Juge in Henri Lichtenberger. Potrebno nemško-francoskega sporazuma je uvidel Walther Rathenau, s persosom se zanjo bori bivši general (!) Dernburg, neustrašeno pa je zanjo pletiral v državniški operi nemški pisatelj Heinrich Mann. Anglija, Italija, Madžarska in Bolgarska tvorijo (s Turčijo vred) eno fronto. Kaj naj stori Francija? Izolacije ne bi mogla vzdržati. Boriti se z Nemčijo, ki bi se utegnila v kratkem času ojačiti, pa je tako riskantno, da tega ni pričakovati. Ali glavno je Mala antanta. G. Beneš je šel v London z dobrim namenom, ali politika tradicij je odločila drugače. Arbitraž je pridobila simpatije, a pomagala ni prav nič. Kam se bo Mala antanta sedaj naslonila? Na Francijo? To bi bilo inoprotum. Ali zaenkrat ni druge solucije. — Ostane še ena: pričakovanje dogodkov. Skrajni čas je že, da ne ustvarjamo več pogrešnih preudikov. Situacija je sedaj zamotana, razčistila se še ne bo kmalu, zato pričakujemo nadaljnih dogodkov. Države Male antante morajo tudi v novi grupaciji kontinentalnih sil nekaj pomeniti. Tu imajo voditelji Male antante dovolj hvaležnega dela: v korist svojih držav, miru in reda v Srednji Evropi.

(Priobčujemo ta članek, dasiravno se nam zdi naziranje g. člankarja preveč pesimistično. — Ured.)

Nemška propaganda.

»Obrekuji, le obrekuji, vedno bo nekaj ostalo!« pravi Bazil v Beaumarchaisovem »Figaru«. Po tem starem geslu delajo Nemci, ki so n. pr. v aprilski številki rdečejanejske Revista de Importação e Exportação ponatisnili fotografijo baje iz Poruhirja, kjer vidiš vrsto otročičkov z dvignjenimi rokami, kot bi prosili milosti. Pod njo pa stoji besedilo: »Strahovanji. Trenutna slika, ki jo je napravil ameriški reporter, bivajoč v Berlinu in potujoč po Poruhirju z železnico in službi svojega lista v Chicagu. Poročevalec je naletel na ta prizor pred neko hišo, baš ko je javil francoski častnik z nekoliko vojakov bogatemu esenskemu posestniku, da je njegovo imetje pod sekvestrom. Z grožnjami ostrašeni malčki so vzdignili roke, prenehavši s svojimi igrari.« Švicarska

Gazette de Lausanne, ki o tem poroča, pa je zasledila sleparstvo. To podvrženo sliko, ki predločuje dečjo telovadbo, je obelodanjal 9. aprila 1923 Hamburger Fremdenblatt. Sicer pa, kdor je pozorno motril ilustracijo, je lahko videl, da je pokret otroških rok gimnastičen, ne pa gibljaj zastrašenih drobljančkov.

Ali obstoji latinsko pleme?

»Osrednja pisarna Latinskega Tiska« je sklenila, da se vrši to jesen »teden« latinske Amerike v Parizu. Maurice de Waleffe skuplja zastopnike velikih časnikov, ki bodo poročali o poteku teh shodov z intelektualnim in industrielnim, umetniškim in trgovskim sporedom. Prvi takšen kongres je bil v Lyonu, kjer je župan Herriot povzel vodilno misel: »Mi Latinci se poznamo premalo, mnogo premalo.« Latinci, 320 milijonov ljudi na treh celinah, se vnovič zavežajo enotne krvi in kulture. Zastopniki 26 narodov razkropljenih po zemlji skušajo stvariti »latinsko mišljenje«, ki ga poziva prvosednik Henry de Jouvenel. Tako mišljenje bo ka-li predmogo plohist diplomatov, bojazen vlad. Izza vojne se po svetu vzbuja »latinska zavest«, kakor so jo zasledovali možje kot Friderik Mistral, Paul Adam, Gabriel d'Annunzio, Ruben Dario (kreolec), romancier Blasco Ibanez, historik Ferrero, pesnik Guerra, Gomez Carrilo, romunski zgodovinar Jorga, filozof Gabriel Tarde.

Auboro te, račo latino, klidem te, pleme latinsko, je pel Mistral, in pleme, se zdi, se odziva, latinsko pleme, ki je D'Annunzio »potrebno krasoti sveta«. Paul Adam, ki ima nekaj srbske krvi v svojih žilah, oznanja prednosti plemena, čigar pradedi so ustvarjali feniške, grške in rimske ideje, po katerih so procvetale družbe; rabeč umetnosti, filozofije in zakone, ustvarjene po naših očetih, sredozemnih brodarjih. Gospod Ferrero je leta 1919 sodil, da je to pleme edino sposobno uveljaviti rimsko idejo Reda z mero in skladnostjo proti germanski misli materialne Organizacije. A. de Castro, veliki portugalski častnik, početnik latinskega zbora je dejal: »Vojna je hila zgolj usodna, logična posledica nasprotstva med dvema duhoma, borbe med dvema protivnima moralnima, socialnima in političnima pojmovanjima: med latinskim na eni in germanskim na drugi strani.«

Vsakdo ne priznava latinske pasme. Obstoji, če ne fizična, pa vsaj psihična skupnost bitij, ki se ločijo od drugih pasmin po enotnem izvoru svoje prosvete, mišljenja, čustvovanja, delovanja in oddelovanja. Ali se da tajiti duhovna in čustvena istovetnost 26 rodov, ki gredo od Romunske, zagodene v slovanski svet, in od Belgije moleče ko železen prst proti germanstvu pa do mladih krepkih narodnosti ameriške celine. Koren »borus« teh »slaviziranih« skitskih potomcev, Prusov, razlaga željo nemških sociologov, ki skladno s svojimi veleobrtniki sanjajo o germanoslovanski aglomeraciji. Slično naj narodi latinske omike težje po vkupni volji do reda in sklada. Sicer pa, ni li čistokrvna latinska volja, pravi Canudo v Eclairu, ona, katero je Mussolini razširil po celnem narodu in jo postavil na zapadnih mejnikih stare Evrope zoper ono, ki muči mlado rusko ljudstvo? Ta misel moč je preprosta: zopet izoblikovati latinsko mentaliteto z uporabo klasičnih življenjskih vrednot: smisel za čast, za občansko hrabrost, odgovornost načelnikov, hierarhij, t. j. vse, kar poveča ceno vsakega posameznika kot člana celote.

Pacifistični kongres v Freiburgu.

Nedavno se je vršil v Freiburgu (Breisgau) III. mednarodni demokratični kongres vseh, ki stremijo po miru. Mnogi, ki slišijo o kakem kongresu pacifistov, govore: »En »mirovni kongres« večalimani, na stvari to itak nič ne spremeni... V svetu tak kongres ne najde odmeva, ker vlada sila, in ne pravica...« Tako dvomijo mnogi in vendar je drugače.

Razveselivo dejstvo je, da so se v trenutku, ko francosko-nemški konflikt še davno ni rešen, znašli v Freiburgu zastopniki obeh narodov v najlepši slogi. 150 Francozov pod vodstvom poslanca Marc Sangnierja se je udeležilo te sijajne manifestacije za ideal miru. Značilno pa je to-le: Marc Sangnier je katoličan. Ali on se ne strinja z večino svojih sorojakov istega prepričanja, ker je z duhovščino vred vse preveč nacionalistična in monarhistična. On je republikanec in hoče sprijazniti katolicizem z idejami iz leta 1789, demokratično-univerzalistične tradicije katoliške cerkve pa hoče Marc Sangnier postaviti v ospredje. Mož si je radi tega nakopal veliko sovražstvo pristaveš Leona Daudeta. Ravno radi tega pa je bil posl. Marc Sangnier v Freiburgu predmet splošne pozornosti, in udeleženci, zlasti mladina, so mu priredili burne ovacije.

Na kongresu samem je vzbudil referat madžarskega delegata, poslanca

in propagatorja mirovne ideje prelata Aleksandra Giessweina silno zanimanje.

Dr. Giesswein je priznana avtoriteta na tem polju in nedavno je bil povabljen celo v Prago, kjer je na izrecno željo praških krogov razvil svoje teorije o pacifizmu. V Freiburgu je dr. Giesswein postavil tezo, da se nacionalizem in vera izključujeta. Perverzni nacionalizem da je bolezen naše dobe in vsled tega ni med njim in vero nobene kompromisa. Kongres je ta referat po obširni diskusiji, v katero so zlasti posegali Francozi in Angleži, soglasno sprejel. Freiburški kongres je pokazal, da se mladina kulturnih narodov vedno tesneje oklepa pacifistične ideje, ki more človeštvo povesti v boljšo bodočnost.

K temu članku pripominjamo sledeče: Pacifistična ideja je visoko humanita in mora biti eden končnih ciljev kulturnega človeštva. Žal, da je pacifizem, kakor je baš razvidno iz tega članka, kompromitiran po »boriteljih«, katerih »slavofobstvo« je preveč znano, da bi se mogli pri nas ogrevati za njih pacifistično propagando. Naš narod je v bistvu miroljuben in bo brezdvomno eden prvih, ki bo dvignil zastavo svetovnega pacifizma, kadar bodo osvobodeni vsi njegovi sinovi in kadar se bodo naši sovražni sosedji uživali v dejanski položaj. O priliki spregovorimo o tej važni stvari nekaj več. Uredn.

je potrebovala. Ostavlja železno vladavino, utripaje, toda veselo pada v naročaj Materi Domovini... pa nič ni pripravljeno za njen sprejem, nič ni pripravljen! Vse hočejo porušiti, vse iz rokava stresti. Zdi se mi, da prisotstvom pravcatemu umoru. Razčleniti hočejo to deželo. Čemu pa to? Takisto učinkujejo ne samo težnje francoskega duha, ki stremi po enovitosti ter osredinjanju, težnje, ki jih še povečujejo strankarski predsodki naše vlade, temveč osobito zato, ker Alzacija nedostaja moč, ki bi branili njene svoboščine. Sveta dolžnost je vsakomur, ki se je kakor vi rodil na tleh in ki se danes sem vrača kot zmagovalca, da jih skuša otepi novega prevrata.

Maurice ni odgovoril; čutil je, da je nepotrebno, da Hartmannov očarljivi pogled čita v njegovi misli kakor na razsvetljenem senčilu. Doktor je nadaljeval z nekakim pritajenim lirizmom, ki mu je bil lasten:

— Kateri se bodo odtegovali tej nalogi, bodo uhajali, bojazljivci, kajti trda bo. Toda tudi kako bo krasna nagrada! Pomislite na to, kaj utegne postati Alzacija, pojmovana, kakor mora biti, namreč kot stikališče dveh civilizacij. Utrdba, potisnjena na prag Nemčije, na prag te renske krajine, tako tesno spojene z našo zgodovino, je Strasburg, križiščno mesto, koder morajo vse velike prosvetne struje. Pomislite, kaj bo njegova gospodarska moč, kadar bomo imeli pristanišče Kehl in rensko vodov-

je; pomislite, kako bo umstveno žarel, kadar bo vseučilišče prvo francosko za Parizom! Pomislite na vlogo, ki jo utegne prevzeti Alzacija pri preuredbi nekih francoskih institucij, v organizacijskem načrtu regionalizma. Pomislite na čudoviti sklad regionalizma in patriotizma v tej uravnoteženi, avtonomni deželi, popolni v vseh svojih organih, z lastnimi zakoni, šegami, navadami, celó jezikom, ki pa je vendar francoska v srcu, tako da se je 50 let upirala najhujši izkušnjavi, mamili blagostanja; zakaj ne sme se pozabiti, da bi bila Alzacija pod nemško vladavino, navzlic moralnemu suženjstvu, poznala nečuvno gnotno bogastvo. Vrag izkušnjava ni ničesar zanemarljivo. Vse se je obetalo njim, ki so žrtvovali zlatemu teletu, nihče pa tudi ne more zanikati mika, ki ga je imela prekorenska kultura za vse mlade duhove, izobražene v nemški šoli. Alzacija je malo trpela, recite karkoli, zastran vojnega pomankanja, in sedaj jo vidite spet pod zaščito zmagovalce, vendar izčrpane, nedolžne, oplenjene Francije. Po čudovitih urah bo prišlo prebujenje. Prvi stik bo grozen in ponavljam vam: ako se ne bo pazilo, čaka Francijo najmučnejše razočaranje.

Hartmann je bil vstal in je podmoča položil dlan na ramo mladeniču, katerega je čutil, da je obvladal, ukrotil, da se tako izrazim. Nadaljeval je:

— Da, vse je treba še napraviti in jutri vam razložim, česa pričakujem od

vas. Za osnove nove službe potrebujem razumnega in odločnega moža. Boste li vi ta, ki ga iščem?

Bolj zmeden, nego je sam menil, je Maurice zagotavljal o svoji dobri volji. — Vi boste ta mož, je dejal Hartmann, ker je tako treba! Vi ste poslednji potomec ene najstarejših strasburških družin in bolj nego kdo drugi (že veste zakaj) ste dolžan posvetiti se popolnoma obnovitvi te nesrečne zemlje. Ko sem opazil vaše ime na seznamu alzaških častnikov stavljenih na razpolago Visokemu poverjenstvu, sem dal poizvedeti o vašem dosedanem službovanju. Vedoč, kakšna je preteklost vaše obitelji, sem hotel spoznati tudi vašo. Besedilo vaših treh odlikovanj mi zadošča. Vi boste mogli biti, če imate za to srčnosti, moj sodrudi, ki mi je nujno potreben. — Bom vam iz vsega srca, je odvrnil Maurice, ter je močno stisnil roko Hartmannu, ki mu jo je prožil. Sedaj se mu je zdela, da je od vselej poznal Hartmanna, vedno mislil kakor on, tolikanj je bila vroča volja tega moža nalezljiva.

Maurice Ehrlich je odšel od tega domena z novo dušo. Čutil se je okrepčenega, pripravljenega na vse žrtve in vse daritve. Od njegove sinočnje mladenosti ni ničesar ostalo; s težavo je zdrževal svojo domišljijo, ki je še trepetala pod toplo besedo poživljajca in pred njim je vstajala povsem nova bodočnost. A. D.

Vinko Vilfan: Povest o dveh izgubljenih.

Rad sedim ob tihih večerih v svoji sobi, rad zato, ker sem sam, in ker sem srečen v tej svoji samoti in zapuščeni. Srečen? Mogoče si celo domišljujem, da sem še preveč. V sobo legatih, skrivnostna noč in lega počasi in gotovo, vlija previdno svoje skrivnosti in čare v mojo trudno, razboljeno dušo, da pada kaplja za kapljo brez šuma in nemira v njo.

Zakaj pač vse to? Preveč sladke groze leži v eni sami noči, da bi človek mirne, lahke duše spal. Ljubim noč, ljubim njene čare in skrivnosti, zakaj prijetna je groza temne noči za njega, ki ni bitje brez duše, ki ni človek brez sanj. Vesel sem vsake noči, težko jo pričakujem in z radostjo in ljubeznijo jo pozdravim.

Samo dvoje duš sem poznal v življenju, ki sem se z njima lahko razumel. Na pustih poljanah sem se spoznal z njima, na pustih samotni poljanah sam ne vem, kako sem zašel nanjo; cvetlic ni na njej, ne žlahtnih ne divjih, ker tistih ljudi, ki hodijo po njej, se drži velik kos blata, mastnega in smrdečega blata življenja in to tistega življenja, ki teče od svojega početka pa do konca po umazanij kaljužah nizkih, ozkoulčnih predmestij velikih, modernih mest. Tisti ljudje nimajo niti mehkih in než-

Songy:

Krasni vrt.

Revue des Deux Mondes objavlja pod naslovom Le Beau Jardin roman iz vojne Alzacije. Mnogo strani nudi celó politiko poučnega štiva. Vzemimo naslednji odlomek.

Ko je Maurice vstopil, je bilo doktorju Hartmannu obličje hotoma neobčutno. Dvignil je oči in brez besede motril službeni ukaz, ki mu ga je Maurice pomolil; nato je zastavil nekaj točnih vprašanj kot organizator, vajen naglo presoditi, česa sme pričakovati od svojega podrejenca. Maurice je bil večkrat nase vzlet takšne zaslushe od strani svojih več ali manj naklonjenih predstojnikov, vendar nabeđen ga ni bil tako v strah pripravil. Nerodno mu je bilo pod pogledom tega moža, ki se mu ni mogel odtegniti, in dasi se je še nadalje spoštljivo držal pred svojim načelnikom, se je vendar napenjal, da se mu ne bi predal. Zdajci pa je Hartmann ubral drug glas in pričel obujati spomine iz svojega dijakovanja, iz svojega življenja v nemški vojašnici ter objestnih salah, ki jih je nagodel redarstvu. V svojem prirojenem navdušenju se je pomalem razvnel, toda skoraj je postal njegov izraz resnejši... — Vidite, mladi mož, to je bil čas borbe, hoče se mi reči: to so bili dobri časi, kajti danes je Alzacija prebila take preizkušnje, da čutim, kako je obtočena, brezlična, nesposobna blagotvorne reakcije, ki bi

Iz kulturnega sveta

Češko-slovenski stiki.

Nezavisni dnevnik v Brnu, Moravské Noviny, ki spriču velike naklade — 33.000 iztisov na dan — prihaja med srednje in višje družabne kroge in bo na jesen pričel izhajati dvakrat na dan, se ponovno bavi s slovenskimi zadevami. Gospod A. Böhm je 2. velikega srpana v njem obelodanil članek »Ze slovinské literatury«: »Dasi je letna doba neugodna za književnost, ker večina pisateljev in čitalcev biva izven svojih torišč, je vendar videti v slovenskem slovstvu čilo gibanje. Opaža se to zlasti na 5. in 6. številki Ljubljanskega Zvona, čigar urednik Fran Albreht, pisatelj in marljiv prekladatelj in naš prijatelj, obvešča Slovence o češkem knjižstvu. Najprej je to večja razprava o Otakarju Březini izpod peresa Václava Buriána, ki strokovno in stvarno poudarja bogato tvorbo našega mistika. Zraven je kot vzorec njegove umetnosti odtiskan članek iz »Godbe pramenov« v prevodu pesnika Iga Grudna. Tudi Ivan Lah, ki je bival pred nedavnim v Pragi, je izpolnil obe številki z obravnavo o slovanstvu, ki je, kakor navaja podnaslov, monografija o Jos. Holečku (ob njegovih sedemdesetletnici). V kroniki ene izmed prejšnjih števk najdemo zanimivo študijo dr. Ferd. Kozaka o Novakovem »Pregledu zgodovine češkega slovstva«. Slovenci sami še pogrešajo podobnega dela. Edini tak spis je »Slovenska književnost« od dr. Ivana Prijatelja, ki pa je izšla v srbsčini. (Za sedaj se moramo že zadovoljiti z obširnimi Glaserjem ali pa z Grafenauerjem, op. prevajalca.) Od izvirnih prispevkov so zanimivi Mirana Jarca »Črni čarodjeji«, Prijateljeva razprava o pesništvu »Mlade Poljske« ter nekatere pesni in prestave Mirka Pretnarja. Kot knjiga je izšla mala zbirka pesni za mladino od pridnega pesnika Iga Grudna z ilustracijami Ivana Vavpotiča. Gotovo se dočaka nekoliko izdaj spriču svoje zanimivosti in priljubljenosti. Ivan Lah je obelodanil v Tiskovni zadrugi starokorotansko povest »Angelin Hidar«. Istotam je izšlo nekaj prevodov kot Debeljakov Costerjevega romana »Til Unespigela«, Župančičev Šekspirjevega Otella, Vidmarjev Andrejevleje »Povesti o sedmih obešencih« in drugi.

— Albert Glatigny. Letos so obhajali petdesetletnico, odkar je umrl pesnik Albert Glatigny, ki tvori hodnik od romantike do Verlainea. Teodor Banville, čigar rojstna stoletnica se je proslavljala pred meseci, je visoko cenil. Rojstvo leto ni prav znano. Bil je tudi potujoč glumač, ki je igral po semih. Nekoč je soigralka, v katero je bil smrtno zaljubljen, na potu v snegu in blatu izgubila čevljičke. Glatigny ji je posodil svoje čolne, ki mu jih je bil podaril njegov oče, orožnik v Bernayu, sam pa je korakal bos po ledu. Poseh do ga je moril kašelj do smrti. Še druga dogodivščina je pospešila njegov konec. Na potovanju po Korsiki ga je orožnik, »očetov tovariš in sosluzivce«, upajoč na odklovanje, prijel in zaprl dva dni brez jedi v vlažno ruvo, ker ga je smatral za razvpitega razbojnika. Ali so ga Bogovi ljubili, ker je mlad izdihnil? Dejstvo je, da se je bil jedva poročil z bogato krasotico, zavzeto za njegove zmožnosti, ter užival samo nekoliko mesecev blažen mir in red. Ko je dovršil ljubki igrokaz »L'illustre Brizacier«, je nalahno ugasnil.

nili rok, da bi skrbno gojile in negovale do cvetja, niti nedolžnih in občutljivih duš, ki bi se ga veselile in ga ljubile. Veliko je teh nesrečnih brezdomcev, veliko več, kot je Bogu in ljudem všeč.

Tam na tej poljani sem srečal izgubljenca Andreja in njegovo dekle, lepo Majdo, na čuden a vendar razumljiv način smo se spoznali, zakaj naše duše so se spoznale v hrepenenju in s sočutjem, ker bile so si sorodne po enakem trpljenju in nesreči. Ljubezen pa smo nosili vsi trije v sebi globoko zakopano, mogoče globlje od sani o belem kruhu in mehki postelji.

In ob tistem srečanju mi je dejal:

»Dolgo sem blodil po svetu in iskal pravice in resnice, zakaj daleč je bilo spoznanje in še dalje vstajenje. Tam za devetimi gorami in devetimi vodami, tam je bilo naše odrešenje in mir; toda predaleč se mi je zdelo, vse predaleč za nas, ki smo vzrasli v sanjah o kralju Matjažu in zakleti kraljični, vse predaleč za nas siromake, ki smo se rodili v leseni bajti in ne v zidani palači, pa vendar ne na cesti in ne za plotom. Ko sem jo pa našel, pravico, je bila uboga in sirota, zasmehovana in sramoto pokrita, da me je bilo strah pred njo.«

Razšli smo se tiho, kot smo se tiho sestali in nismo pomislili, se bomo li še kdaj našli. Žal mi je bilo, da so se sa-

Iz dežele „Dada“.

V šestorici prvih francoskih dadaistov zavzema Filip Soupault morda prvo mesto. Brošura granesov »Westwego« ter osobito »Magnetična polja«, ki jih je napisal s sodelovanjem Andreja Bretona, ostaneta najboljši deli, kar jih je porodil dadaizem, vsaj kot izraz skupine, struje.

Pravkar pa je Soupault osrečil svetovljane s prvim romanom »Le Bon Arbre«, ki je zanimiv po bogastvu svoje pravne in umske vsebine, po reprezentativnem značaju svojih oseb, po svoji novosti. Jean, »blagi apostelj«, nam je prikazan v več zaporednih čilih, ki nimajo drugega spoja med seboj kot njegovo osebnost: izvirna tehnika, ki utegne kolikor toliko premagati umetnost romana in ga napraviti kipega, gibkega kot živopis ali kot serijo kliničkih predavanj.

Jean je kakor izpuhlen. V početku, se zdi, se ničesar ne oklepa. Skoro nenadoma avtomatskega dejanja ne pozna. Njegovi refleksi prav za prav ni. Spriču tega položaja se mora ves čas improvizirati, kar je silno utrudljivo. Zbog rapora je oslabil in priznava svojo iznemoglost. Ima pa za sabo strašno dogodivščino. Krade. To pa tako, da sum leti na dečko, nedolžno bitje. Naposled se izkaže resnica. Spočetka ravnajo z njim nalič prismojenca, pozneje ga izpregledajo ter obsodijo na pet let ječe. Ko jo odsluži, ga Soupault poseti: tu je višek umtovora. Čemu pa ste vendar kradli? dreza pisatelj trdovratno vanj. Kaznjenec končno prizna, da je bila tista postrežnica njegova priležnica in da ga je njena nežnost utrujala. Ali v svoj dnevnik napiše umzovč, da ni zaupal Soupaultu vse istine. Kakšna je ta resnica? Nikoli je ne bomo poznali, preostanejo nam gole domneve. Jean dostavi te globoke besede: »Vse se ne da razložiti z eno besedo, z enim stavkom. Vselej je sto nagibov, vines pa so še taki motivi, ki jih slabo ali sploh ne poznaš. Po dejanju izumliš povode, ki so izgovori in kesanja obnem. Moja želja mi je bila nerazložljiva in samo sklepati morem: gledal sem povsod, razen vase. Sicer pa, je-li šlo zame? In potem, ali je Soupault mogel pojmiti moj prezir za družbo? Vrnivši se v človeško društvo, postane Jean izvrsten opravnik, splošni tajnik »Pomorske in trgovske zveze«, kjer zadošča tekemu nagnjenju k domotožju in potrebi po delavnosti. Postane pisatelj, igra pri dirkah in na borzi. Slednjič kar več ne strpi, pusti vse na cedilu ter odpotuje v Kanado, kjer umre, ureč in učeč konje. Več nikoli ne izvemo o njem.

Mnogo sodobnikov se bo spoznalo v Jeanovi psihologiji: »To sem pa jaz!« To je prva knjiga, ki ovaja nekatere moralne skrivnosti mladine. Kakor je Flaubert za svojo dobo napisal »Sentimentalno odgojo«, tako se zdi, da je hotel tudi Soupault ustvariti nekaj sličnega za svoje vrstnike. Poskus je lep, dasi še ne doseže vrhunca. Mestoma zaslediš vplive starejših mojstrov Andreja Gidea in Jeana Giraudoux.

— Proračun pariške Opere. Dočim so vsa mnogobrojna pariška gledališča aktivna ter donajajo ravnateljem čedne vsote, je zgolj Opera pasivna. V preteklem letu je uprizorila 215 glasbenih predstav. Vsi troški (razen izdatkov, ki spadajo v ravnateljevo umetniško upravo) so znašali lani 8.866.690 frs, dočim so prejeli 1.965.000 frs manjši.

Roland Dorgelès: Obuienje mrtvih.

Poleg Barbussovega »Požara« in Gasquetove »Skrivne grmade« (verz) je najljubša francoska vojna knjiga Dorgelèsov roman »Leseni križi«. Drugo njegovo mojstrovino »Sveti Maglorij« nam je predstavil v nekem ljubljanskem dnevniku naš prijatelj Léo d'Orfer. »Sveti Maglorij« je krščanski kipoborec, ikonoklast, ki se protivi vsem cerkvenim zborom kakor papeževim okrožnicam in skuša nalič svojemu dvojniku, Rolandu Dorgelèsu, podvreči realnost svojim človečanskim nazorom.

Ko je izšel prekuški Saint Maglorij, so se Parižani čudili, da ima pisatelj, privrženec revolucionarnih krogov, razpolo nad svojo posteljo, kakor so v Ljubljani nekateri verniki strmeli, da voli vladika Jeglič s komunisti. — Tik po končanih sovražnostih je bil namreč Dorgelès sotrduknik pri antimitarističnem Canard Enchaîné (Uklenjeni racman); danes pa se zdi že znatno umerjen. V novi knjigi, je Réveil des Morts, se čisto vprašuje, bo li kdaj življenje brat njegovim sanjam, t. i., ali se kdaj njegov sen obistini. Jezi se na umišljene »belicistes«, nacionaliste, ki menda iz umskega sadizma gonijo narod v boj. Ker pa je pošten, vzklia, da bi preveril sam sebe: »Prišel bo čas, ko ne bo več klanja... Obide ga dvom: »Ne slepimo se; mi se morda ne udeležimo prihodnje borbe, toda naši sinovi bodo korakali za nas. To je v krvi!« Njegov junak naleti pri Crécyrju na Belo Hišo, ki nosi ploščo z napis: Zgrajena 1728, oropana po Prusih 1815, zažgana po Rusih 1816, zopet požarana 1835, oplenjena in zapaljena po Bavarcih 1871, vnovič postavljena 1877, opljačkana in do tal porušena po Nemcih med 1914 in 1918, zopet dograjena 1920. Junak, ki ponovno čita, je ves pobit: »Torej je to večni zakon, da se narodi zaganjajo na Šibkega in se trgajo med sabo! Mar niso ljudje za drugo, kakor da se moré do konca sveta? Ali ne bodo nikoli znali drugače potrositi svoje ponositosti, veselje do nevarnosti in božansko ljubezen do požrtvovalnosti kokor v ubijanju?« Brezplodno vzhlejen! Tajna življenja se ne da pronikniti. Vendar pa je treba iz zgodovine povzeti nauk, da pacifizem kliče vojno.

Kar se tiče dejanja v novem romanu, je omeniti, da se vrši v hrupu obnavljanja opustošenih pokrajin. Gre za strašno psihološko dramo. Jacques, heroj knjige, je med vojno poznal, ljubil in pozneje vzel v zakon ženo nekega borila. Po premirju se vsak čas zadržuje ob spomin padlega moža, katerega je varal. Kesanje se mu vzbudi, tako da jame črtiti svojo ženo, s katero se končno razstane. Raymond Radigue je bil že, toda činično, od daleč obdelal slično idejo v knjigi Le Diable au Corps. Dorgelès je krščanski človek in njegovo delo osvetluje tole misel, ki jo izraža Henry Bordeaux v Yamilé sous les Cèdres: »Naša vera je spremeni la ljubezen, in iz naslade počutkov, ki je prej pogosto vodila k prenasleditvi in krutosti, je potegnila načelo pravne spopadljivosti. Vendar v »Ognjeniki« trdi katoliški F. Mauriac, da »duša, zavzeta za Boga, bolj goreče ljubi svoje madeže« in da »zle želje gosteje poganjajo v srcu, razoranem s skesanostjo.« Moralisti, pa se spoznajete v teh nasprotjih! — V Prebujenju mrtvih baje dekoracija duši dramo. Nič ne de! Dorgelès prekipeva od življenja in energije. Malokaterega sodobnika so, kakor njega, primerjali z velikopoteznim Zolo.

N. K.

Karen Bramson: Prof. Klenow.

To je naslov trezne, pa genljive filozofske drame, ki jo je napisala Danka Karen Bramsonova. Delo so letos z uspehom uprizorili v Parizu. Vsebinska: Slavn profesor Klenow, strašno grd, bolan in tik pred tem, da oslepi, je miroljub. Vendar pa je nekoč sprejel mlado, brhko Elizo, ki se je hotela ubiti ter ubežati bližnjosti, kamor jo je potiskal njen cinični oče. Klenow da Elizo izobraziti in se zaljubi vanjo. Da pa se ji ne bi studil spriču svoje fizične nedostatkosti, ji ne razodene svojih čustev. Stoprav ko jo pride snubit njegov prijatelj kipar Wedel, se jame Klenow boriti, da bi jo ohranil. Najprej prepriča, da bi se Wedel sestal z njo, potem izsilil njeno privolenje v navidezen zakon z njim, edino sredstvo po njegovem zagotovitvi, da se več ne povrne k svojemu očetu. Kesneje zabrani Elizi, da ne gre z Wedlom, ki jo je vendarle zaprosil: krasotica ostane pri svojem dobrotniku, da si ne bi vzel življenja. V zadnjem dejanju je Klenow slep, življenje nemogoče, in Wedel se ponovno vrne po mladenko. Profesor izigra poslednjo karto, s samokresom v roki: sam se usmrti, če ga Eliza ne zadrži (ako dekle resnično ljubi Wedla, ali ne bi bila že davno šla preko njegovega trupla?). Iztrga mu orožje ter ubije sama sebe. Videti je, da ji bo nepogledni nesrečni brzo sledil v smrt.

KATERA KNJIGA JE BILA NA FRANCOSKEM V MODI L. 1823?

Človek bi menil, da je to Hugojev roman »Islandski Han« ali Lamartinove pesni »Nova razmišljanja«. V resnici pa se je pred sto leti največ čital roman »Ourika«, ki ga je napisala vojvodinja De Duras, rojena De Kersaint. Prva izdaja, natiskana v majhnem številu, je izšla l. 1823, druga pa leta 1824. Sentimentalni romaneček je romal iz rok v roke in dosegel tolikor uspeh, da je resno vplival na žensko pokrivalo in pričeško. Nakičene dame so se dale česati kakor Ourika, t. i. umetno-zanemarjeno, po zgledu mlade zamorke, ki si jo je izbrala vojvodinja Durasova za junakinja. Slikar Gérard je dal v izložbo veliko platno s podobo Ourike in občutljive duše so se plakale nad nesrečami lepe črнке Ourike.

— Anton Vodnik: Vigilije. V našem poročilu o imenovani zbirki je nekaj tiskovnih pogrsk, ki motijo in spreminjajo zmlisel teksta. Tu sledi popravi onih napak, ki so najobčutljive. V sredi prvega odstavka beri namesto na račun izražanja — za način izražanja: malo nižje v istem odstavku dvakrat namesto vzetje — vrenje. Proti koncu drugega odstavka je čitati namesto Številnosti otensij itd. — Številnosti občutij itd. Začetek tretjega odstavka se glasi: Žalost, ta osnovna poteza Vodnikove lirike in značilnost brez primere itd. V drugi koloni v 4. odstavku od spodaj kor beri namesto smrt je bila kakor maj — smrt je bela kakor maj; namesto električnega zastera — eteričnega zastera. Začetek zadnjega odstavka v isti koloni se glasi: Vodnik g r a d i čisto pravilno itd. Ta odstavek se dalje glasi tako: od malega k velikemu. V predincu se bo moralo vneti novo življenje, ne ovirano po nobeni stvari; prosto dovoli, da do dosego svoj cilj in razvilo moči; omejeno dovoli, da ne bo zadostovalo samo sebi in bo rabilo še enega večjega in višjega, ki je vsebina našega hrepenenja in zmlisel našega dela.

Kakor je idejno to Vodnikovo delo polno življenja in razgibanosti, čisti odsev religioznega ognja, do skrajnosti živa zavest dela v nekem višjem organizmu, tako je tudi po formalni plati prečudno enovito. Itd. V predzadnjem odstavku v tej koloni čitati namesto apatična analiza pojavov — optična a. p. itd.

—

DAVEK NA NIČEMURNOST.

Georges Maurevert je pravkar izdal knjigo »Fisc et Blason ou l'Impôt sur la vanité«, posvečeno finančnemu ministru, kjer predlaga zakonodajcem, naj omogočijo dostop v plemstvo vsem državljanom s tem, da otvorjeno začno prodajati boliarke naslove. V Franciji je do 200.000 oseb, ki se dičijo z grobnimi ščiti, 5000 pa jih ima kvečjemu pravico do plemiške členice, kakor so dokazali učeni heraldisti ali groboslovci in pošteni rodoslovci. Z obilico prepričljivih razlogov pokazuje, da bi tak odlok, ki bi sicer samo posnemal francoske kralje od Filipa Lepega do Ludovika XVI., pripravil v državno blagajno težke milijarde, katerih osobito sedaj tolikanj potrebujejo. Maurevert brani to »resno domislico« s tako učenostjo, z ognjem in polemičnim zanosom, da spada to najnovejše njegovo delo med velepučne, zabavne in kar se dá mikavne.

Uvodoma opozarja, da se je predvsem oklenil praktične plati pri tem vprašanju, saj ta edina še danes zanima. Vlastelinstvo, pravi, še obstoji, saj razni, ne črtani paragrafi ščitijo Zlahtnike, ki posebno zadnjih 40 let pridobivajo na vplivu. Demokratska zbornica noče obdajati plemškega naslova, ker bi ga ka-li s tem priznala. Budalost! »Zametavati nasledstveno plemiško takso, kakor so jo razglasi kralji stare domovine, ... to se pravi vedoma opehariti skupnost za znaten in povsem opravičen dohodek, ki je zlasti najbolj moralen prinos, saj se opira kot na edino podlago na ničemurnost, ta pa, kakor vemo, ne sodi med nuje življenjske potrebe.« Plemiški naslovi so bili dovolj dolgo vir dohodkov zgolj onemu stanu, ki jih je posedoval; sedaj naj služijo občni blaginji ali pa naj se odpravijo. Zakaj bi se šopirili dedni plemenitniki v dobi ravnopravnosti, ko se je prava, srčna plemenitost tolikrat izkazala pri preprostih državljanih, ki pa zanj ne dobé nikakega priznanja? Baroni Ničmani, grofi Ništrci, vikonti Prazniki, markezi Marčesi, vojvode Traponi, nadvojvode Puhli, knezi Pusti itd. dobivajo navadno najboljša mesta v bankah, v odborih kopališč in pri zlahtnih meščanih, ki »združujejo veliko doto svoje hčere z golim nazivom blagorodnikov«. Je-li to v redu? Skratka, njih položaj se je pač malo izpremenil izza 17. stoletja. Pascal bi mogel danes pisati kakor l. 1660: »Plemstvo je velika prednost, ki z 18. letom postavi moža na častno in mastno mesto, kakor si ga kdo drugi utegne priboriti stoprav s petdesetimi leti. Tako je trideset let brez truda pridobil.« Z eno besedo, če se ne obdavi ta plodovita ničemurnost, dočim je dan na dan višje pristojbine plačevati od najnujnejših živnih potrebščin, pomeni taka nebržnost izrečno krivico, skoroda krajo napram celokupnosti.

— Češka propaganda. Dvojna (junjska in juljska) številka gledališkega lista »Coses de théâtre« je slajno zaključila svoj drugi letnik: tokrat je vsa posvečena Českoslovaški. Razen domačinov Roussou, Vidrac, Piérard, Migot, Roche so prispevali najodličnejši gledališki iz Českoslovaške: Hilbert, Kvapil, Hilár, Čapek, Richardson, Jelinek itd. — V »Revue mondiale« razpravlja Gérard de Lacaze-Duthiers o velikem razvoju Českoslovaške književnosti v zadnjih letih. Roman in pesništvo se gojita največ, dramatika ne napreduje tako naglo.

kruha, — ko boš krkala, vlačugica izgubljena, v koprivah za plotom. Ha, ha, ha!

Sklonil je zopet glavo in opotekajočih korakov odšel po trdi cesti v temno, gluho noč... Kdo je bil, in kdo mu je dal pravico, soditi nedolžnemu? Mogoče je bil v jedru, tam v globini duše še dober in je narekaval tiste besede le obup, toda bil je eden izmed tistih stotisočev nesrečnih izgublencev, večnih popotnikov, ki romajo brez cilja skozi noč in meglo, ki jim je cesta dom, trata postelja in širni, brezsrčni svet domovina. Odšel je, a lastnega prokletstva vendarle ni odložil s svojih ramen. Tudi jaz sem odpotoval, ker bilo je moje srce silno žalostno in nesrečno.

Po meglenih mestnih ulicah je bilo razlito gosto, sivo blato, ko sem se nekoč napotil brez gotovega cilja in namena proti večeru na kratek izprehod. Dolgo sicer že nisem hodil po tistih ulicah, pa mi vendar ni bilo nikdar težko po njih. Ni mi bilo ravno prijetno, ko sem stopil počasi in leno po asfalt-nem hodniku tik ob hišah, vkljub temu, da so me razna mesta in poslopja in znane osebe spominjali nekdanjih srečnih dni, vkljub vsemu temu sem občutil neko notranjo praznoto in osamelost.

Srečaval sem ljudi, podobne si kot opica opici, vzgojene v enolični vsakdanosti, in strah me je bilo in nisem se

mo križale naše poti in da smo samo malo postali drug ob drugem, oprti na popotne palice, urezane še v domačem lesu v zadnji spomin na dom.

Lepo dekle je bila Majda, svetle in kratko ostrizene lase je imela, pravilen in dražesten je bil njen obraz, a čez vse lepe so bile njene velike, globoke oči. Kot dve svetli, jasni zvezdi so se svetile in iskrale in velika, lepa in občutljiva duša je gledala iz njih.

Tiho in mirno je ležalo umazano predmestje, kot da je zaspano globok, mučnih spominov poln san, težak, soparen in bede prevzet vdih je ležal trudno in nepremično na počrnelih, polpodrtih hišah. Stanovala je Majda v mali sobici v podstrešju trgovca Lenarta hiše, vse njeno premoženje je bil star, obrabljen šivalno stroj, ki ga ji je nekoč kupil Andrej za god, in beda je gledala iz vseh kotov z mračnim, in krvi žejnim pogledom.

»Bože mili in dobri, pomagaj mi in preloži to gorje z mojih ramen, sicer poginem.« je nešteto krat vzdihnila sredi tihe, gluhe noči, ko se je spomnila svojega Andreja, ki se je brez sledu izgubil v svet. Težko je bilo Majdi pri srcu, težko in hudo ob misli, da je sama, revna in zapuščena.

Nemo, brez vzdihov in stoka, ni mogla živeti in biti, ko se je zagledala večkrat v gosti in neprodorni mrak, in

ko so se temne sence, davni spomini, pripodili v njeno sobico in njeno samotno, da jih je občutila s skoro neprijetnim strahom in grozo v duši. In duša ji je otopela za molitev, otopela tudi za sedanjost in prihodnost.

V bolno-sladkem snu izmučene duše so vstajale slike davnih dni; neslišno so prihajale lepe noči, davno presanjane, in kakor bajka se ji je zdel vsak posamezni trenutek, davno preživljen in potečen.

Mlada je bila Majda, toda dolgo in pretzušeni polno življenje je že imela za seboj. Mučno in vendar sladko ji je bilo pri srcu, če je prišla vasovat že davno pretekla ljubezen, ki ostane večno mlada in sveža, in tisto vihrajoče in bujno uživanje napol razcevele mladosti jo je razburjalo do onemoglosti, trudno je dvignila lepo, majhno ročico ter si obrisala znojno kapljo raz gladko, blede čelo.

Smehljaj bridkosti in ponižanja ji je preletel obraz, ko se je zavedla, da kraj sramote in greha ne more živeti ljubezen, tista veličastna in sveta ljubezen, ki tolaži, odpušča in blagoslavlja. Veličasten in vstajenju podoben se ji je zdel trenutek, ko ji je Andrej povedal, da jo ima rad in da bo le ona njegovo dekle, veličasten in svet kot božična noč, brez vsakdanosti in bede. Pa se je zgodi, da je vso to svetost in lepoto oskrnil greh, greh noči, sode in prokletstva, da je obsodil človek,

zapisan smrti in propadu, človeka življenja in vstajenja.

»O moj Bog, zakaj vse to silno trpljenje? Andrej, oh Andrej! Kje si? Pridi, dragi, srčno ljubljini, dolgo in težko pričakovani, gorko zaželeni!« Slonela je pri odprtem oknu, in tiho kot molitev so hitele tople, iz duše dahnjene besede in želje skozi mirno, z mesečino preplavljeno noč tja daleč v mrzlo tujino, kjer blodi on zapuščen, raztrgan in ubog.

In tiho je zapela s čistim, od tuge in prižate bolelosti tresočim se glasom, polnim težke, temne slutnje:

»Oj, zbogom samotni, večeri tihoj, nocoj zadnjikrat je prišel vasovat.«

Na ulici se je ustavil pijan popotnik, ustavljen pod njenim odprtim oknom, ko je zaslišal njeno sanjavo, lepo petje; pa mu je ta pesem, v žalosti in hrepenenju porojena, prevzela misli in lastna nesreča ga je vzbudila iz tope, brezčutne zamišljenosti. Dvignil je glavo in grde besede so poletele kviku: »Lepa si in mlada, punčka! — Vzem me, popotnika, pijanega in trudnega — in ljubezni žejnega v svoje gnezdece, da si odpočijem na tvojih belih grudih od dolge poti, — da se iz tvojih ustnic napijem zdravja in moči. Ha, ha, ha!« Naslonil se je na zid in bedasto buljal nazgor. »Ha! Nočeš? Še starcu — pijancu boš rada igrala ljubico, za kos

Gospodarska politika.

Industrijsko-obrtna vzorčna izložba v Mariboru.

Tretjič že so stopili mariborski obrtniki in industriji pred široko javnost, da pokažejo plod svojega dela. Prva izložba, ki jo je priredilo pred dvema leti Slovensko obrtno društvo, je bila nekak skromen poskus, ki ga je bilo tem težje izpeljati, ker so bili zelo redki tisti, ki so pravilno razumevali pomen take prireditve in ki so imeli pogum, iti preko vseh zaprek in težkoč, ki so bile ravno na tej obmejni postojanki zelo velike. Uspeh ni izostal, kajti lanska izložba je že v mnogih ožirih nadkrilevala predlasko. Pogum in vzgled prvih prirediteljev je vplival tudi na one, ki so poprej še nezaupno gledali na prireditve.

Letos je na izložbi zastopana z malimi izjemami vsa industrija in obrt severne Slovenije. In reči moramo, da smo na njo lahko upravičeno ponosni. Njen razvoj in njeno sedanje stanje nam priča, da živi v severnem delu naše domovine pridno, delavno, vztrajno ljudstvo, ki s smotrenim in neprestanim marljivim delom hitro napreduje. Vsak napredek našega prebivalstva na gospodarskem polju pa znači korak bliže k naši popolni gospodarski samostojnosti, k naši večji moči.

Letošnje razstavišče je zelo obsežno in urejeno še precej dobro. Pač pa se zdi, kakor da je razstava deljena na dva dela, kajti Prešernova cesta, dasi zagrajena, dela vendarle utis nekeke ločnice, kakor da je razstava v Götzovi dvorani nekaj zase. Morda bo kdo Götzovo dvorano celo prezrl, če ne bo narjeto direktno opozorilo. Opozorilo samo v razstavnem katalogu pa se ni zdi vsekakor premajhno in nezadostno.

Glavni vhod na razstavo je v Cankarjevi ulici (meščanska šola). Takoj pri vhodu je tudi pisarna izložbe, kamor se je obračati za informacije.

Že hodnik sam nudi zelo pestro sliko izdelkov našega obrtništva. V posameznih razredih pa, ki so izpremenjeni v krasne dvorane, je nakopičenega toliko bogastva, trudopolnega dela pridnih rok naših obrtnikov in industrijcev, da se moraš nehote vprašati, zakaj je vendar uvoz v našo državo še vseeno tako velik...

Posebno pozornost vzbuja, in to upravičeno, industrija pohištva. Kar so tu razstavili naši marljivi obrtniki, presega vsako pričakovanje. Tu najdeš izdelke, kakršnih ni niti na velikih sejmih. Rezlano, upognjeno in navadno pohištvo, vse je izdelano tako precizno in tako okusno, da se oko ne more nagledati te krasote. Zato so ti oddelki tudi vedno polni obiskovalcev in povpraševalcev. Življenje je tu izredno živo. Zelo častno je zastopana tudi industrija gospodarskih strojev, ki je popolnoma asimilirana potrebam tamkajšnjega prebivalstva, o čemur nam pričajo razne stiskalnice za grozdje, sadje itd. Krasen utis napravljajo tudi izdelki tovarne stekla in ogledal »Krištala«, ki so razstavljeni deloma samostojno, deloma pa kot sestavni deli pohištva, ki so ga izdelali in razstavili domači obrtniki.

Železna industrija je letos zastopana zelo častno. Od kos, srpov in drugih malih izdelkov pa do velikih strojev, vse je razstavljeno v častni meri. Telovalnica meščanske šole je sploh posebej čestitna ter kovinski izdelki, strojem itd. Zastopana je tudi dunajska Welker-Werke. Razstavljene blagajne, od majhne omarice pa do ve-

like ognja varne blagajne nam pričajo, da smo tudi na tem polju že docela neodvisni od inozemstva. Kovinarstvo je dobro zastopano tudi v Götzovi dvorani.

Industrija usnja, jermenarstvo, tapetništvo in sorodne skupine so razstavile vzorne izdelke ter so tudi glede obsežnosti razstave zelo lepo zastopane. V tem oddelku je izložilo svoje izdelke tudi več obrtnikov iz oddaljenih krajev naše države, pri vseh je opaziti stremenje kvišku, težnja, onemogočiti inozemsko, pa tudi domačo nerealno konkurenco. Sicer pa moramo glede usnjarske industrije in čevljarstva mirno trditi, da je inozemska konkurenca že pobita. Blaga te vrste produciramo dovolj v državi in razstava je pokazala, da je kvalitativno, če ne že mnogo boljše, pa vsaj enakovredno z vsemi boljšimi inozemskimi izdelki.

Pozabiti ne smemo na izložbo vajeniških del. Ta del razstave zasluži posebno pozornost, ker nam prikazuje, kako napreduje naš obrtni naraščaj, kako se razvijajo naši bodoči obrtniki. Tako vajenci, ki so te izdelke izvršili, kakor tudi mojstri, pri katerih so bila ta dela izvršena, so nanje upravičeno lahko ponosni. Gotovo večina ne bi verjela, da so to izdelki vajencev, če bi ne bilo spodaj to napisano. Ker so take razstave vajeniških del ogromnega pomena za napredek obrti, kajti njihov učinek na mladega vajenca, razvijajočega se obrtnika je brez dvoma neprecenljiv. Uspeh dela, ki ga vidi tu, ga podžiga k novemu ustvarjanju in k še večji izpopolnitvi in tako dobivamo čim dovršenejši obrtniški naraščaj. Zato pa zasluži prireditelj izložbe še prav posebno zahvalo in hvaležnost in priznanje za razstavo vajeniških del, s katero so naši obrti gotovo neizmerno koristili.

Pisalni stroji, računski stroji in sorodno je istotako dobro zastopano. Posebnost so razmnoževalni aparati najmodernejših sistemov, potom katerih je mogoče brez velikega truda razmnoževati kopije, ki izgledajo, kakor da jih je izvršila tiskarna.

Tudi naša industrija čokolade je pokazala lepe rezultate. Kakor znano, je naš trg še vedno preplavljen z inozemsko robo te vrste. Vzrok je več; glavni leži pač na konzumentih samih, ki kupujejo čokolado, kakršne so pač vajeni že od prej. Tu bodo morali od pomoči pred vsem naši trgovci, ki morajo vedno in vedno opozarjati konzumente na domače izdelke. Edino na ta način se bodo ti tudi udomačili in priljubili ter izpodrinili dražje in slabše inozemsko blago. Vseled prevelikega uvoza trpi končno vse prebivalstvo, ker slabša uvoz valuta in s tem gospodarsko moč države. Zato moramo z vsemi silami podpirati naše domače industrije, ki posvečajo svoje moči razvoju naše domače industrije ter usmerjajo svoje delovanje tja, kjer je najbolj potrebno. In to moramo v prvi vrsti trditi o naši industriji čokolade. Naš trg je, kakor že omenjeno, preplavljen z izdelki avstrijske, nemške in zlasti italijanske provenienice. Uvoz inozemske čokolade povzroča, da gredo res ogromne vsote našega dobrega denarja v inozemstvo, ta tam slabijo našo valuto. Sedaj pa je to popolnoma odveč, in to je v polni meri pokazala tudi mariborska izložba.

Razstavili sta dve tovarni čokolade, »Miris« in »Sana«. Posebno »Sana« se

odlikuje s prvovrstnim izdelkom. Podjetje je sicer še mlado, toda že močno razvito ter ima zelo veliko kapaciteto. Tovarna »Sane« v Hočah pri Mariboru je oprmljena z najmodernejšimi stroji iz Švice ter ima prvovrstne svetovno izvečbane strokovnjake, kar priča tudi izdelek, ki ga je podjetje razstavilo na izložbi. Podjetje polaga zlasti veliko važnost na čistost in snaznost pri izdelovanju ter uporablja najboljše recepture. Že v kratkem času svojega obstoja se je pokazala potreba po razširjenju, ki je omogočeno s tem, da je poleg sedanje tovarne velik kompleks zemljišča, pripravnega za zgradbo potrebnih objektov. Čokolada tovarne »Sana« se more meriti glede kvalitete z vsemi najfinjšimi inozemskimi uvoženimi izdelki ter jih v mnogočem tudi prekaša. Isto velja tudi glede cene.

Podjetniki te tovarne so si stavili v prvi vrsti za nalogo, da izpodbijajo inozemsko, pred vsem italijansko konkurenco. Pri tem se ne strašijo ne truda ne stroškov. Uverjeni smo, da se bo spretnim in agilnim podjetnikom posrečila njihova hvala in podpiranja vredna naloga že v najkrajšem času. Na nas pa je, da njihova stremljenja podpiramo, da se izogibamo vsakega tujega izdelka, ker naša korist ne bo samo v tem, da bomo postreženi res s prvovrstnim izdelkom, ampak pomagali bomo s tem tudi uničiti inozemsko konkurenco, kar znači že velik kos zmage. Naprej po začrtani poti od uspeha do uspeha, od zmage do zmage!

Na dvorišču meščanske šole so razstavljeni ponajveč stroji, kovinski izdelki in trije bronasti zvonovi. Na drugi strani je postavila svoj paviljon Rogaska Slatina, dalje slede paviljoni Valjaka, pivovarne Laško, buffet Hmeljaka in paviljon pivovarne Götz. Omeniti pa moramo zlasti paviljon mariborske mestne plinarne in plinske industrije, kjer se lahko vsakdo prepriča o enostavnosti in o vseh ostalih prednostih plinske kurjave. Vinska poskušnja je nameščena v posebni zgradbi, takoj poleg paviljona mariborske plinarne. Tam se vsakdo lahko uveri naravnost pri producentu o izborni kvaliteti vinske kapljice.

Nekaj izredno krasnega je »Vrt«. Džamonia in drugovi. Že miniaturni park z ljubkim vodometom pred Valjakovim paviljonom, delo vrtnarja Ivana Jemca, napravi na posetnika krasen utis. »Tem lepši utis pa napravljajo »Vrt«, ker je ves aranžman nameščen kompaktno in v res lepem stilu. Razstavljeno je poleg množičnih redkih rož in cvetlic raznovrstno sadje in pa sadiji, od katerih vzbujajo nekateri radi svoje lepote in velikosti posebno pozornost.

Gradbene razstave se je udeležilo sicer malo podjetnikov, zato pa ti uživalo veliko pozornost obiskovalcev.

Z vzorčno izložbo je združena tudi razstava umetniškega kluba »Grohar« s 135 slikami. Razstave se je udeležilo 12 umetnikov. S to rastavo bo brez dvoma tudi mnogo pomagano naši upodabljalni umetnosti.

Celotni utis razstave je izreden. Za natančno razgledanje je en sam dan skoraj premalo. — Za utrjene in izmučene pa je v obliini meri preskrbljeno na veseljem prostoru, kjer se razvije zlasti proti večeru prav prijetna zabava.

Obrtniki in industriji so pokazali s to izložbo kaj premore vztrajno, smotreno delo, na čigar uspehe morejo biti upravičeno ponosni. Potrebna je bila izložba, da se je ustvarila prva orientacija, da so se dali dobri vzgledi, in

da se je podžgala želja po napredku. Izložbe so obrt in industrijo dvignile kvišku in danes stojita tako industrija kakor tudi obrt v razmahu, kakršnega ne bi pričakovali. — Za hitrejši in uspešnejši gospodarski razvoj pa je potrebna koncentracija, skupno delo. Zato se bodo mariborski obrtniki in industriji drugo leto udeleževali na skupni gospodarski prireditvi za vso Slovenijo, na ljubljanskem velesejmu, ki bo postal s tem še pomembnejši za naše gospodarsko življenje.

U. K., Ptuj:

Pomen borze.

Radi raznih manevrov, ki jih upričarjajo posamezni špekulante na borzi v špekulativne svrhe, se borza neštokrat napada, češ, da je gospodarskemu razvoju škodljiv inštitut. Znameniti nemški učenjak Jagetzov n. pr. slika borzo kot vampirja, ki izsesava narodo kri; on pač sodi borzo zgolj na podlagi nedostatkov, ki jih je videl.

Borza, ena izmed najvažnejših gospodarskih inštitucij — in razvoj vseh svetovnih borz nam to dokazuje — si ni postavila za svojo poglavitno nalogo, da neguje igro. Kakor hoče trgovec prodati svoje blago le z dobičkom, baš tako hoče tudi trgovec z vrednostnimi papirji, efekti, imeti svoj hasek. Če se je tudi že tisočkrat pripetilo, da so se razni špekulanti posluževali nečistih sredstev, da umetnim potom dvigajo ali znižajo kurz kakega vrednostnega papirja ali siceršnjega blaga, potem pač ne smemo izreči radi tega slabe sodbe o celi inštituciji.

Nikoli ne smemo pozabiti, da je borza dandanes posredovalnica med onimi, ki rabijo in iščejo kapital, in onimi, ki so ga pripravljeni dati. Če je treba najeti velikanske kapitale bodisi v državne svrhe bodisi za kako večje podjetje, potem je ravno borza ono mesto, ki edino dopušča take finančne operacije. Ogromna je torej korist, ki jo daje borza kot posrednica kapitalov. Čimveč bo delniških družb, čimveč dolgov bodo imele države — in temu ne boje tako hitro konec — tembolj se bo in tudi mora razviti inštitucija borze.

Ogromnega pomena so borze za države. Državi je denar najvažnejši faktor v svrhu dosege njenih ciljev. Medtem, ko so se v prejšnjih časih države morale boriti z velikanskimi težavami, ako so hotele najti in dobiti potrebne denarne svote, imajo danes v borzi neusahljivi denarni vir. Potemtakem je za državo velikega pomena, da ima dobro organizirano ter stanovitno borzo. Čim višji je gospodarski razvoj kake dežele, tem večja bo tudi potreba po tej velevažni gospodarski inštituciji. — Posebno pa dandanes, ko gospodarski pomen ni več omejen na razvoj lastne dežele, temveč se mora meriti zgolj na podlagi več ali manj uspešnega tekmovala z vsemi ostalimi državami, mora vsaka država stremeti za tem, da pripori svojim borzam mednarodni pomen.

Vseled tesne zveze narodnega in državnega gospodarstva si moramo ogledati tudi narodno-gospodarski pomen borz. Ta se izraža v glavnem v splošnem blagovnem prometu, posebno v prometu s poljskimi pridelki. V prejšnjih časih je bila velika težava, ako je kupil trgovec blago v kaki zelo oddaljeni pokrajini ter potrepljivo moral čakati, da se je oglasil kak kupec. Danes pa prodaja in kupuje na borzah v razdobju par minut, ne da bi videl blago.

Kar sem dosedaj govoril o borzi, velja baš tako za blagovne kakor za efektne borze, kajti konečno vrednostni papir tudi ni nič drugega kakor blago, katerega cena odvisi od razmerja med ponujanjem in povpraševanjem. Ena izmed najglavnejših nalog borze je torej ta, da določa pred očmi najširše javnosti na podlagi razmerja med ponudbo ter povpraševanjem pravične cene t. j. kurze vsem v poštev prihajajočim vrednotam. Ako opazujemo borzo le s tega vidika, si moramo že priznati eksistenčno pravico. Potom neprestanega primerjanja, ponujanja in povpraševanja je borza v stanu ustvariti pravične cene in braniti na ta način izkulu maso producentov pred velikimi izgubami, ki bi jih sicer imeli v obsevanju s trgovci. V tem svojem stremljenju pa mora biti dobro organizirana borza tudi v stanu premagati vse one v borzi in izven borze stoječe faktorie, ki jim je na tem ležeče, da s pomočjo nečistih sredstev v svrhu dosege svojih špekulativnih namenov uplivalo ali boljše rečeno hočejo vplivati na borzo to se pravi na določanje kurzov.

Borza torej ni toliko igrišče špekulantov in hazardistov, kakor se mnogokrat govori in piše, temveč borza je trg, na katerem se določajo cene raznim vrednotam, borza je mesto, kjer se srečata ponudba in povpraševanje. Da se velika korist borze pogostokrat moti po raznih sencah, med katerimi lahko navedemo igralno strast nekatere ljudi, je obžalovanja vredno, toda odstraniti tega žalobja ne moremo, ker je to že v naravi človeka.

Borza je regulator narodnega gospodarstva, državnega kredita in obrestne mere; ona je tudi ogledalo, v katerem vidimo vsak čas sliko gospodarskega življenja. Borzo lahko primerjamo z jako finim in občutljivim aparatom, ki natanko registrira vsakokratne spremembe gospodarskega mehanizma. Kakor reprezentira zdravo srce zdrava organizem, baš tako pričr tudi zdrava borza o zdravem in uspešnem razvoju narodnega gospodarstva. Vsakokratni borzni kurzi tvorijo merilo za celokupno premoženje vsakega posedujočega.

Prepričali smo se torej o velikem nacionalnem ter političnem pomenu dobro organizirane in močne borze. Močna borza je najobčutljivejši barometer glede bližajoče se nevihte ne le na gospodarskem temveč tudi na političnem obzorju. Močna borza pa je obenem tudi najuspešnejše sredstvo, ako je treba v nacionalne svrhe preskrbeti velike mase bodisi denarja ali blaga. Edino močna borza je v stanu v gospodarskih ali političnih krizah dovesti do one izmenjave z drugimi svetovnimi borzami, ki je potrebna, da se zopet vzpostavi ravnovesje in da se na ta način prepreči polom narodnega blagostanja.

Če nam je torej na srcu narodno blagostanje, potem moramo nastopati zoper vse one, ki hočejo potom sistematičnega omejevanja borznega prometa znižati ali popolnoma uničiti gospodarski pomen borz ter skrbeti za to, da si tudi naše domače borze priborijo močno pozicijo in mednarodni ugled!

FOSILNA BOGASTVA V MONGO-LIJU.

Roy Chapman Andrews je na čelu znanstvene ameriške misije odkril na vzhodnem Mongolskem, 400 milj severozapadno od Pekinga eno največjih najdišč okamenin na svetu. Upali so zaslediti samo drobce, pa so našli na ogromne zaloge gorastnih kosti, kjer prevladujejo ostanki pošastnih dinosavrov. Obretili so predvsem v terciarnem miocenskem ozemlju dve skoro popolni okostji, dolgi 10 m, in druge pomembne kose rastlinojedov igvanodonovega vzorca in mesojedov največje pasme. Ta okostja, ki imajo vsaj 5 milijonov let, so čudovito ohranjena. Njih oblika, ki se bliža evropski, bi kazala, da je bila Osrednja Azija gojišče dinosavrov, ki so se preselili v Evropo ter Ameriko.

Drugi del misije, ki deluje 24 milj proti jugu v eocenskih skladiščih, torej iz dobe prvih sesalcev, je trčil na izredno bogate fosilne plasti. Izkopal je črepijo velikanskega nosoroga, zvanega titanoterij, starega 30.000 stoletij, tako imenitno ohranjenega, kakor da je žival poginila včeraj. Doslej pa so bili titanoteriji srečali edino v Ameriki. Vsiljuje se nam zatorej podmena o širokem pasu zemlje, ki je tvorila most med staro in novo celino, a je potlej izginila. Razen tega je misija zadela na ostanke orjaškega mesojedca pasje pasme kakor tudi na številne zobe ali čeljusti strahovitih pradednih tapirjev ali morskih prasat.

Glavni pomen najdbe tiči v tem, da se potrjuje teorija, da je bila Srednja Azija razprčišče sesalskega življenja za Evropo in Ameriko. Misija namerava ostati eno leto pri svojem podjetju in se nato vrniti v domovino z obilnimi zanimivimi izkopinami, ki bodo pomnožile zbirko v newyorškem prirodopisnem muzeju.

upal, da bi jim pogledal v njihove oči, brezizrazne in plitve kot ribje, in slutil sem, da se za njimi skriva sovraštvo in zavist ter njihova in njihovih dedov žalostna in hlapčevska preteklost. V njihovih dušah jim leži zakopan, kot vrasel pohlep po denarju in zlatu, in zaman bi čakal, da se pokaže vsaj v enih edinih očeh vedra, močna in poštena duša.

In tako sem se, globokemu blatu in tem bednim idijotom se izogibajoč, zamislil v davno preteklost, ko sem cele tedne v čudnem nemiru in poželjenju sanjari o lepoti tistega, kar danes občutim in spoznavam za greh.

Nenadoma sem zagledal pred seboj razcapanega neznanca, kako je globoko sklonjen pobiral zamazan, moker cigaretni čik. Mrz mi je preletelo telo, strenil sem se in srce mi je vztrepetalo v čudni, nepoznani slutnji. Obstal sem in ga v nestrpenem pričakovanju opazoval.

Dvignil se je, in pogledal sem mu v obraz. Ni se varalo moje srce v svoji slutnji. Pristopil sem k njemu in mu ponudil pet cigaret. Pogledal me je z očmi, začudenimi in izgubljenimi v večnost, in ni me spoznal. Nasmehnil se mi je nežno in čudno, kot se smejejo morci in otroci. Jedljaje se je zahvaljeval in iz ust mu je smrdečo žganje, občutil sem z grozo in bolestjo v srcu, kako globoko je padel.

Zakrnavelo je moje srce in žal ga mi je bilo bolj kot rodnega brata; zakaj bil je — Andrej.

Lafradie Hearn:

Shirio.

(Iz zbirke japonskih pravljic Kotto.)

Po smrti Nomoto Yoyiyémon-a, glavarja v provinci Echizu, so se njegovi uradniki zarezali, da ugrabijo družini vso njegovo dediščino. In pod pretežjo, da morajo izplačati glavarjeve dolgove, so se polastili vsega denarja, vrednosti in hišne opreme; in pripravljali so že zlagano poročilo, po katerem naj bi on nezakonito sklenil pogodbe, ki so presegale njegovo imetje. To naznanilo so poslali ministru, in na njegovi podlagi je minister izgnal iz Echizu-a vdovo in sirote. Kajti v onih časih je bila družina odgovorna za dejanja očeta tudi po njegovi smrti.

Toda ravno ko je bilo uradno naznanjeno izgnanstvo Nomotovi vdovi, se je deklji pripetilo nekaj čudnega. Zvijalo jo je in treslo, kakor da je obsejena, ko je vse minilo, je vstala in zaklicala poslancem in uradnikom umrlega gospodarja.

»Sedaj me poslušajte! Ni dekle, ki vam govori sedaj; jaz sem, jaz, Yoyiyémon Nomoto, Yoyiyémon, ki sem se vrnil k vam iz smrti. V jezi in žalosti se vračam, v jezi in žalosti povzročeni od onih, ki sem jim zaslepljen zaupal! O nesramni in nevaležni uradniki; kako ste mogli tako pozabiti vseh dobrot, s katerimi sem vas obispal, da greste uničiti moje imetje in oblatiti moje ime. Tukaj sedaj v moji navzočnost, položite

te račune mojega uradovanja in mojega gospodarjenja; pošljite slugo k revizorju po knjige, da se vse pregleda in primerja.

Ko je dekle izgovarjalo te besede, je vse navzoče prevzelo veliko začudenje; kajti njen glas in njeno ponašanje sta bila glas in ponašanje Nomoto Yoyiyémona. Uradniki so obledeli. Poslanci ministra pa so takoj ukazali, da se izpolni dekletova želja. Uradne knjige so razgrnili pred njo in prinesli so tudi revizorjeve knjige. In ona je začela računati, brez najmanjše napake je preračunala vse, zapisala celotne vsote in v popravila vse napačne vknjižbe. In njena pisava je bila kakor pisava Nomoto Yoyiyémona.

In to pregledovanje knjig je pokazalo, da ni bilo samo nobenega primanjkljaja, ampak, da je bil ob glavarjevi smrti celo prebitek v blagajni. Tako je zglobna nakana uradnikov postala očitna.

Ko so bili vsi računi zaključeni, je izpregovorila deklica z glasom Nomoto Yoyiyémona:

»Sedaj je vse končano. Ničesar več ne morem storiti. Vračam se tja, odkoder sem prišel.

Nato je ona legla in takoj globoko zaspala; in spala je kakor spi mrtvec skozi dva dni in dve noči.

Kajti velika utrujenost in globok spanec se polastita obsedenca kadar duh odide.

Sanje za zdravilo.

Kot nalašč za draginjo lekov in vizit predlaga medicina novo, povsem brezplačno metodo, ki obeta okrevanje s sanjami. Dr. Paul Farez je pred pariškimi »Psihoterapevtskim društvom« naznačil podrobnosti. Če hočeš imeti uspeha, se ti je enostavno ponoči približati spavaču in mu potihem prišepetati snov za sanje, prikladne, da povzročijo blagodejno duševno reakcijo. Dr. Tiffieju iz Bordeauxa se je obneslo, da je dočista ozdravil dekletce, podvrženo kleptomaniji ali kradljivosti. Nežgodnica je imela razvado, da si je prilastila vsako srebro, do katerega je mogla. Po vrinjenem snu pa si jo lahko še tolikanj vpeljal v izkušnjava: ničesar več ni zmagala. Kradljivost je izginila, ker je predmet sanj globoko prožljal njeno duševnost. V spanju je namreč dedica naznanila svojim prijateljem, da hoče postati pridna in poštena, delavna ter da želi spoštovati tuje blago. Ne sme se misliti, da bi sanje mogle priversti v olajšave v vseh boleznih. Nobena volja, pa bila še tako jaka in krepka, noben sen, noben sugestivni pripomoček ni dovolj močan, da bi nadzoril sleherni slabost.

Zdravljenje s sanjami ostane po vsej priliki prihranjeno za živčna zla, ki utegnejo zavzeti najbolj neobičajne oblike. Brez dvoma se bodo učinkovito lečili na ta način vsakovrstni nevropati, ki so tako številni v naši pretekleni dobi. Sanje pa je lahko prizvati, saj kakor pravi trivialno ljudska prislovica: polna r. spanja, pa se lahko sarja.

Pepelčica jezi Lenina.

Včasih se je reklo, da v Franciji smešnost ubija. Danes to ni več istina, saj vidimo, kako prospevajo razne groteskne struje v umetnosti in pismenosti. Nikakor pa smešnost ne ubija v Rusiji, kakor boste sodili po naslednji zgodbi. Gre za dramatičnoro Perraultovo pripovedko o Pepelki. »Jutranje Novosti« so že letos omenile, kaka smešna prigoda je doletela spomladi ta igrokaz na Angleškem, kjer je prevajalec pripravil glumačico v opasen položaj. Pantouffe de vair (škrpet iz kožuškovine) je v prestavi zamenjal s steklenim brezpetnikom (pantouffe de verre) in le čudež je, da si protagonistka pri plesanju ni razbila krhke papuče! Druga komična zgodba je iz Petrograda, kjer so v Mladinskem pozorišču uprizorili omenjeno stvarco. »Krasnaja Gazeta« se togoti: »Toliko, da še krotim svoje ogorčenje! Dobri kralji, blagi knezi, pravični in plemeniti napram ubožcem in siromakom! Človek bi menil, da je bila doba carjev, kraljev in ljubkih princev najsrečnejši čas na zemlji. Nenavaden nauk komunizma in socializma za našo dečo! Upravičeno se vprašujete, kaj počenja glediška cenzura v Petrogradu. Pravijo nam, da nimamo mladinskih iger; ali pa ni bilo mogoče, omiliti ton »Pepelčice«, prilagoditi jo današnjim potrebam, proletarskim načelom, delavski vzgoji, kakor se dela pri Šekspirjevih igrokazih in drugih pisateljih, ki so prožeti z meščansko ideologijo?»

* Eksmplar ameriške Ilubezni. »Times« poročajo iz Amerike neko čudno stvar. — Miss Murtel Cornick, nečakinja milijarderja Rockefellerja je bila te dni »duhovno« zaročena z nekim preminulim človekom, ki ga v svojem življenju nikdar ni videla. Ta mrtvi zaročenec je Aleksander Kniock, edini sin zelo bogate rodbine, je padel v Franciji za časa ofenzive pri Soissonsu.

Šah.

Rešitev končnic v »Jutr. Nov.« z dne 12. VIII. t. l.:

I. Beli: Kh6; Tf6; Sd4; B.: C6;
Črni: Kb8; Dd8; La5;

(Sest. H. Rinck.)

Beli izšli remis tako-le:

1.) C6—C7+ 1.) Dd8×C7!
2.) Sd4—C6+ 2.) Kb8—a8, c8
3.) Tf6—f8+ 3.) K—b7
4.) Tf8—f7 4.) Dc7×f7

5.) Sc6—d8+ 5.) La5×d8 — pat!

II. Beli: Kh6; Tf5; Sf4;
Črni: Kb7; Dd3; B.: h2

(Sest. H. Rinck.)

Beli na potezi izšli remis tako-le:

1.) Tf5—g5+ 1.) Kg8—f8
2.) Sf4—g6+ 2.) Lf7×g6
3.) Tg5—g1 3.) h2×g1 — D (T)

III. Beli: Ka5; Sc8; Ld3; B.: c5, d6;
Črni: Kb7; Dd3; B.: h2

(Sest. H. Rinck.)

Beli na potezi izšli remis tako-le:

1.) d6—d7 1.) Dh3×d7
2.) c5—c6+ 2.) Dd7×c6
3.) Ld3—e4 3.) Dc6×e4
4.) Sc8—d6+ 4.) Se8×d6 — pat!

IV. Beli: Kf1; Tf2, h1;
Črni: Ka1; Dh8; Lc7; B.: d4, h3;

(Sest. H. Rinck.)

Beli na potezi izšli remis tako-le:

1.) Tf2—d2 1.) Dh8—a8
2.) Kf1—f2+ 2.) Da8×h1
3.) Td2—d1+ 3.) Dh1×d1 — pat!

V. Beli: Kc7; Tc3; La4; B.: a6
Črni: Ka8; Dd1; Lf3; B.: a7, b7;

(Sest. H. Rinck.)

Beli na potezi izšli remis sledeče:

1.) La4—c6 1.) Lf3×c6
2.) Tc2—d2 2.) Dd1×d2
3.) a6×b7+ 3.) Lc6×b7 — pat!

VI. Beli: Ka2; Tb8; B.: b3
Črni: Kc2; Th3; B.: a4

(Sest. H. Rinck.)

Črni, dasi na potezi, ne more dobiti igre.

1.) a4×b3+
2.) Ka2—a3 2.) Th3—g3, f3, e3, d3
3.) Tb8—b7 3.) Tc3

4.) Tb4 4.) Tc3—c8
5.) Tb4—c4+ 5.) T×T — pat!

NOVOSADSKI ŠAHOVSKI TURNIR.

7. kolo, odigrano 9. t. m. je prikazalo sledeče razmerje: Stupan—Kramer remis.

Rožič je dobil proti Markoviču, Todorovič proti Ognjanoviču, Poljanec proti Celjaku, Singer proti Madjareviču, Tenner proti Tamindžiću, Feyer—Gribušin remis.

Po odigranem 9. kolu je odstopil Ognjanovič od turnirja ter s tem zopet prikršil marsiaketege igralca — tudi našega Furlanija med njimi — za krvavo zaslužen točko. Po odbitku Niciforja in Ognjanoviča je tedaj stanje sledeče: Singer 6, Feyer 5, Čirić 4½, Kramer, Tenner 4, Celjak, Poljanec, Peyer 1 in Gribušin ½ točke.

10. t. m. je bilo odigrano 8. kolo: Celjak premaga Madjareviča, Rožič Gribušina, Markovič Tamindžića, Čirić Kramerja, Furlani Peyerja, Todorovič Feyerja in Tenner Stupana, Stanje po 8. kolu je torej sledeče: Kinger 6 (8), Čirić, Furlani 5½ (8), Feyer 5 (7), Tenner 5 (7), Rožič 4 (9), Celjak, Kramer 4 (8), Markovič 3½ (9), Poljanec 3 (9), Stupan 3 (9), Todorovič 2 (9), Madjarevič, Tamindžić 2 (7), Peyer 1 (8), Gribušin ½ (7).

Turnir se bliža prvi polovici: Singer sicer točasno vodi, vendar ga lahko vsak hip doleti iznenadenje. Tesno za petami mu je naš Furlani in Čirić s ½ točke razlike. Sledeča dva igrala pravzaprav izmed vseh udeležencev najbolje. Čirić ima n. pr. od 8 partij 6 in ½ dobljenih, pri čemur je treba poudariti, da je že odpravil najmočnejše igralce Kramerja, Rožiča, Stupana in Celjaka, izgubivši proti navedenim le ½ točke. Ničla proti Markoviču in upravičeno domnevo njegove indisponiranosti. — O Furlaniju pisati bi bilo odveč. Izpolnil je povsem nade, ki jih je stavil nanj »Lj. šah. klub«, ko je tega mladega in mnogo obetajočega, nadarjenega igralca delegiral kot zastopnika svojega kluba v Novi Sad.

11. t. m. je bilo odigrano 9. kolo s sledečim rezultatom: Todorovič premaga Stupana, Kramer Markoviča, Celak Rožiča, Furlani Poljanca, Čirić Madjareviča, Singer Tamindžića, Tenner Gribušina.

Stanje po 9. kolu je sledeče:

Singer 7 (7), Furlani, Čirić 6½ (7), Tenner 6 (6), Celjak, Feyer, Kramer 5 (7), Rožič 4 (8), Markovič 3½ (8), Poljanec, Stupan, Todorovič 3 (8), Madjarevič, Tamindžić 2 (6), Peyer 1 (8), Gribušin ½ (6).

Sport in srce.

Središče vsega telesnega udejstvovanja je srce. Tudi najbolj mišičasto telo s slabim srcem ne more doseči večjih uspehov na športnem polju. Prva torej in obenem najvažnejša naloga vsakega treninga je okrepitev srca. To se doseže s smotrenimi telesnimi vajami, ki naj stopnjeno zahtevajo vedno večjih naporov. Na ta način se utrjuje srce brez vsakih kvrnih posledic. Tako utrjeno srce reagira na kakršnokoli obremenitev hitro in brez večje izgube moči. Utripli utrjenega srca postajajo le polagoma hitrejši in človek z utrjenim srcem nikdar ne čuti one utrujenosti, ki jo zaznamo pri ljudeh s srčno hibo. Telesne vaje se morajo, kakor rečeno, stopnjevati. Prenapetost škoduje in lahko dovede do trajne srčne hibe. Srcu, ki ga utrjujemo, moramo dati počitek, ker obstaja drugače nevarnost, da se raztegne in, da ostane v takem stanju trajno. Temu se zognemo, ako pametno in smoteno zvišujemo napore, preveč ne forsiramo in damo dovolj počitka. Abnormažno srce ne prenese alkohola in nikotina; kdor se torej hoče baviti s športom in hoče doseči uspehe, se jima mora docela odpovedati. Nekateri športne panoge obremenjujejo srce radi trajnih in enakomernih naporov v večji meri kot druge. N. pr. vožnja s kolesom, veslanje, čisto tudi turstika. Vendar pa ravno te panoge pri pametnem ravnanju srce najbolj okrepijo. Manjša nevarnost obstoja pri izpreminjanju se obremenitvi mišic (tenis, jahanje). Marsikdo, ki ni za jahanje in veslanje, je izvrsten lahki atlet. Radi tega naj nikdo, ki čuti veselje do športa tega ne opusti, ako odpove v eni panogi. Poiskati si mora primerno vrsto. Marsikdo, ki je radi hibe srčne konstrukcije že popolnoma obupal, je postal časoma pod spretnim vodstvom izkušenih športsev pravcati mojster. Pri ljudeh te vrste je treba upoštevati tudi dejstvo, da se njihove misli usmerijo k drugim ciljem.

Spomenik očetu Adamu.

Tudi oče Adam bodo v kratkem dobili svoj spomenik. Čudno je, da se ni v teh časih splošne spomeniko-manije ničče spomnil na našega pradedca in vendar se moramo njemu zahvaliti za vse junake in vse zmage minule svetovne vojne. To pomenja res pravo pozabljenost in nemarnost. Amerikanci, ki so najhujši nasprotniki vsake krivice, bodo popravili tudi to. Iz Baltimora prihajajo vesti, da se je že sestal tozračni odbor, ki si je nadel nalogo, da v kratkem zbere denar za velškanski spomenik, ki bo krasil glavni mestni trg. Po dosedanjih zaključkih se bo spomenik otvoril ravno na pettisosedetstostindvajsetletnico njegove rojstva in ta bo baje ravno letos. Vsaj tako sklepajo ameriški puritanci na podlagi svetega pisma stare zaveze. Drugi sicer pravijo drugače, toda to nič ne de, glavno je, da bodo oče Adam imeli svoj spomenik. Glave si belijo samo že v vprašanjem, kakšen je bil Evin mož. Tudi tu se nazirana ne strinjajo. Eni pravijo, da je bil lep in gladke kože, drugi zopet, da je bil popolnoma kosmat; stare knjige pa ničesar ne povedo in stare žene tudi ne. Najboljše bo, ako napravijo lepega, ne bo vsaj zamere. V ostalem pa bo treba podvizati, ker leto se nagiba k zatonu.

THE REX Co,
LJUBLJANA.
TELEF. ŠT. 268 INT. GRADIŠČE 10.
indigo papir.

MALI OGLASI:
Cena oglasom do 20 besed Din 5.—; vsaka nadaljna beseda 25 para.
z davščino vred.

Blazine, žima

morska trava. Peter Kobal Kranj, Glavni trg tvornica vseh vrst blazin in žime in morske trave, modroce na peresih. Specijalna tvrdka za izdelovanje klubgarnitur. — Najnižje cene! — Najsolidnejši izdelki! — Zahtevatve oferte in cenike!

Družabnik,

intelligenten za posredovalnico, katera namerava izdati list podjetništva z politiko, se išče s kapitalom Din 50.000. Ponudbe na Zagorski, Maribor, Barvarska ulica 8.

Sprejme se

več dobrih samostojnih krojaških pomočnikov za male in velike komade — konfekcijsko delo. Le zmožni in trenzi naj se javijo v pisarni Emonska cesta 8. Samostojni mojstri pa dobijo delo proti garanciji ali kavolji na dom.

Delovodja

oženjen, izučen strojni ključavničar z večletno prakso, posebno pri delu na stancih, zanesljiv in trezen išče primerne službe. Ponudbe na zvezo delovodij in industrijskih uradnikov v Ljubljani.

Priporočam

svojo bogato zalogo spalnih in jedilnih sob ter raznega novega pohištva. Marija Baumgartner, Celje, Gosposka ulica št. 25.

Prodaj

žago z dvema venecijanskima jarmoma, na dva ali tri liste z krožno žago, vse na eno turbino, zraven žage moderno novo hišo, velik travnik cca 6 johov, poleg katerega se dobi še lahko velika vodna moč na Savi, je tik državne ceste 20 minut od postaje, eno uro od jugoslovansko-italijanske meje, bogata lesna okolica, lastno skladišče na postaji cca 1 joh, 1200 m² smrekovega in macesnovega lesa. Posvesto se nahaja v Kranjski gori, na vlogled je vsaki dan. Pismene ponudbe z ceno je poslati na lastnika Ivan Justin, Ribno št. 39, pošta Bled I.

Ali veste kaj

je Wrigley-jev žvečilni gum? Ako ne, čitajte današnjo notico.

Prodaj takoj

2 žimnici, 1 posteljo, 1 otroško posteljo, 50 parov namiznega orodja, 50 vrčkov, umivalni servis, kompletno krstno opravo in 120 let star namizni prt. Belgijška vojašnica I. Objekt Burger.

Koliko

stane en mali oglas? Do 20 besed 5 Din, vsaka nadaljnja beseda 25 para, tako si lahko izračunaš sam kaj stane tvoj mali oglas.

Hiša,

gospodarsko poslopje, poleg sadni vrt, studenec z dobro vodo, četrt ure oddaljeno od mesta na Štajerskem, se zamenja z enakim v kakem trgu ali večjem kraju v Jugoslaviji. Ako ima kdo poleg še travnik ali njivo do dveh orlov, se tudi lahko sklene dogovor. Ponudbe pod »Zamenjam« na upravo lista.

Pozor! Dame, kavalirji!

Eleganten francoski garderobe kovček se prod. Naslov A. Šimnovec, krojač pred Škofijo 3.

Večje posvesto

se prod. v obrtnem kraju na Gorenjskem ob železnici v neposredni bližini Bleda. Stanovanje takoj na razpolago. V gospodarskem posloju po kle, ki so sposobne za večjo vinski trgovino. Dopolni pod: »Posvesto na Gorenjskem« na Aloma Company, anon. družba Ljubljana, Kongresni trg št. 3.

Sobo

meblirano, veliko, s tremi posteljami iščem s. 1. septembrom. Plača postranska stvar. Naslov v upravi lista.

Gradbeno podjetje

Arhitekt V. Krainer & Ko., Jesenice. Stavbna vodstva: LJUBLJANA, DOMŽALE, ZAGREB. Izvršuje privatne in industrijske stavbe, proračune, načrte, cenitve, posebni oddelek za arhitekturo.

Večje stanovanje

se zamenja. Interesenti naj pošljejo svoj naslov na upravo lista pod »Stanovanje 1923«

Sobo

meblirano, ev. s hrano, s posebnim vhom iščem za takoj. Ponudbe na upravo pod ABCD

Šentjanški premog

se dobi po ugodnih cenah vsako množino. Prodajni urad šentjanškega premogohopa Ljubljana, Krekov trg 10.

Pisalni stroji, potrebščine itd.
Mehanična delavnica
(popravljalnica)
LJUBLJANA
Šelenburgova ul. 6/1.
L. Baraga.

DRAGICA ZALAZNIK
IVAN UKOVIČ
zaročena.

Ljubljana, 19. avgusta 1923.

„Olla“ najsigurnejša, najbolj poznana higijenska gum sedanjosti. Strokovnjaško pregledana in zanjamčena. Zakonito zavarovana. Razpošilja v vse kraje Jugoslavije lekarnam, drogerijam in parfumerijam po čudno nizkih cenah, kakor tudi privatnikom z največjo diskrecijo s povzetjem
URAN - PARFUMERIJA,
Ljubljana, Mestni trg št. 11.

Šentjanški premog

vseh vrst in vsake množine nudi po zmernih cenah za promptno dobavo

Šentjanski premogovnik AND. JARIL, RRMELJ, Dolenjsko.
Prodajni urad v Ljubljani, Krekov trg 10.

Konfekcijska industrija DRAGO SCHWAB Ljubljana, Dvorni trg 3.
Priporoča svojo bogato zalogo vsakovrstnih oblek za gospode in dečke, nadalje površnike, zimnike, raglane, dežne plašče, usnjene suknjiče, auto čepice itd. po konkurenčnih cenah. — Specijalna zaloga angleškega in češkega sukna. — Perilo, modni in športni predmeti.
Razstava lastnih izdelkov na Ljubljanskem velesejmu od 1. do 10. septembra 1923 (paviljon „I“ št. 407). ◀▶

TRGOVSKA BANKA D. D., LJUBLJANA

PODRUZNICE:

Maribor
Novo mesto
Rakek
Slovenjgradec
Slovenska Bistrica

Šelenburgova ulica šte. 1
(PREJ SLOVENSKA ESKOMPTNA BANKA)

KAPITAL in REZERVE Din 17.500.000.—

Izvršuje vse bančne posle najtočnejše in najkulantnejše.

Brzjavi: Trgovska

Telefoni: 139, 146, 458

EKSPOZITURE:

Konjice
Meža-Dravograd
Ljubljana (mestna
nainica v Kolo-
dvorski ulici)

France Veber:

Eudaimonizem in utilizem.

Med etične sisteme, ki mikajo uprav današnje- ga človeka, ker ustrezajo neposredno ali vsaj po- sredno predvsem našemu materialističnemu ho- tenju, spadata v prvi vrsti tradicijski ter sodobni eudaimonizem in utilizem. Smatram za- to za umestno in potrebno, da vržemo raz teh naukov stran njuno vablivo vnanost in prodre- mo do onega njunega jedra, katero edino more- mo določiti njuno stvarno veljavnost ali neveljav- nost.

Eudaimonizem spada še danes med naj- razširjenejše etične teorije. Kakor stremi vse de- facto po sreči, tako je sreča tudi najvišje »do- bro«, po katerem »naj« vse stremi, za katere »naj« se vsakdo trudi. »Dobro« je, kar donaja srečo, in vsak človek je dolžan živeti tako, da si pribori kar največ sreče. Sreča je edino dobro, nesreča je edino zlo. Med starimi Grki sta bila eudaimonista že Demokritos in Sokrates, prvi, v kolikor smatra najplemenitejši del našega bivanja ob enem za sedež nekega od strasti neska- lenega in osrečujočega zadovoljnega razpolože- nja, drugi pa, v kolikor meni, da vsakdo, kdor »dobro« spozna, nujno v tem smislu tudi ravna, ker »dobro« ni nič drugega nego njegova prava sreča.

Kot prvi znanstveni zastopnik eudaimonizma pa se lahko naziva šele Aristoteles, čigar »Nikomahova etika« je postala takorekoč biblija malone vsega poznejšega eudaimonizma. Bistvo moralnosti se da določiti le po smotru moralnih dejanj; zato mora etika, ki meri na praktično živ- lenje, določiti v prvi vrsti najvišji človeški smo- ter, namreč najvišje od človeka dosegljivo dobro. Ta smoter pa je, »o čemer nikdo ne dvomi«, sreča. (»eudaimonia«). Ker pa obstoji sreča vsakega bitja v tem, da se razvija v smislu specifično svojih sposob- nosti, leži sreča človeka kot razumnega bitja v razumnem ravnanju, tako da postane doživetno razumno ravnanje nazadnje istovestno z duševnim krepostnim ravnanjem in sicer vse to pod vidikom, da je to ravnanje, delovanje samo že sreča za dotičnika.

Glavni znak tega osrečujočega razumnega ravn- nanja je pa ta, da se v nasprotju z živalskim strem- lenjem ogiblje vsakega »preveč« in vsakega »pre- malo« in drži le neke zlate sredine; vendar pa vse to še ne zadošča za popolno srečo, torej tudi ne za popolnost naše kreposti; v to svrhu še mora k tej, sit venia verbo, imanentni sreči člo- veka pristopiti sreča v navadnejšem pomenu be- sede, kakor zdravje, bogastvo, nepohabljeni udje, kotova lepota itd., kajti zunanje nepravilnosti vsaj bistveno ovirajo srečo (in z njo krepost). Razen tega mora biti ta polna sreča še trajna, t. j. mora se raztezati na celo življenje.

Sele s to popolno srečo je ob enem nerazdru-žno zvezano čustvo veselja ali radosti, tako neraz- družno kakor sijaj mladosti s polno zrelostjo. Če- prav torej Aristotelu ta radost ni istovetna z gori- orisano srečo, sledi vendar iz njegove etike, da je stremjenje po tej radosti moralno ekvivalentno stremljenju po orisani »sreči«, ker ni prve brez druge. Največjo radost pa ugotavlja Aristoteles, kar ga označuje kot rojenega znanstvenika, v teo- retičnem delovanju, v znanju: naj se razruši vsa Aristotelova etika, njegove besede, s kate- rimi riše srečo znanstvenika pri njegovem delu, pri »gledanju« najvišjih resnic, ostanejo nesmrtni za vsakega, komur znanost ni samo sredstvo.

S tem so orisana temeljna načela Aristotelo- vega eudaimonizma, ki teče v najrazličnejših obli- kah malone skozi vsa sledeča stoletja in kaže svoje sledove tudi v sedanosti. V starem veku je Aristotelu najbliže Epikurova šola, ki spominja še v marsikaterem oziru tudi na zloglasni Aristipov hedonizem.

Tudi Epikuros smatra ugodje ali radost za edini kriterij, ki odloča, kaj prija naši naravi, neugodje ali neradost za edini kriterij, ki odloča, kaj nasprotuje naši naravi. Radost, posebno kaj »mirna« radost mora biti kot edino »dobro« edini cilj našega stremjenja. Četudi Epikuros psi- hogenetično izvaja vse naše radosti nazadnje iz Aristipovih »telesnih« čustev, stavi vendar razne radosti samega duha, ki nam jih nudi znanost, umetnost, prijateljstvo, samozadovoljnost itd., mnogo višje; Epikuros je že spoznal, da smo glede teh višjih čustev bistveno neodvisnejši od trenutnih zunanjih pogojev.

Neugodje ali neradost pa je tudi za Epikura v vsaki obliki absolutno zlo. Človeška sreča ob- stoji v posesti trajne radosti in kreposti je le sredstvo za pridobitev sreče; zato je ta krepost nazadnje istovetna s sposobnostjo nekega mer-jenja čustev, oziroma računanja, katero ugodje je večje ali trajnejše, kateremu ravnanju sledi več ali manj ugodja, oziroma neugodja itd. Le na pod- lagi tega zgolj eudaimonističnega računanja za- hteva tudi Epikuros n. pr. zmerno življenje (ne- zmernemu življenju sledi otopelost uživanja in bo- lezen), priporoča, naj se izogibljemo politike (po- litika donaja nemir), odsvetuje ženitev (ki donaja razne skrbi za ženo in otroke) itd., le iz svojega načela, da je individualna radost edino in najvišje dobro, izvaja Epikuros z orisanim »raču- nanjem« sicer tako neeudaimonistično lice kažoč imperativ: Bodi sam in živl boš!

Naj stoji torej Epikuros še tako visoko nad Ari- stipovim hedonizmom, njegov nauk ostane strog eudaimonizem, eudaimonizem, ki pretresa vse etično ravnanje izključno le pod vidikom indi- vidualne sreče in načelno zanemarja blagostanje družbe in države.

Strog eudaimonizem je, če prav sodim, tudi prvi sistematični empirik novejših dobe John Locke (1632—1704). Nad vsem našim delovanjem in ne- hanjem vlada kot v naši naravi sami zakrnuten nagon stremjenja po sreči, po radosti. Vsa naša dejanja (in vsa naša opuščanja) so sploh le poiz-

• Hedonizem smatra za najvišje dobro zgolj »te- lešno« uživanje, za najvišje zlo pa »telesno« bol.

kusi, nadomestiti našemu nagonu po sreči naspro- tujočo neradost z radostjo. Moralna, oziroma ne- moralna pa postanejo ta dejanja šele, v kolikor soglašajo ali ne soglašajo z nekim zakonom, ki je trojen: prvič božji, drugič državni, tretjič pa javno mnenje. V kolikor naša dejanja z enim ali drugim teh zakonov soglašajo, oziroma ne sogla- šajo, izvira iz prvega zakona pojem dolžnosti, ozi- roma greha, iz drugega pojem nedolžnosti (ne krivde), oziroma krivde, iz tretjega pa pojem kre- posti, oziroma pokvarjenosti.

Nikjer pa se Lockejev eudaimonizem ne kaže lepše nego v tem, da lahko po njegovem mnenju ti zakoni vplivajo na človeka edinole s pomočjo ugodja, oziroma neugodja, t. j. plačila, oziroma kazni, ki sledi njih izpolnjevanju, oziroma kršenju. Tako pa postanejo vsi ti zakoni, posebno ako še pomislimo, da Locke ne pozna med njimi stvar- ne razlike, v kolikor povečuje njih izpolnitev člo- veško srečo (radost), — le neko teoretično sred- stvo za drugo izražanje nam že znanega strog eudaimonističnega načela, da je zadnji smoter etičnega ravnanja le naša sreča.

Od Lockeja naprej se pa sploh ne da več go- voriti o kakih markantnih eudaimonistih, ker pre- vevajo temeljne eudaimonistične misli le v najraz- nejših drugih oblikah — če odvzamemo morda sa- mo Kantovo etiko — vso etično literaturo prav do sedanosti. Saj je tudi n. pr. poznejši utilizem, evolucionizem, perfekcionizem, estetizem itd. le v drugih oblikah nastopajoči eudaimonizem, ki z gori orisanim eudaimonizmom v temeljnih točkah stoji in pače. Zanimivo je, da se čisti, t. j. taki eudaimonisti, ki jemljejo za zadnji smoter etičnega stremjenja v prvi vrsti subjektivno, oziroma ču- stveno stran človeške sreče, sicer tako daleč med seboj razlikujejo, kakor Shaftesbury, Feu- erbach, Lotze, Ostwaldi dr.

Ves orisani eudaimonizem je ob enem neke vrste tuzemski optimizem, ki išče člo- veško srečo na zemlji. Poleg tega pa je mogoče še eudaimonizem, ki išče zadnji smoter npravnosti tudi v sreči, a v sreči, ki ni tukaj na zemlji, temveč ki jo lahko dosežemo šele v posmrtnem življenju. Življenje na zemlji donaja (v smislu tega eudai- monizma) le bridkost in žalost in vsa zemeljska uživanja so le dozdevna uživanja, ker nosijo že pri prvem nastopu v sebi kal smrti. Sreča nas čaka šele po tem življenju, pot do sreče pa je beg iz čutnega sveta, seveda ne v samomoru, temveč v askezi in neprestanem samozatajevanju.

Tak eudaimonizem, ki je istoveten s tuzem- skim pesimizmom in transcendent- nim optimizmom, je na zapadu učil že Platon, ki v Teaitetu izrecno pravi: Skušati mo- ramo, po možnosti hitro zbežati odtod na oni kraj, ker nas ta beg po možnosti izjednači z bogom; ali to izjednačenje bodi pravično in pobožno premiš- ljeno. In v Fedonu rabi že ono, pozneje tolikrat posnemano sliko o telesu kot neki »okovi duha«. Pri tem je tudi Platonu zadnji cilj npravnosti sreča, ki jo določa kot posest »dobrega«, dosegljivo v polni meri šele po tem življenju. Med pozitivnimi konfesijami stoji tej etiki stvarno blizu etika krščanstva.

Kritika. Stvarna kritika eudaimonizma mora poudarjati v prvi vrsti megleno nejasnost eudai- monističnega pojma sreče. Ako stremi »nedvomno« vse po sreči, ali ima potem še sploh kak smi- sel govoriti o dolžnosti takega stremjenja, oziroma smatrati to srečo za »moralno« dobro, njeno nasprotje za »moralno« zlo? Da more torej eudai- monizem sploh postati etična teorija, mora v prvi vrsti natančneje določiti ono srečo, ki naj bo zadnji cilj vsega etičnega stremjenja.

In res sta skušala, vsak po svoje, določiti to srečo že Aristoteles in Epikuros, na način, ki je ostal merodajen tudi za poznejše eudaimoniste. — Aristoteles smatra človeka za »srečnega«, ako se razvija specifično po svojih sposobnostih. V tem izreku tiči gotovo globoka resnica; toda ali ne bomo morali tedaj v Aristotelovem smislu imeno- vati »srečnega« tudi n. pr. rojenega sleparja, ubijalca, tatu itd., ako se jim neprestano nudi pri- lika, da nemoteno sleparijo, ubijajo, kradejo itd. Tudi te osebe se razvijajo po specifično svojih sposobnostih in so v tem slučaju aristotelsko »sre- čne«; kdo bo pa menil, da »naj« te osebe streme po tej sreči, oziroma da je njih stremjenje po tej sreči »moralno« ali »etično«? Mimogrede bodi re- čeno, da je s tem ovzrten tudi ves moderni natu- ralizem, ki zahteva pod vidikom moralnosti neovirani razvoj vseh v specifično naši naravi ležečih nagnjenj in sposobnosti. Ako se namreč naturalizem noče oklepati le nekega splošnega pojma človeške narave, iz katerega prav nič ne sledi za posamezne slučaje, mora vpoštevati »spe- cifično naravo« vsakega posameznega človeka, v katerem slučaju pa izgubi v smislu zgorajšnjega ugovora takoj možnost za razlikovanje med po- štenjakom in zločincem.

Ta naturalizem je hotel instinktivno premagati že Aristoteles s tem, da je iskal specifično člove- ško naravo v razumu in smatral le razumno ravn- nanje za človeka »osrečujoče« in torej tudi za eti- čno ravnanje. Toda kaj se pravi: edino »razumno« ravnanje osrečuje človeka? Ubijalca osrečuje vendar ubijanje, sleparja sleparija, verižnika veri- ženje itd.; ako pa istoveti Aristoteles »razumno« ravnanje morda z »etičnim« in sklepa, da nas »osrečuje« le etično ravnanje, tedaj bi nam bil moral v prvi vrsti brez ozira na svoj eudaimoni- stičen princip orisati bistvo etičnega ravnanja in drugič jasneje določiti svoj pojem sreče, ker ven- dar vemo, da etično ravnanje nemoralnih ljudi ni- kakor ne »osrečuje«.

Fundamentalna napaka vse Aristotelove etike je torej dvojna; ona nas ne pouči v zadostni meri o svojih najvažnejših pojmi, o pojmu razumnega ravnanja in sreče. Da pa bi bil tudi vsak poizkus takšne pojasnitve brezuspešen, kaže sledeči pre- udarek. Ako vzamemo »razumno« ravnanje v na- vadnem in znanem smislu besede, tedaj iz tak- šnega ravnanja še ne moremo sklepati tudi na nje- gov etičen značaj: razuma se poslužuje tudi zlo- činec in njegovo ravnanje mora biti tem razum- nejše, čim več ovir se stavi njegovim zločnemu nasproti; takšno razumnost rišejo n. pr. že tako- zvali detektivski romani, drame itd. Izkušnja nas

celo uči, da se uprav razumnost veže neštetokrat z nemoralnostjo ali vsaj s totalno »etično indife- rentnostjo« in narobe. (Od tod morda tudi Kristu- sov opomin, da bodimo kakor otroci).

Ako pa vzamemo »razumno« ravnanje v stro- gem in eksaktnem smislu besede, torej kot ravn- nje, ki izvira le iz »razuma«, tedaj lahko rečemo že na podlagi svoječasnih izjav, da takšnega ravnanja sploh ni. Ako bi bil človek le »razum«, t. j. ako bi imel edino ono zgolj intelektualno funkcijo, ki jo hoče tudi Aristoteles strogo ločiti od čustvovanja in stremjenja, tedaj bi že v smislu svoječasnih izjav sploh nikdar ne prišel do »ravnania«, še manj pa do etičnega ali neeti- čnega ravnanja. Ako nam na drugem človeku ri prav nič »ležeče«, t. j. ako sploh ne doživljamo žalosti in veselja radi usode svojega bližnjega (in na svoji usodi), ker smo le »intelektualno«, razum- no bitje, tedaj se namram drugemu (in namram sebi) tudi ne moremo ne etično ne neetično ude- stvovati. Zadnji temelj etičnega kakor neetičnega ravnanja je iskati prav na ne-intelektualni strani našega bistva, t. j. v našem čustvovanju in strem- ljenju, namram kateremu je baš Aristotelov »čisti razum« le neko stransko sredstvo, ki se ga v svoje svrhe poslužuje vsakdo, poštenjak kakor zločinec.

S tem pa je Aristotelova etika smrtno zadeta v svojem najglobljem jedru. Ako v strogem pomenu besede sploh ne smemo govoriti o Aristotelovem razumnem ravnanju, tedaj še manj o kakim na- takem ravnanju sloneči sreči. Zdaj tudi razumemo, zakaj te sreče Aristoteles ni mogel preciznejše določiti in zakaj se je moral povsod tam, kjer jo v najživejših barvah riše, naslanjati samo na primer iz vsakdanjega življenja in s tem volens nolens risati pravzaprav le srečo v navadnem pomenu besede, ki jo vsaj načelno lahko uživa tudi nepo- štenjak.

Mnogo doslednejši je v tem pogledu Epiku- ros, ki se načelno izogiblje vsake »objektivne« določitve sreče, ki jo išče neposredno v naših čustvih, t. j. v neki trajni radosti. Radi te Epiku- rove jasnosti pa je tudi kritika njegovega eudai- monizma, ki je v bistvenih točkah merodajen tudi za ves moderni eudaimonizem, tem lažja, tudi ako se ne oziram na razne izven sreče stoječe etične taktore, o katerih govorim spodaj.

Mislimo si človeka, ki je tako pokvarjen, da se račuje v prvi vrsti laži, sleparstva, ubijanja, na- silstva itd., sploh nenravnih dejanj; v smislu Epi- kurove etike je tak človek tudi »dolžan«, da po možnosti laže, slepari, ubija itd. Da je ta konse- kvenca za Epikura (in s tem tudi za vsakega dru- gega eudaimonista te vrste) v resnici neizogibna, sledi povrh tega izrecno še iz Plutarhovega spisa De tranquillitate animi 2, kjer ta platonik poroča, da velja po Epikuru samem njegovo omenjeno na- čelo: Bodi sam in živl boš! le za onega, ki po svoji naravi edino v samotli lahko doseže najtraj- nejšo radost, ne pa za onega, ki ga n. pr. priro- jeno častihlepije siloma vleče iz zasebnega življenja in kateremu svetuje tudi Epikuros, naj se bavi s politikom.

Iz tega mesta sledi tudi historično krajni rela- tivizem, recte nihilizem Epikurove etike. Vsakdo naj z ozirom na svojo naravo in razmere ravna (bodisi etično bodisi neetično) tako, da doseže kar največ trajne radosti. Ako še dodamo popolnoma nenravnemu človeku v zgorajšnjem primeru neko skozi vse njegovo življenje trajajočo nadmoč nad svojo okolico, tako da se lahko popolnoma nemo- teno razvija po svoji nenravni naravi in doseže tudi trajno radost, se nahajamo pred strašnim bitjem, ki bi pa moral v Epikurovi etiki zavzemati tudi mesto svetnikov (takemu svetništvu se go- tovo zelo bliža rimski cesar Nero).

Eudaimonistično načelo bodisi največje, bodisi trajne radosti torej že radi tega ne more postati

• Problem umske in nagnonske pameti I.

Edmond et Jules de Goncourt:

Renée Mauperin.

(Roman.)

(Nadaljevanje.)

na katerih je bilo polno taščic in slavčkov, zvečer, ko se čujejo povsod v gozdih glasovi. Občutil je izvanredno zadovoljstvo, da je otrok, ki je bil ves prepojen s temi glasovi, mrmral in jecjal, kot da bi se hotel pomenkovati s ptiči in govoriti peva- jočemu nebu.

Gospoj Mauperin pa ta zadnja hčerka ni bila tako dobrodošla. Bila je dobra žena in dobra mati in nosila je v sebi deželski ponos, ponos denarja. Vse si je bila uredila za dva otroke, tretji ji ni- kakor ni prišel prav. Motil je samo premoženjsko stanje obeh drugih in predvsem sinov del. Ta mala deklica je predstavljala za mater razdelitev zdru- ženežega posestva, deljenje nakopičenega bogastva in radi tega bodoči propad socialnega položaja rodbine.

Gospod Mauperin kmalu ni več imel miru: rodbinska mati je neprestano napadala politika in opominjala očeta, da ima dolžnosti namram premo- ženju svojih otrok. Skušala ga je odvrtiti od nje- govih prijateljev, od njegove stranke, od zvestobe do njegovih idej. Zasmehovala je njegove »beda- rije«, ki so ga ovirale izkoristiti položaj. Vsak dan so si sledili napadi, sitnarenja, očitanja, strašni boj domačega ognjišča zoper prepričanje poslanca opozicije. Slednjič je g. Mauperin prosil soprogo za dvomesečno premirje in premislek; tudi on je hotel, da bo njegova Renée bogata. Po preteku dveh mesecev je podal v zbornici svojo demisijsko in ustanovil v La Briche sladkorno rafinerijo.

Od tega sem je preteklo dvajset let. Otroci so odrasli, hiša je uspevala. G. Mauperin je delal s svojo rafinerijo izborne kupčije. Sin mu je bil od- vetnik. Prva hčerka je bila poročena. Renéeina dota je bila pripravljena.

III.

Vrnili so se bili v pritičje. V kotu salona, ki je bil okrašen s perzijskimi preprogami in poljskimi cvetlicami, katerih šopki so bili v malih lončkih,

načelo znanstvene etike, ker radost sama ni ni- kakšna značilna stran le brezdvomno etičnih de- jani, temveč nastopa n. pr. le kot posledica izpolnitve naših stremljenj; drugo pa je vprašanje, ali so ta stremljenja in torej tudi od- govarjajoče radosti v danem slučaju etično »do- bra« ali »zla« stremljenja in radosti.

Eudaimonizem pa se ne razruši samo na po- lagi imanentne kritike, opirajoče se edino na pojem sreče, neopravičenost eudaimonizma se še jasnejše pokaže, ako izrecno vpoštevamo tudi vse druge in izven sreče ležeče faktorje stremjenja sploh in npravnosti posebej. Prvič sploh ne velja kardinalno načelo eudaimonizma, da stremi vse samo po sreči. Ako si želi kdo n. pr. lepega vremena, večjih dohodkov, kupice vina itd., je sicer reči, da stoji izpolnitev vseh teh in podobnih želj v tesni zvezi s povečanjem njegove sreče. Vse te želje same pa niso želje po sreči, temveč želje po lepem vre- menju, dohodkih, vinu itd., torej po predmetih, ki sami niso »sreča« ne »nesreča«. Srečo je iskati tukaj le v izpolnjenju želj, dočim pa je pravi in ne- posreden predmet vseh teh želj, torej to, če- sar si kdo v takih slučajih želi, edinole vreme, dohodek, vino itd., predmeti, ki stoji sami prav gotovo izven nasprotja sreča-nesreča.

Iz tega sledi zanimivo dejstvo, da so vsi eudai- monisti popolnoma izpregledali fundamentalno in tudi od marsikaterih modernih psihologov še pre- malo upoštevamo temeljno razliko med predme- tom ali motivom in pa eventualnimi posle- dicami ali vzroki želje kakor stremjenja sploh. Vsakemu eudaimonistu lahko priznam, da je vzrok naših stremljenj neko »nesrečno« stanje in da je izpolnitev teh stremljenj nerazdružno zve- zano z našo »srečo«; iz vsega tega pa še prav nič ne sledi, kaj je v posameznih slučajih »predmet« ali »motiv« našega stremjenja. Ta predmet je lahko v danem slučaju zopet »sreča« in je to po- vsod tam, kjer si kdo izrecno želi »sreče«; a to je z ozirom na naše celokupno življenje jako redek slučaj. Po navadi pa predmeti ali motivi našega stremjenja niso ne sreča in ne nesreča, temveč od teh pojavov bistveno različni predmeti, kakor vre- me, denar, vino, zdravje, kruh, knjiga, stanovanje, poklic, kopelj itd.

Ako pri tem še upoštevamo, da se vse naše etične sodbe in obsodbe ozirajo izključno na motiv, ne pa na morebitne kazvalne posledice stremlje- nja, se pač jasno vidi plitkost in nezadostnost eudaimonistične rešitve etičnih problemov. Ako se kdo z največjo vneto trudi, da pospešuje umet- nost, znanost, sploh razne objektivne kulturne vrednote, je gotovo etično visoko stoječa oseba. Stremi pa ta oseba v navedenem slučaju po sreči? Ne, temveč po napredku umetnosti, znanosti itd., torej po predmetih, ki sami zopet niso ne »sreča«, ne »nesreča«. In ako se zavzema kdo z isto vneto za kako »občino«, za »narod«, za »človeštvo«, je njegovo ravnanje gotovo eminentno etično; zopet pa je motiv njegovega stremjenja napredek »ob- čine«, »naroda«, »človeštva«, ne pa »sreča«.

Ugovor, da je tukaj predmet stremjenja vsaj »sreča« občine, naroda, človeštva, ne velja, ker o sreči, oziroma o nesreči, ako se hočemo izogniti vsakega samo metaforičnega in za znanost brez- pomembnega izraževanja, lahko govorimo edinole pri posameznem človeku, ne pa pri »družbi«, »na- rodu«, »človeštvu« itd. »Narode«, »države«, »člo- veštvo« itd. se lahko razvija, lahko napreduje, a stoji načelno izven »sreče« ali »nesreče«. Mimo- grede bodi rečeno, da je s tem ovzrten tudi tako- zvan univerzalni eudaimonizem, ki ne izhaja iz individualne, temveč v prvi vrsti iz univerzalne sreče, t. j. iz sreče »skupin«, kakor naroda, države, človeštva. Take »univerzalne« sreče pa ni. (Med univerzalne eudaimoniste spada v svoji »politiki« tudi Platon, iz novejših dobe pa n. pr. večina »utilistov«, o katerih bom govoril pozneje.)

pritrjenih na opnash, so se pogovarjali Henri Mau- perin, Denoisel in Reverchon. Pri kamini je spre- jemala gospa Mauperin z očitno prijaznostjo zeta in hčerko, gospoda in gospo Davarande, ki sta bila ravno kar prišla. V sedanjem položaju se je čutila zavezano pokazati rodbinsko naklonjenost in svoje materino srce.

Šumeči objemi gospe Mauperinove in gospe Davarandove se še niso končali, kar je stopil maj- hen, star gospod v salon, korakal mimo gospe Mauperinove, ki jo je pozdravil z očmi, in šel na- ravnost k skupini, kjer je bil Denoisel.

Ta mali gospod je imel črno obleko in bele zalize. V roki je nosil karton.

— Poznaš tole? je dejal Denoiselu, ga poteg- nil k oknu in mu na pol odprl svoj karton.

— To? Gotovo da... To je »Skrivnostna gu- galnica...« rezba po Lavreincu...

Mali gospod se je nasmehnil: Da, toda poglej! In odprl je še enkrat svoj karton, toda tako, da je mogel Denoisel vtakniti vanj samo svoj nos.

— Iminenito, kaj ne!

— Zares.

— In kakšen rob!... To je biser, kaj? Vraga, komaj sem jo dobil. Gnali so ceno kvišku... in to je bila celo ženska!

— No!

— Kokota... ki je vsakokrat, ko sem stavlil višjo ceno, zahtevala, da vidi še enkrat. Ta pro- kleti dražbeni komisar je pa vedno rekel: »Poka- žite gospej...« Slednjič, pri stopetintridesetih fran- kih... O, niti solda več ne bi bil plačal...

— Verjamem... Če bi bil jaz to vedel... jaz poznam ravno isto kopijo, nahaja se pri slikarju Spindlerju... in ima še večji rob... On ni dosti vnet za čas Ludovika XVI., ta Spindler. Rekel bi mu bil enostavno...

— Vraga! Čisto ista kot moja? Se ne motiš?

— Nikakor ne, samo, da še ni tako dovršena kot tvoja. Ima namreč...

Stacke, ki ga je dokončal Denoisel pri starče- vem ušesu, je imel učinek, da je ta zardel od veselja in na ustnicah so se mu pokazale sline.

(Dolje prih.)

Socijalna politika.

Najsvetlejša točka.

V današnjih razmetanih časih, tako beraških na altruističnem in stvarnem pojmovanju, v dobi, ko zadostuje gola nevoščljivost, da se najlepša stvar povlači, mora vplivati na vsakega zelo ugodno, da tudi vrstice o pokojninskem zavarovanju, nameščencev, ki smo jih — poslušaje Čerinovo godbo v Zvezdi — dosedaj našli v tem listu, niso bile brez gorčice. Zavarovanci in morda tudi delodajalci si morejo iz teh kontroverz sestaviti čudno sliko o strokovnjakih, ki se preklanjajo glede vprašanja, katerega strokovnjaka patent za izboljšanje zavarovanja je boljši. Kakor svoje malenkosti ne opravičam, si vendar ne pustim vzeti prilike, da prav energično zavrnem insinuacije g. N. L., ki je v številki 145 tega lista po priznanju, da je prvotno res repliciral meni iz napadnega stališča, da jaz nje kritiziram, in kljub temu priznanju zopet prebavljal na precej nestvarnem modus moje prispevke. Z repom je oplazil tudi — tni-ja, ki se je spravil na statut zavoda, s čimer se je g. — tni- — zameril tudi meni, ker mi je vzel — besedo iz ust.

Gospodu N. L. očitam, da dosledno izpušča moje trditve, oziroma trditve svojih nasprotnikov, ter postavlja, spononra na njih mesto nikjer zapisane trditve. To pa napravi s pomočjo citiranja predmetov in celo oseb, ki ne spadajo k stvari.

Po mojem mnenju — ki je seveda je toliko merodajno, kolikor se mi verjame — morem govoriti o povprečnih — isti — sapi s »primoranim« zidanjem stavb zavoda z isto pravico, kot če bi v tej zvezi omenil lufomerske koniske dirke ali celo razpravljal o lokalnih posledicah turških invazij na karakter današnjega rodu iz okolice Maribora ali Ptuja.

Enako je vzeti tudi »najsvetlejšo točko«, kar naj pomeni, mislim, operacija statuta. Kolikor sem razumel gospoda — tni-ja — in če abstrahiram par tiskovnih pomot, sem si ustvaril mnenje, da je kritik statuta operacijo sploh — zanikati. In ker sem glede statuta s kritikom istega naziranja, da je namreč prepisati, moram tudi priznati, da se mi prepisovanje ne zdi identično z operacijo. Dalje mi — in mislim, da ne samo meni — ne ugaia trditve, »če bi ne bilo statuta in po njem ustanovljenega predsednika, bi postal zavod zbirališče kreatur lokalnih strahov. Saj je vendar takozv. svetov, ki je bil v absolutni večini sestavljen iz notoričnih pristašev patentirano državne stranke, pod upravnikom vladal pol leta — brez statuta, ki naj bi bil »najsvetlejša točka!« Gospod — tni, ne slišite!!

Toda, dovolj o tem, in uredništvo in bralci naj me ne okrajo, če sem hudoben, temveč naj blagohotno upoštevajo, da me jezi, ker ne morem priti na čisto, s čim sem se g. N. L. tako zameril — v družbi z nesrečnim gospodom — tni-jem —, da piše v istem članku celo mojo šifro trikrat različno.

Kdorkoli je zasledoval postavke nemškega socijalnega zavarovanja, je gotovo opazil, kako so se sukcesivno uzakonjevale razne panoge najprej delavskega zavarovanja. In poklici, ki so jih objemale kasnejše panoge zavarovanja, so postajali čimdalje manj samo delavski. Vedno bolj so bile prizadete vrste duševnih delavcev, dokler ni bil zaenkrat ciklus zakonov zaključen z zakonom o zavarovanju nameščencev in prehod iz golo delavskega v socijalno zavarovanje dovršen. Ogromna, epohalna, a nesiste-

matična stavba nemškega socijalnega zavarovanja, slonečega na celim nizu specijelnih zakonov, je rodila vsled istočasnega mnogokratnega zavarovanja ene osebe po raznih zakonih potrebo reforme sistema. Pri tem je nastal boj med tendencami, katerih ena je zahtevala socijalno zavarovalni zakon »aus einem Guss«, druga pa temu nasprotovala, prodrla tudi, tako da obstajajo v Nemčiji še po državnem zavarovalnem zakonu iz leta 1911, ki naj bi bil krona reforme prejšnjih specijelnih zakonov, cele armade institucij, ki izvajajo prepletajoče se zakone.

Mi — v prečanski Jugoslaviji — smo podedovali avstro-ogrske socijalno zakonodajo, odnesli smo pa tudi v Avstriji še v povojih ministerjalnih anket zavito idejo enotnega, splošnega socijalno-zavarovalnega zakona, ki smo jo s slaboznanim zakonom o zavarovanju delavcev tako na pol že oživotvorili — prav po nemškem vzoru.

Ta zakon velja za vse v celih državi zaposlene osebe, v kolikor jih izrecno ne izvzema, in zahteva od njih zaposlovalcev, da svoje delovne moči zavarujejo zoper bolezen, nezgode in od leta 1925 za invalidizeto. Zadnjo stroko zavarovanja pa vrši že od leta 1919, a samo za Slovenijo in Dalmacijo in samo za duševne delovne moči baš pokojninski zavod v Ljubljani na podlagi zakona o pokojninskem zavarovanju nameščencev. V doglednem času smemo pričakovati spore, pod čegavo kompetenco naj spada gotova v gotovi službi se nahajajoča oseba.

Vsled tega je že danes neobhodna potreba, da se zavedamo junktimov med dvema zakonoma, katerih eden velja celo že v vsi državi, in da upoštevamo brezpogojno to dejstvo pri sestavljanju novega zakona. Zato bo treba pečati se z načeli: ali enotno socijalno zavarovanje vseh zaposlenec ali samo razširjenje (in meritorne spremembe) sedanjega zakona o pokojninskem zavarovanju ali končno sporedno t. j. ločeno socijalno zavarovanje fizičnih delavcev in ločeno socijalno zavarovanje duševnih delavcev.

To so esencijska vprašanja za današnjega socijalnega politika pri razmotrivanju socijalnih zavarovanj; glede gornjih treh alternativ si mora biti namreč na jasnem, preden se more lotiti vprašanja, kako spremeniti sedanji pokojninski zakon v nov boljši zakon. Vse ostalo, kar se ne dotika obsega zakona, temveč se omejuje na organizacijo, kritično in upravo, se da deducirati šele iz odločitve za eno ali drugo ali tretjo alternativo, šele iz gotove politične, t. j. juristične platforme se bo tudi našla tehnična oblika.

Stoji pa dejstvo: da se pokojninski zakon ne da ob nikaki alternativni spremembi z ignoranco zakona o zavarovanju delavcev, najsi je dober ali slab, ker involvira že sam obstoj tega zakona načelni spor. Pospešek in razvoj nemškega socijalnega zavarovanja nas v tem oziru uči z nentajljivo logiko. Če pristajemo še naše, specifično naše »unifikatorične« razmere, moremo se posluževati prav gotovo še večje predvidnosti.

En sam konkretni kompetenčni spor, ki bo posledica neoziranj na sorodni zakon, zajezi lahko vse sadove zavarovanja.

In za moj okus bo šele odločitev glede načelne smeri bodočega našega socijalnega zavarovanja sploh »najsvetlejša točka«.

Podpirajte Jugoslovensko Matico!

Srečko Kosovel:

Častiljive brade.

Čudno je danes z ljudmi, duše so včasih tako globoko zasidrane, da jih ne uzreš. Res je, ljudje imajo debel oklep čez trebuh, skoro bi jim lahko izrekel ime »provincijalni treburharji«, ker živimo končno le še v »provinciji« ... v provinciji daljne lepe dežele. In poznal sem nekoč človeka; pred menoj je sedel, profesor, ko Ljubljana še ni bila provincija in nam je deklamiral:

»Slap pada, pada, pada.«

In smo ga ljubili. In smo se smejali. Takrat so se blestelo oči mojih prijateljev v blesku zlatega, rosnega jutra. Strmeli smo vanj, on pa je pel.

Ta profesor je »napravil« čez pol feta doktorat; kakor zrel mandelj se je zakotljal v provinco, oženil se in utihnil ob sreči. Zdaj živi srečno in ima menda celo par otrok.

Srečaš verižnika, kje mu je duša? V taški! Njegov obraz pa se tolsto smeje izmozganemu študentu v obraz. Študentove oči so še lačne. In glej: ubogi študent sanja »o zlatih gradovih«, o »veseli bodočnosti« in tako dalje in skoro je pozabil na ime domovine, kajti vse je vzbrazilo iz te besede, sladke in grenke obzvenem.

In ta lačni študent se je napotil, da reši domovino. Zavihrali so mu lasje; profesor, ki ga je videl, mu je že takoj propokoval nestrno. »Usoda je taka,« je rekel, »tvoji lasje preveč vihrajo. Ne napoti se, ne kriči, drugače te življenje uniči!« Ta profesor je bil že zdavnaj od Cankarja obsojen med tiste, ki »vzgajajo«. Kaj je tista vzgoja? Neprestan strah, izbegavanje resnice. Če uzreš resnico, zapri oči, prst na usta! Skrij jo globoko vase, a vendar ne molči, drugače boš puntar. Govori, ampak laži.

A zaman so bili študentu vedno po isti melodiji dišeči zvoki. Šel je: obrnil je hrbet pedagogu in se nasmešnil filozofu; pozdravil je tesno združene prijatelje iz temnega seminarja, in šel. Za gorjo pa je zablestelo solnce kakor sreča, kakor prijatelj, ki gre na pot, kakor tolažilna beseda.

In glej, kakor je hodil, je srečeval sam tuje obraze, videl je kretine in valovanje rok, strmenje oči, zvok korakov. In ničesar ni poznal. In je vendar prebrodil šolske knjige in spal ob dolgočasni razlagi. V tem trenutku se je spomnil:

»Ne napoti se, ne kriči, drugače te življenje uniči.«

A še bolj je zasovražil šolo. »Prav ničesar mi ni dala. Niti trohice za naš pot. Hladna je bila in knjige so dišale

A. Z.:

Jasnovidnost v psihometriji.

Dr. J. Rodas Buchanan je v sredi minulega stoletja predaval na medicinski šoli v Cincinnati, kjer je obenem izvrševal svoj zdravniški poklic. Poleg raznih bolnikov je zdravil tudi škofa Simpsona, moža zelo čudnih zmožnosti. Ako se je škof dotaknil kake rudnine, je takoj začutil njen vpliv, da je lahko njene sestavine pojasnil do najmanjše podrobnosti. In take vplive je Simpson občutil tudi v temi, ko ni videl kake vrste rudnine je prijel.

Buchanana so zelo zanimala te čudne zmožnosti. Na podlagi svojih znanstvenih zaključkov je naposled zavzel stališče, da se zdravnik mora duševno poglabiti v bolnika, če hoče dognati pravi vir njegove bolezni. To pravilo je hotel nveljaviti tudi v šoli, zato je začel svojim slušateljem polagati v roke omote z živce razdražujočimi substancami. Tiste, ki so na svojem organizmu začutili pravi vpliv vsebine teh omotov, je sprejel, dočim je drugim svetoval, naj si izberejo drug študij, ker nimajo prave podlage za poklic zdravnika. Pripomniti je treba, da je v omote zavijal poper, sladkor, sol, kinin, opij, jalappe, tartarus stibiatus itd.

Pri poznejših raziskovanjih je dosegel še važnejše uspehe. Sensitivna oseba je na čelo pritisnila pismo ter je v duhu videla osebo pisca ter je nekako čutila njegovo mišljenje in karakter. Z ozirom na to je nazval svojo vedo z besedo: »psihometrija« — merjenje duš.

Buchanan je v delu »Manual of Psychometry« nevede zavzel okulistično stališče ter je izredne vplive snovi in predmetov pripisoval dejstvu, da vsaka snov izpušča neke vrste magnetizem ali od. Poleg lastnega magnetizma ali oda pa napolnjuje predmete in snovi tudi od oseb, takorekoč celo dogodkov, ki so bili svoječasno z njimi v zvezi. Znano je, da se nekateri ljudje na gotovih krajih ne počutijo dobro, ne da bi si to vedeli raztolmačiti. Psihometrija pojasnjuje take hipne vplive s kakim tam izvršenim zločinom, kajti od, o katerem smo že govorili v drugem spisu, vpliva na senzitivne osebe še dolgo časa po izvršitvi.

Da so bili njegovi zaključki pravilni, so pozneje dokazali tudi drugi učenjaki, v najnovejšem času pa dunajski inženir Porra. Pod največjimi opreznostmi so potom takozvanega elektrografičnega fotografiranja doznali, da je vse stvarstvo napolnjeno z neko za nas nezvidno snovjo, ki vedno emamira (izžareva) in pušča povsod svoje sledove.

V psihometriji torej delujeta od in senzitivnost. Ako se senzitivna oseba duševno poglubi v gotov predmet, čuti in vidi vse njegove stalne mimoidoče vplive. Dalje lahko s svojim »šestim čutom« gleda v nepoznani svet minulosti, v katerem se je nahajal dotični predmet. Koliko važnost je Buchanan pripisoval svoji vedi, je razvidno iz nastopnega odstavka, zabeleženega v njegovi knjigi »Psychometry«:

»Psihometrija je razvoj in uporaba transcendentalnih sil, spavajočih v človeku. Oni temni svet intelekta, v katerem srečujemo odgovore orakla, razodavanje magnetičnih somnambul, prorokovanja svetnikov, izpričevanja poznavalcev usode, tajnostne občutke in hipne vtise — potem misteriozni vplivi gotovih krajev, amuletov in spominčkov... da, vse to bo pojasnila psihometrija.«

Poleg Buchanana se je tiste čase za psihometrijo zanimal profesor William Denton, docent geologije v Bo-

stonu. Denton je svojo ženo Elizabeto, sestro Ano in desetletnega sina izvečbal za praktične medije ter je z njimi izvrševal razne eksperimente. V delu »Soul of Things...« navaja med drugim, da je iz Kalifornije prejel majhen del sloinove, izkopane iz lave. S pomočjo dotične fosilne koščice je njegov sin videl vizijo, ki je predočevala izbruh vulkana in usodo nekega stona davne minulosti. Njegovo opazovanje je bilo tako jasno in točno, da je pozneje glavne prizore narisal na papir. Denton je skice in navedbe sina objavil v svojem delu.

Leta 1760 so na Angleško prinesli komadič mozaike ob tlaka Ciceronove vile v Tuskulu. Pozneje je ta komadič došel v last Dentona, ki je začel z njim izvrševati psihometrične eksperimente. Medija sta bila njegova žena in sestra. Nekega dneva je sestra prišla omenjeni predmet, ne da bi vedela, kaj je. Po preteku nekoliko trenutkov je rekla: »Vidim razsežen gozd. Drevje je zelo visoke rasti; po gozdu pa hodi grozna žival, slična pradavnemu mastodonu. Glavo razločujem posebno dobro.«

»Povrni se v novejšo čase,« je rekel Denton.

»Sedaj vidim le malo koč, slično skalnati votlini. V bližini koč je vrelo, obsebeno z dreviem. Zapazila sem holmec in na njem korakajočega moža. Za njim stopa velik pes. V bližini se nahaja velika hiša, menda je letovišče. Okna so zelo velika.«

»Opisi moža.«

»Mož ni velik. Gornja obleka je temnomodre barve in enaka lastavičjem repu. Sprejaj na obleki nosi vrsto bronastih gumbov. Lasje mu pokrivajo tilnik, kakor vlasulja ali kita... Je zelo starodaven. Je dolgega nosu in hitrega zapopadka; poseduje tudi krajevni in dobrodelnji čut. Ohol ni, dasi goji mnogo zaupanja v svojo osebo. Vestnost in previdnost sta precej razviti, ravnotako moč in energija... Sedaj sedi pod drevesom in govori z visoko gospo. Ta je oblečena v zelo star kostum in nosi širok ovratnik... Sedaj hiti neki mož po stopnicah v hišo. Je oblečen moderno: bel telovnik, visok klobuk in dolge hlače.«

Denton je zaključil poizkus, ker je spoznal prizore iz galerije slik, kjer se je poprej nahajal eksperimentalni objekt. Nekoliko dni pozneje je vročil predmet ženi Elizabeti. Žena ni vedela, da se z njim že bavila sestra.

»Čutim vpliv Ane. Vidim jo, kako nekaj pritiska na čelo,« je začela. »Če se ne varam, je Ana že imela tole v roki... V obližju vidim kamenito klop, obdano s košatimi drevesi. V notranosti neke hiše vidim razne prostore. V eni sobi je postelja in na nji leži človek. Menda je bolan in star kakih 15 let. Postelja je široka in z visokim vzglavjem. Razni vplivi me mamijo in zadajajo glavobole.«

Nekoliko dni pozneje je mrs. Denton nadaljevala eksperiment in je rekla:

»Vidim veliko hišo s kamnitimi stopnicami. Hiša je slična javnemu poslopiju, toda se razlikuje od hiš, kakoršne sem videla v življenju. V bližini je druga hiša, krasnejša kakor prva... Sedaj sem v notranjih prostorih. V sobi so čudne reči; ne vem kako naj jih opišem. Oblike predmetov niso slične oblikam našega pohištva. Okna so zelo visoka in zastrta z zavosami, da prihaja le malo svetlobe v notranje prostore.«

V sosednji sobi čujem pogovor, mimomene pa je korakalo več nejasnih

oseb. Dalje vidim moža, podobnega strežaju. Široka suknja mu sega do kolen in okoli pleč mu visi plašč. Obraz ne razločujem... Čudno! bela vrsta mož, rama ob rami. Menda so vojaki, ker nosijo enake obleke, imajo visoka pokrivala in držijo nekaj v rokah... Sedaj sem zopet v hiši.«

»Poišči mi gospodarja!« je rekel Denton.

»Vidim širokoličnega, plavookega in precej rejenelega moža. Nosi široko srjaco, slično nočni suknji, samo krajša je. Mož je veseljaške narave, poseduje velikansko duševno obzorje in je zelo odločno značaja. Je veličasten in ženijalen. Dozdeva se mi, da je v zvezi z vojniki, dasi to ni njegovo glavno opravilo. Kdo vendar je?«

Na vprašanje mrs. Denton ne vemo odgovora. Mimo predmeta je šlo preveč dogodkov, ki so se pri psihometričnem eksperimentu pomešali med seboj.

Za Buchanonom in Dentonom so došli drugi raziskovalci, Adela de Vay, nemška pisateljica iz naših Konjic, pripoveduje v svojih spisih, kaj vse so pred njen duševni pogled pričarali taki eksperimenti. S pomočjo dragocene njuhne škatljice je videla razne osebe, mesta, kraje in tobažna polja. Pred njo so se vrstili razni prizori, pogostoma brez vsake medsebojne zveze, s katerimi je bila škatljica kedaj v stiku.

Dr. Hübhe-Schleiden je navedel v svojem »Sphinxu« psihometrične eksperimente, katere je izvrševal z neko štiridesetletno kmetico. V ta namen je prinesel seboj razna zapečatena pisma neznanih oseb in neznane vsebine. Njegov prijatelj mu je tudi uročil predmet, katerega je Hübhe-Schleiden smatral za rastlinski produkt. Naličil je namreč češarku hmelja, samo nekoliko večji in daljši je bil. Zavil ga je v tenak papir in ga izročil kmetici. Ta ga je pritisnila na čelo, potem pa je začela pripovedovati, da vidi tropično pokrajino. Poleg dreves širokih listov je videla gole, rujavé ljudi, koč in razno golazen. Na posled je zagledala moža, držedečega v roki mrtvo kačo, kajti dotični predmet je bil — rožiček iz repa ropotače.

Kmetica je popolnoma zanesljivo opisala tudi sebe, katerih pisma je pritisnala na čelo.

Se znamenitejša so poročila pokojnega Williama Steada, glasovitega angleškega časnikarja in človekoljuba, toda po svoji vsebini niso primerna za našo javnost.

Psihometrija je zmožnost, katero je mogoče razviti s praktičnimi vežbami. V slučaju, da čitatelj čuti v sebi to sposobnost, naj začne eksperimentirati po načinu dr. Buchanana. Dalje naj na čelo polaga zaprta pisma neznanih oseb. Po nekoliko poskusih bo približno vedel in čutil vsebino. Na ta način se lahko marsikateri sam prepriča o resničnosti gornjih navedb.

Posilsvet.

Na Štajerskem imajo za rastlino »homulico« lep izraz: posilživ. Po tem primeru je narejen naš naslov, ki pritiče italijanskemu kapucinu, patru Piju v Beneventu. Tisoči vernikov ga štejejo za svetnika in čudodelnika, dasi sam zagotavlja, da ni nikdar napravil nobenega čudeža, niti ga hotel. Stvar je takale: Dne 20. sept. 1918 se je oče Pij zamaknil in ko se je »razmaknil« je imel na rokah, nogah in levem boku stigmat ali znamenja ran. Zdravniki niso mogli razložiti teh brazgotin niti navesti vzrokov za neobičajno vročico, ki je popadla redovnika in baje dosegla 50 do 52 stopinj. Zadeva se je raznesla. Polagoma so jela prihajati pisma iz Argentine, Kanade, Avstralije, prošnja, naj menih stori čuda; nato je dobil posete od vseh vetrov. Obiskovalce je sprejemal in obetal, da bo molil zanje. Knežinja Radzivilova je prispela s svojim ženinom, da bi bil njun zakon blagoslovljen, visoki prelati so hodili k redovnikovi maši, starši kardinala Gasparija so se mu dali predstaviti; Rusi, Poljaki, Španci, Amerikanci iz najvišjih slojev so se gnetli pred durmi njegove stanice.

Tedaj pa je Vrhovna skupščina svetega oficija izjavila, da ni nič nadprirodnege v dejstvih; naj se zategadelj verniki ravnajo po tej izjavi. Ta duhovniška opreznost je izzvala nemir po vsej deželi. Počil je glas, da bodo v kratkem odvedli Pija v drug samostan. Ljudstvo je manifestiralo pred menišnico. Oče Pij se je pojavil samo enkrat na planem, da je blagoslovil prapor Zvezi borilcev, poslej pa se ni maral več pokazati, niti pri oknu. Vendar pa je štiridesetorica fašistov dobila nalogo, naj straži samostance, da ne bi čudotvornik izginil. Ob najmanjšem poplahu bi bili fašisti bili plat zvona in vsi seljaki bi bili prihiteli. Toda črnorizec se ni odpotoval in karavane romarjev pritekajo še naprej proti njegovemu stanovanju, kjer živi zaklenjen, ker mu ni za takšen sloves.

Vladni svetnik Franjo Župnek:

Pospeševanje in povzdig tujskega prometa in turisticke na Gorenjskem.

Naprave za podaljšanje letne sezone in ustanovitev zimске sezone in zimskih športov na Bledu in v Bohinju.

Naprava letnih in zimskih sportnih stacij in zdravilišč a-la Davos in St. Moritz na visoki planoti Pokluka. Naprava modernih zdraviliških kopaliških hotelov na Bledu in pri višinskih barjih Črni potok in Jerebikovec na Pokluki.

(Nadaljevanje.)

V. narodno gospodarskem oziru je reden tujski promet in mednarodna turistickega velikanstva gmotnega pomena za gorske dežele. Koliko milijonov ima na primer Švica in pa Tirolska od turisticke in tujskega prometa na leto dohodkov!! Da more tudi Bled in Gorenjska participirati na velikih haskih in dobičkih tujskega prometa, sem torej sestavil poseben program onih del in naprav, katere so za povzdigo in pospeševanje tujskega prometa na Bledu najnujnejše.

V to svrhu sem projektiral pred vsem na občinski parceli št. 23 d. obč. Bled iz studencev pri Vovkovi vili novo moderno **Ljudsko kopelj** in na občinski parceli nad starim zdraviliškim domom pa velik najmodernejši **Kopališki hotel**.

Za izvršitev in zagotovitev teh načrtov je bilo potreba v prvi vrsti pridobiti gospoda ministra za javna dela, kateri je bil v našo divno Gorenjsko naravnost zaljubljen. Bilo je treba izposlovati zagotovilo, da bo ministristvo pri financiranju naših hotelov ravno tako postopalo, kot pri tujskih in turistovskih hotelih na Tirolskem, Solnograškem itd., namreč, da bi prevzelo isto garancijo za obstojanje investicijane glavnice.

Vsled tozadevne obljube, da bo de le-to ministristvo naše hotelske stavbe na Bledu in na Gorenjskem tudi z izdatnimi državnimi podporami podpiralo, sem napravil popolne podrobne načrte za navedeni novodoben kopališki hotel na Bledu — seveda po zaslišanju zdraviliške komisije in županstva na Bledu in dal dogovorjeno z ministristvom za javna dela oziroma po naročilu gospoda ministra izgotoviti po znanem stavbnem mojstru v Ljubljani ter v treh kopijah narediti.

Glasom tozadevne obljube, od katerih sem eden izvod predložil gospodu ministru za javna dela Rittu, tvori projektirani kopališki hotel, najmodernejšo dvonadstropno, ozir. s popolnim suteronom troetažno, 74 metrov dolgo, monumentalno stavbo, katere ima horizontalno asfaltno-betonsko streho za solčne, zračne in dežne kopeli, ločene za gospode in za dame!!

V suterenu ima ta hotel parne, električne in barjanske (močvirne) kopeli, pred hotelom so pa odprti kopališki bazeni za dame in posebej za gospode situirani. Ker nastopi na Bledu, ozir. na Gorenjskem običajno v drugi polovici septembra veliko deževje ter tako hladno vreme, da zapade navadno na Triglavskem pogorju in na Karavanah do 1000 m višine celo sneg, je naprava projektovanega kopališkega hotela iz tujsko-prometnih in narodnogospodarskih ozirov radi podaljšanja sezone neobhodno potrebna.

Stavbeni stroški tega hotela so znašali glasom proračuna 800.000 kron. Ker občina in Zdraviliška komisija radi slabega gmotnega stanja ni hotela prevzeti garancije za polovico stavbenih stroškov, sem iskal podjetnike drugod, ter se mi je posrečilo za to zainteresirati Dunajsko banko »Wiener-Bankverein« in pa hotelsko Canadian-Pacific

društvo, katero je imelo v obratu hotelske naprave Stefanie v Opatiji. Ta družba bi bila pozidala enak kopališki hotel in druge zimске športne ščacije, katere sem istočasno projektiral na višinski planoti Pokluka!

IV.

Kakor že zgoraj pod III. omenjeno, nima na Bled niti Bohinj dovolj trajne zime za vpeljavo trajnih zimskih športov, kateri so v zadnjih letih radi velike zdravilnosti tako priljubljeni postali.

Šele v zadnjih letih se je dognalo, kako velik zdravilni vpliv ima čisti višinski zrak in intenzivna solnčna svetloba v višinskih gorskih legah na človeški organizem, osobito pa na pljuča in na živčevje; istotako se je spoznalo, da so v isti meri krepilni in zdravilni različni zimski športi, smuške in drsalne prireditve v čistem zimskem zraku.

Vsled tega so se postavili na švicarskih višinah Davos in St. Moritz veliki hoteli, ter poleg najrazličnejših športnih naprav različna višinska klimatična zdravilišča in sanatoriji s solnčnimi, zračnimi, električnimi zdravilišči, katere so vleka športnike, turiste in zdraviliške goste iz daljnih dežel v gorato Švico.

Da se torej zagotovijo Gorenjski trajni zimski športi in da se Bledu in Gorenjski v gospodarskem in gmotnem oziru pomore, iskal sem pripravnih krajev a la Davos in St. Moritz po Gorenjskih visokih planotah, osobito, ker je bil tudi gospod minister za javna dela istotako kot gg. ministri za notranje zadeve in za železnice baron Haerdit, Wrba itd. za to zavzet, da se osredotočijo zimski športi in intenzivna, pametna turisticke v bližino novih alpskih železnic, posebej pa še v bližini Bleda.

Pri obhodu Pokluka sem iztaknil v bližini Mrzlega studenca, kjer je bil pred kratkim postavil ruski konzul Vetter na eni najlepših točk naše zemlje krasno lovsko in letoviško vilo, dva velika, vsako čez 30 oralo raztežna in tri manjša barja, katere so bila še pred 40 leti kot jezera katastrofirana. Dalje sem našel v bližini teh barj velike, neusahljive studene, kateri imenovana barja v tej meri napajajo, da se izteka iz obeh večjih barj precejšen potok, katerih voda vsebuje precej železa!!!

Pri poizvedovanju glede klimatičnih in meteoroloških razmer sem dobil od najstarejših državnih - verskozakladnih gozdarjev, katere sem kot spominke priče zaslišal, najugodnejše informacije, osobito glede snežnih razmer in solnčnega obsevanja po zimi ter glede vetrovnih in atmosferskih razmer po letu in po zimi.

O izvanrednih rezultatih predstojećih preiskovanj in poizvedovanj sem na podlagi mapih obrisov, topografskih kart in številnih fotografij informiral pred vsem gospoda ministra za i. d. Bitt-a in gosp. predsednika Dunajske bančne skupine »Wiener Bankverein« barona Žveglja, kateri se je kot Gornjski rojak jako zanimal za procvit Bleda, Pokluka in Bohinja, osobito pa

za stabilizacijo Bohinjskega jezera, Savice in Radovne.

Moj opis in pa moje čez vse lepo izvršene fotografije obeh velikih barj Črni Potok in Jerebikovec, dalje razgled iz zapadnega pobočja »Kokošince-Vrha«, kjer sem določil med obema velikima barjema stajališče za novi veliki hotel na Pokluki, s Triglavsko panoramo je zgoraj navedene gospode ministre tako navdušil, da je določil minister Ritt skupni poizvedovalni izlet cele njegove rodbine in ostalih imenovanih gospodov na dan 15. avgusta 1910 pod mojim vodstvom s tremi avtomobili na Pokluko, Zalibog so pa bili dne 14. avgusta vsi ministri na Dunaj klicani, nakar mi je g. minister za javna dela izrečno naročil, da naj poizvedovanja na licu mesta še v večji suši, to je okoli 15. septembra ponovno izvršim, dalje, da naj vse topografske, oro- in hidrografske, meteorološke in klimatične, ter aprovizacijske, komunikacijske in ekonomične razmere strokovno popišem, tozadevne načrte za potrebne hotelske stavbe, zimске športe in sanatorije projektiram in na račun ministristva takoj podrobno in detajlu izgotoviti dam.

Vsled tega naročila sem načrtal — enako kot za blejski kopališki hotel — veliko hotelsko stavbo za tujski promet za zimске športe za različna kopališča in sanatorije na pokluški visoki planoti, ter dal tozadevne podrobne načrte po mestnem stavbnem mojstru Königu izgotoviti.

V.

V obširnem popisu sem vsestransko dokazal, da posejude vse predpogoje za uvedbo stalnih zimskih športov ala Davos in St. Moritz in za napravo različnih višinskih sanatorij in višinskih zdravilišč edino le med divnim Bledom in čarobnim Bohinjskim jezerom ležeča, čez 15 km dolga in 10 do 15 km široka, povprek čez 1200 m visoka planota Pokluka.

Glavni pogoji, da morejo takšne tujске prometne naprave, takšne športne ščacije, letovišča-zdravilišča in sanatoriji dobro uspevati, ter da iste razvajeni domačin in inozemec ter internacionalni turist rad obiskuje so:

a) Bližina lege ob svetovni prometni progi. Leta 1907 je dobil Bled in Bohinj po novi državni železnici iz Trsta, Gorice, čez Jesenice, Celovec in Beljak direktno, neposredno zvezo z inozemstvom, ter se je v vpeljavo številnih brzovlakov odprla Gorenjska širokemu internacionalnemu tujskemu prometu.

b) Lahka in ugodna komunikacija, to je, da tujec lahko in ceno pride od teh naprav po lepi varni cesti z avtomobilom, omnibusom ali vozom ter ugodna poštna, brzojavna - telefonska zveza, ki omogočuje hitro korespondenco.

c) Omogočenje lahkega in varnega pristopa do prirodno interesantnih krajev kot slapovi, divje soteske, prepadi in obsejni razgledi itd. Omogočenje prirejanja višinskih tur na najvišje sosečne višine, katere morajo dobiti take ceste, pota in steze, da lahko do istih dospe vsaka razvajena dama.

d) Ugodna in prirodna nastanitev, to je naprava modernih z vsem komfortom opremljenih hotelov, restavracij, planinskih koč itd.

e) Lahka in cenena ter dobra aprovizacija.

Ad b) Visoka planota Pokluka se razprostira med Blejskim kotlom in Bohinjsko dolino, Bohinjskim jezerom ter med tretjo Triglavsko dolino Krmo in globoko sotesko Radovne. Ista pada v silnih strminah v dolino Savice ter v Radovno in Krmo. Iz Gorij je sedaj na-

rejena mimo Zabrezna pod Bohinjskim Vrhom ob Pokluški soteski čez Zatrnik nova prometna cesta do Mrzlega studenca in dalje do Rudnega Polja. Po tej novi cesti se spele vsako leto okoli 25.000 m² lesa iz verskozakladnih gozdov Pokluka v Gorje in na Bled, ter bi bilo treba to cesto le primerno razširiti, tako, da bi bil reden avtomobilni promet in izogibanje ekvipaž na isti omogočen. Tudi bi se morale prevleke strmine od Hotunjske grape do preseka nad Pokluško sotesko in od Zatrnika naprej v precejšnji razdalji že radi avtomobilnega prometa prelaziti in v položnejšem strmcu izpeljati.

Ta preložitve pa bi bila radi neugodnega terena od Krnice do Zatrnika zelo težavna in dragocena, vrh tega bi ostal za pasažirje velik in nepotreben ovinek čez Spodnje in Zgornje Gorje. Iz tujске prometnih ozirov in radi veličastnega razgleda na Blejsko jezero in v globine temno zelene Savice pod Bohinjsko Belo in v Bodeški soteski, ter na navpične skalne strmine Babjega Zoba in Jelovce na Južni strani, na severni in severovzhodni strani pa na močnejše velikane Karavank, Kočne in Grintavca je potreba, da se nova cesta izpelje takoj od Blejske postaje proti jugu nad državno železnico in Bohinjsko Belo proti Belici in Slamniku čez Veljsko planino ob južnem pobočju Kokošince-Vrha do južnega velikega barja Jerebikovec in od tod proti severu do Mrzlega studenca; proti jugu pa ob zahodnem pobočju Golega vrha in Ozebovca čez Gornje Gorjuše in Koprivnik na Jereko do tamošnje okrajne ceste, ki vodi iz Čejšnice v Bohinjsko Bistrico. Na ta način bi dobila Pokluka tudi direktno zvezo z železniško postajo Bistrica-Bohinjsko jezero in čez Čejšnico in Srednjo vas pa direktno z Bohinjskim jezerom. Ta cesta bi bila za raztezne gozdove državnega verskega zaklada na Pokluki v gozdno gospodarskih ozirov velikega pomena in bi tvorila konečno najpraktičnejšo in najlažje izpeljivo vleturistovsko zvezo čez Konjšico - in Tolstec - planino, južno pobočje Tosca in Vernarja ter Krmasedlo na Kredarico in na Triglav. Da bi bila ta cesta konečno iz državno varnostnih ozirov pri sedanjih obmejnih razmerah zelo važna, mi ni treba posebej povdarjati.

Iz tujске prometnih in gozdno gospodarskih ozirov bi bilo priporočati, da se napravi na Pokluko posebna električna vzpenjača in da se obenem tjakaj izpelje električna sila. Primerna električna sila bi se dala ali v Radovni, ali pa v Savici pri Bohinjski Beli zelo ceno dobiti. Žična železnica je bila do pred kratkim narejena iz grape pri postaji Soteska na višino »Na Potok«. Toda ta je sedaj propadla. Iz prometnih ozirov bi bilo najugodnejše, ako bi se električna vzpenjača izpeljala od parne žage, stoječe pri postaji Bohinjska Bela do severoizhodn. pobočja višine Pleša do tjakaj izpeljane nove tujskoprometne, avtomobilne ceste: postaja Bled-Slammnik-Velska planina, ali pa da se ta vzpenjača izpelje od Zaderja v Obrnrah na višino Za Jamo (1008 m) od tod se pa popravi stara cesta čez Kranjsko dolino na Grejsko planino in Mrzli studenec. Predstojećie navedene, že iz gozdno gospodarskih ozirov za versko zakladne gozdove na Pokluki nujno potrebne ceste in vzpenjače ter žično železnico sem za prvo projektiral po izvršni topografski karti.

Vsled novo izpeljane državne železnice Jesenice-Gorica-Trst je hotelo gozdno in domensko ravnateljstvo v Gorici vse gozdno gospodarstvo na Pokluki preorijentirati iz Gornjske občine na Bohinj in v Bohinjske občine.

Vsled tega se je šlo domenskemu ravnateljstvu pred vsem za novo okrajno cesto od Mrzlega studenca mimo Grejske planine čez Gorjuše, Koprivnik in Jereko do Bohinjske Bistrice.

Poljedelsko ministristvo pa je bilo, kar se tiče naprave novih cest skrajno nazadnjaško in ni imelo denarja za take novotarje. Vsled tega sem moral pod firmo »Povzdiga tujskega prometa in vpeljave zimskih športov in letovišč« operirati, da zagotovim potrebne podpore in sklade za te naprave in ceste, katere bi se bile potem prevzele ali kot okrajne ali pa kot deželne ceste.

Pri obravnavi glede stabiliziranja Bohinjskega jezera, pri katerem so bile pač v prvi vrsti interesirane verskozakladne žage in vodnosilne naprave ob Savici v Soteski, Obrnrah itd. sem se pogodil z gozdnim in domenskim ravnateljem tako, da mi verskozakladni erar odstopi vsa, za napravo zimskih in letnih sportnih stacij, letovišč in zdravilišč ter hotelskih stavb na Pokluki potrebna zemljišča, osobito pa dotična višinska barja da celó Bohinjsko jezero pod pogojem, da povzročim napravo nove okrajne ceste od verskozakladnih gozdov na Pokluki-Jerebikovec čez Gorjuše, Koprivnik in Jereko do tamošnje deželne ceste Srednja vas - Bohinjska Bistrica.

Z napravo predstojećie navedenih cest in prometnih naprav bi bilo vztrrženo zahtevam ad b) in ad c).

Ad d). Naprava velikega, z vsem modernim komfortom opremljenega hotela in zadevnih sportnih in letoviških-zdraviliških stavb in dependance je za Pokluko neobhodno potrebna. Moral sem torej te stavbe v tem smislu projektirati, kakor sem mogel iste posneti iz tozadevnih ščic in popisov švicarskih, tirolskih in solnograških hotelov in letoviških naprav.

V to svrhu sem napravil najprej načrte za enak kopališki hotel, kakor sem ga zgoraj pod III. za Bled začrtal in popisal, ter istega ob južnem iztoku severnega velikega barja na parceli občine Bohinjska Bela postiral. Dalje sem dal napraviti načrte za enak veliki, dvonadstropen, s popolnim suteronom, torej troetažni tujski hotel z dvema stranskima kriloma, v katerih bi se mogla za visoke obiske in visoko gospodo popolnoma separirana stanovanja pripraviti ozir. oddajati. Ti načrti ležijo pri meni na vpogled in razpolago. Ta hotelska stavba se je situirala na dotično višino med oba velika barja, to je na jugozahodno pobočje Kokošince Vrha na parceli davčne občine Bohinjska Bela. Ta hotelska stavba bi se pa tudi lahko postirala na dotično izolirano višino, ležečo med obema velikima in med tretjim manjšim južnim barjem.

Stroški teh hotelskih stavb na Pokluki bi bili primeroma tako visoki, kot so bili prelinirani stroški zgoraj pod III. navedenega kopališkega hotela na Bledu. Pri obhodu Pokluka sem mogel dognati vsakovrstnega stavbnega materiala v velikih množinah. Ker imamo na Pokluki tudi najlepši, čisti dolomit-ski pesek in dosti najboljšie gline, bi se dale te stavbe pri sedanjih razmerah na vsak način dosti ceneje izvršiti kot na Bledu.

To je tudi zgoraj navedena hotelska družba, katere se je tudi za blejski kopališki hotel interesirala, uvidevala. Tozadevne obravnave radi financiranja hotelskih in sportnih projektov se je pa deloma radi malenkostnih domačih razmer in malobrižnosti, ter direktne zavirljivosti ožjih interesentov, največ pa radi odstopa gospoda ministra za javna dela, kateri se je za povzdigo tujskega prometa in za vpostavitve zimskih športov na Gorenjskem največ interesiral, zavlekla, ter slednjič radi izbruha Balkanske vojne zaspala.

— Wagnerjeva vdova. Vdova po darovitem skladatelju Tetralogije, Kozima Wagner, bi radi oživila slavnosti v Bayreuthu, kamor so njega dni romali ljubitelji glasbe od vseh vetrov. Ker pa je v gmotnih težkočah, prireja njen sin Siegfried, sloveč kapelnik, obiskovane koncerte po Ameriki, da boša z dolarji mogla otvoriti muzikalno Meko v Bayreuthu. Toda to mesto leži v Bavarski, gojišču najhujšega pangermanizma, središču tevtonskega besa, torišče Ludendorffov in Hindenburgov in vseh švabskih ludožrcev, ki za sedaj samo čakajo, da si snamejo nagobčnik in potem pogoltno vse rodove svetla. Imenito bi bili sprejeti na Bavarskem tuji diletantje, godbeni fanatiki, snob in mob, kritiki in muzikografi: lahko bi od gladu pomrli pred zatvorjenimi gostilnam!

Norveč je že dovolj.

Ples kot sport vztrajnosti ne bo mogel kmalu več prešteti svojih žrtev. Nedavno tega so zopet plesali v nekm milanskem zabavišču štirje pari, hoted doseči nov višek. Že petdeset ur so se vrteli v silni vročini, potem pa nenadoma popadali na tla, ne da bi bili dosegli svoj smoter.

Brzjojavke.

Pozvonilo je drugič.

Mlad mož hrepenečega obraza, v rdečerjavem plašču, z vrtnico v gumbnici se nagne skozi okno vlaka in stisne prijatelju desnico.

»Ah, še nekaj te prosim. Pozabil sem Manji brzjojaviti. Prosim, brzjojavi ji v mojem imenu!«

»Pa kaj naj ji brzjojavim?«

»Brzjojavi: Ginem ljubezen hrepene-nje tvoj. Naslov vendar poznaš!«

»Seveda.«

V vlak skoči mlado dekle z modrim pajčolanom. Castnik ji poda s perona šopek cvetic.

»Ali niste pozabili brzjojaviti Kolji?«

»Ne, vse sem uredila,« odgovori mladenka. »Samo štiri besede: Ginem ljubezen hrepene-nje pišem.«

Pozvonilo je tretjič.

Vihite se roke, robci, klobuki.

»Pišite, pišite! Pozdravite! Pišite!«

»Kje je moj plašč?« zarjove glas.

»Nosač! Nosač!«

Velik, tolst gospod poljubi ženo, ki ga spremlja, da kar zagrmli, skoči na vlak, ki se že premika, pošilji po svoji sosedu v modrem pajčolanu in začne mahati s klobukom, kakor bi bil obnešen.

Dve dami ob oknu sta se že sezna-nili in se ponujata z bonboni.

Dejstvo, da sta v svoji mladosti obe poznali gospo Kusjakino, ju je sedaj združilo na veke.

Sedaj obravnavata dami zamotano družinsko zadevo starejše od njiju.

»In veste,« pripoveduje ta, »bilo je toliko nežnosti, toliko nagnjenja. Dejal je: Pisal ti bom vsak — — vsak — —. Ne vem že, kaj vsak, a besedo vsak je rabil.«

»Ne, kaj takega!« vzkligne mlajša so-čutno.

»Poslovila sva se torej in se ločila. In le pomislite: niti vrstice! Tu imate »vsak!« Popolnoma sem zmešana, vsak dan brzjojavim: Ginem ljubezen hrepene-nje odgovoril! Niti glasul!«

Mlad mož v rdeče-rjavem plašču se hrepeneče ozira na mladenko v modrem pajčolanu in piše brzjojavko za brzjo-javko. Gotovo je bil zelo zaposlen človek, zakaj pri sebi je imel celo formul-larje za brzjojavke.

Mlado dekle je priškililo in bralo:

»Ljubim Kostroma ginem ljubezen hrepene-nje piši Vladimir.«

»Tancina Moskva ginem ljubezen hrepene-nje Tvoje.«

»A. B. restante Berlin pridri ginem ljubezen hrepene-nje.«

Mladenka vzdihne in se zamisli, iz-trga iz svoje beležnice dva lističa in za-črta z nalomljenim svinčnikom na oba

lista: »Ginem ljubezen hrepene-nje pi-šem Tvoja.«

Potem napiše na vsak listič poseben naslov in zaprosi izprevednika, naj ju odda na prihodnji postaji.

V Dvinsku skoči debeli gospod, ki je ob slovesu poljubil svojo ženo z vlaka, steče k brzjojavnemu uradu in nervozno napiše dve brzjojavki.

Prvo v Zenevo:

»Prihajam ginem ljubezen hrepene-nje Tvoje.«

Drugo v Petrograd gospej Murer:

»Ginem ljubezen hrepene-nje prodaj Ljanozovljeve delnice Murer.«

Ponoči izroči izprevednik mladi deklici v modri tanci brzjojavko, ki je bila poslana za vlakom.

Mlada deklica je stala na peronu po-leg rdeče-rjavega plašča. Plašč ni imel več vrtnice v gumbnici. Vrtnica je tičala ob pasu mlade deklice.

»Zopet od njega,« pravi mlada de-klica, ko razvije brzjojavko.

Oba čitata: »Ginem ljubezen hrepe-nenje piši Nikolaj.«

V Vilni mlado dekle izstopi. Rdeče-rjav plašč se od nje kopneče, nemo in mnogobetajoče poslovi.

Debeli gospod steče v brzjojavni urad:

»Gospa Murer Petrograd pozabil sem zakleniti pisalno mizo ginem hre-pene-nje ljubezen ohrani Ribinskega akcije Murer.«

Dve uri kasneje je brzjojavil rdeče-rjav plašč v Vilno:

»Srečanje nepozabno ginem ljubezen hrepene-nje Vaš.«

Trudna telefonistka na spajališču si je otirala rumena lica s kolinsko vodo in klempela na stroj:

»Nižnj ginem hrepene-nje ljubezen odpisal.«

»Moskva ginem ljubezen hrepene-nje kmalu piši.«

»Rostov — Don Volodja kje si od-pusti ljubezen hrepene-nje.«

Zaprta je oči za trenotek, omahnila, si otrla senci in klempala dalje.

V glavi se ji je vrtelo. Da bi ne zme-šala besedila ali česa ne izpustila, je šepetala predse:

»Ginem ljubezen hrepene-nje nežno ljubezen.«

Vešča roka je mehnično tipkala običajne besede. Oči so se zaprle.

»Ginem ljubezen hrepene-nje hočem te zopet videti.«

»Ginem ljubezen hrepene-nje zadrži transport gosi.«

»Ginem ljubezen hrepene-nje ribe gnijejo.«

»Ginem ljubezen hrepene-nje tovrni vlak št. 17 je skočil s tira ginem lju-bezen hrepene-nje vlakovodja pijan.«

»Ginem ljubezen hrepene-nje izpre-vodnika Korkina takoj odpustiti.«

Zanimivosti.

Barva naših oči.

Okoli zenice (pupile) se prostira v krogu kožica, ki jo imenujemo šarenica. Široka je navadno 3 do 4 mm in igra vlogo temnice fotografičnega aparata. Tiste žarke, ki prihajajo od strani, pridržijo, da postane slika ostrejša. Ta njena funkcija postane še izdatnejša s pomočjo pigmenta (barvila), se v njej nalaga. Obenem pa je to barvilo pogoj barvi naših oči.

Novorojenček ima navadno svetlo-modre oči, ker manjka barvila. Tudi koža novorojenčka je vsled istega vzroka svetlo-rožnate barve. Kasneje te svetlo-modre oči postanejo — v telesu je že precej pigmenta. Če pa pigmenta skoro ni, postanejo oči svetlordeče, ker slijejo skozi šarenico, ki postane za svetlobo prosojna, krvne žilice iz očesnega ozadja. Rdečim očem se pridružijo navadno svileni-beli lasje in nežna svila koža (ker zavisti tudi barva las in kože od pigmenta). Ta pojav imenujemo albinizem (albus = bel), ljudi pa albine. Albin so zelo občutljivi napram sončni svetlobi in vidijo v mraku celo bolje, kot po dnevi. Tudi pri živalih so opazovali ta pojav. Najbolj znane so bele miši, morski prešički in kuncji (domači zajci). Izjemoma so se pojavili beli krti, srne in še celo — bele vrane. (Seveda imajo tedaj vsi rdeče oči!)

Pri temnejših plemenih so opazovali takozvani delni albinizem (v Aziji, Afriki, Avstraliji in Ameriki), posebno pogosto pa pri zapadnoafriških črnih. Barva kože je v tem slučaju bledoroznata do svetlorjava (kot mlečna kava). Lasje so navadno svetlo-rumeni. Oči so sivomodrikaste, ali svetlo-modre. Rdečih oči pa pri teh albinih niso opazovali.

Z ozirom na barvo naših oči loči Topinard trije tonovi: 1. temni ton, 2. srednji, 3. svetli ton. K temnemu tonu prištevajo črno in temno barvo v vseh odtenkih. K srednjemu tonu prištevajo zeleno, sivo, modro in rjavo. K svetlemu: svetlo-modro, svetlosivo in sploh svetle barve najrazličnejših odtenkov (niljans). Eno pomoto je napravil Topinard: črni oči v resnici ni — to je le najtemnejša rjava barva.

Solnce in podnebje uplivata mnogo na barvo naših oči. Severni narodi imajo navadno svetlo-modre oči in bele, ali vsaj svetlo-rumene lase, n. pr. po večini vsi germanski narodi — južni narodi so obratno močno temnorjavih oči in črni las, n. pr. Italijani. Mi Slovenci nismo enotni; na severu se mešamo z germanskim tipom, na jugu pa se približujemo italijanskemu.

Barva oči postane pri Evropejcih splošno sčasoma nekoliko temnejša, a na starost zopet pobledi (pri moških približno s 40. letom, pri ženskah s 60. letom) — vendar v tako majhni meri, da tega navadno ne opazimo.

Se en pojav je zanimiv! Primeriti so se slučajni (čeprav redki), da je imel kdo levo oko druge barve, kot desno. Začudili se boste na prvi mah, kako je vendar to mogoče. Pojav izhaja od nepravilno razvrščenega pigmenta. V eni šarenici je tega pigmenta več, ali manj, kot v drugi.

Dušan Beg.

Preplavanje Rokavskega preliva.

Letos se je tretjemu smrtniku posrečilo preplaviti Rokavski preliv (Canal de la Manche). Prvi je bil angleški kapetan Webb, drugi Francoz N. Burgess (1911), letos Američan Sullivan. Šestkrat je bil že zaman poskušal, a v sedmič je šlo. Večkrat se je že bilo pripetilo, da so prišli pogumni plavalci blizu nasprotnega obrežja, a jih je močan tok zadržal ali pa celo odnesel nazaj.

Predzadnje nedeljo ob 17.22 uri se je spustil Sullivan pri krasnem vremenu v morje, ki je ležalo mirno kot olje. Velika množica si je ogledala odhod pogumnega ameriškega plavalca. Mnogo drugih plavalcev se je vsedlo na sledečo ladj. Zunaj je bilo morje tudi mirno. Voda je bila zelo topla, kar je velike važnosti za plavalca. Sullivan plava klasičen »over«, krepko, prožno. Ob 20.30. uri, to se pravi po treh urah plavanja, je že napravil več kot 5 milj. Morje je bilo mirno in plavač jo je krepko rezal naprej.

Noč je prišla, trenerji so se spustili v vodo in zanimivo je bilo videti obe ladji, ki sta sledili plavalcu in ga razsvetljevali z acetilenskim reflektorji. Večkrat so mu dali živeža v usta. Trenerji so vedno plavali pred njim. Ob šestih zjutraj se je peljal parnik Juvieta tik mimo. V tem trenutku je bil plavač 10 km 900 od francoske obale. Plaval je še vedno krepko in brez težave. Tožil je samo, da ga želoec boli.

Morje se je pa razburkalo in Sullivan je moral zbrati vse svoje moči, da je pridobival na terenu, meter za metrom. Ob 16.30 uri zvečer je bil en in pol milje od francoskega obrežja. Napor je bil ogrožen in spremljevalci so se že začeli bati, da bo moral odnehati.

Na pomolih v Calaisu se je že bila zbrala črna množica občinstva, tudi na terasi kazine se je kar trilo ljudi, ki so opazovali obe ladji spremljevalki, na katerih so bili tudi delegati časopisa »Daily Sketch«, ki je bil stvar organiziral. Slednjič, ob 20.45 uri je Sullivan, ki sta ga vodila dva neutrudljiva trenerja viharno pozdravljala od množice stopil na peščena tla obale. Takoj so ga obdali, a držal se je komaj pokonci, bil je dobesedno izčrpan. Nesli so ga v Casino, kjer je že bila soba pripravljena zanj. Vlegel se je takoj in par trenutkov pozneje je že slavnj zmagalet spal spanje pravičnega.

Henry Sullivan je tako dobil nagrado 1000 angleških funtov, razpisano od časopisa »Daily-Sketch«.

—žn—

— Tekma v kaji. »Le Perlot«, glasilnica francoskih tobakarjev, poroča, da so se nedavno v Parizu častili Nikotovega zelišča kosali. kdo bo hitreje oziroma počasneje kadil »sladko travico«. Tekma se je končala tako-le: Ene smotka je trajala samo 2 minuti 7 sekund; neka lula se je pušila nič več kot 1 min. 57 sek. Glede počasnosti je izkušen in štedljiv kadilec sesljal svojo dimko najdalje 2 uri in četrť... Menite, da so taka tekmovalja brezpomembna? Kaj šel! Spomnite se le na potnika, ki ga v železniškem vozu skuša zapeljati prevejana Putifarka. Ker pa možak noče v past, ga hoče ženščin dobiti v pest s tem, da ga obdolži nasilja. Izredno dolg pepel na smotki je brez umičenja opral našega Jožefa vseh sumničenj.

Radi treh poljubov.

Prečastiti George Lyman Paine, tajnik cerkvene zveze v Bostonu, je moral v tem mestu poročiti mlado dvojico; to sta bila poročnik Hague in Miss Priscilla Redgrave. Ker nevesta še ni bila krščena, jo je najprej krstil, po tem pa po običaju objel v znak duhovnega pobratimstva. Nato je prišlo do ženitovanjskega obreda in zopet je po šegi pritisnil poljub dušnega pastirja mladi zaročnici na čelo. Potem se je udeležil gostije in ob slovesu je velečastni smatral za pravično, da objame še enkrat novo mistress Haguovo. Saj v tretje rado gre.

Vendar užtel se je. Te pravice ni imel, vsaj mož mu je ni dal. Togoten in razkačen je ta prišel takoj za clergymanom ali župnikom, ki je bil pravkar dospel na svoj dom, in ga pošteno ošvrkal z bičem: zaman je božji namestnik zatrieval, da ni ravnal iz slabih namenov. Nalhuše pa je bilo to, da se je zbog pohujšanja nesrečni pastor moral odpovedati tajniškemu poslu pri federaciji bostonskih cerkv.

— Somova koža. Amerikanci so začeli strojiti kože morskega volka, ki baje daje izvrstno usnje, porabno za najbolj različne vrste.

— Nov rekord. Gre za pomivanje posode. Po plesnih višjih se danes znanjuje v Združenih državah izvirni rekord v izplakovanju kuhinjske posode. V Filadelfiji je namreč hotelska dražica čistila skleda in krožnike nič manj kot trideset eno uro brez odmora in oddiha. Ker gre za koristen sport, ga vzemimo s soglasnim odobravanjem na znanje.

— Koliko zlogov spregovorijo govorniki? Da je govor raznih govornikov zelo različen, ve pač vsakdo. Vendar pa ne bi mogel ničeti niti od daleč uganiti, koliko zlogov je dotični govornik spregovoril na minuto. Ko je hotel znameniti italijanski govornik Sabian-cello nekoč govoriti, je pristopil k njemu stenograf in ga prosil, da bi smel njegov govor stenografirati. Govornik mu je to dovolil pod izrecnim pogojem, da tega ne objavi v časopisu. Stenograf mu je odvrnil, da se zanima edino le za neki statistični problem. Govornik je govoril, stenograf pa pridno pisal. Po preteku ene ure je bil govor končan in stenograf je pričel računati. Nato je pristopil k govorniku in mu dejal, da je izgovoril 8296 zlogov. »Vi govorite zelo enakomerno in v zelo kratkih presledkih. Na minuto spregovorite 122 zlogov.« Pokazal mu je tabelo, kjer se je nahajala statistika govorov številnih drugih govornikov. Parlamentarec, ki se vname, spregovoril na minuto 200 zlogov, včasih celo 240. Nekateri pridgari samo 100, nekateri počasneje pa celo samo do 60. Ko ga je govornik vprašal, dali iz tega sklepa na večjo ali manjšo duhovitost govornika, mu je stenograf odvrnil: »Ne, nekateri govorijo s počasnim povdankom, ker imajo globoke misli, drugi zopet še s počasnejšim, ker sploh ničesar ne mislijo.«

— Spreobrnjeni lord. Lord Headley, ki živi že dolgo v Kairu, se je nedavno odločil prestopiti v mohamedansko vero. Sicer je bila to že njegova davna želja, ki pa je ni hotel izpolniti, ker ni hotel žaliti svoje rodbine. Takoj po spreobrnjenju se je napotil na božjo pot v Mekko. Kamor je prišel, ga je ljudstvo svečano sprejelo in mu prirejalo burne ovacije. Lord pravi, da smatra mohamedansko vero za najpopolnejšo, ker se muslimani naistojno držijo nauka ljubosti do bližnjega.

Nemški sodrugi.

Vsak vseučilišnik in vsak član neštevlinih mladinskih društev, ki rasto v Reichu kakor gobe po dežju, so mora zapriseči za naslednjo »nemško zakletvo«, ki jo je zložil domorodni nemški pesnik Paul Warneke:

Nemška prisega.

Roke dvigamo k prisegi: lekljeni prisegi, ki naj dolgo traja, preko nasilja in žalosti, od rodov do rodov. Nosi naj jo vihar, odmeva naj v nočni šumi in v tutnaju valov, čez hrib in dol, blest naj v solnčnih žarkih. V vseh naj čita se očeh, naj bo življenja zvezda v smrti grozi. Slednja cvetka in travniku razcvetelo bo govornika o nemški zaprisegi. Kdor bo v nemških deželah dal zavetje in zaklon Francozu, mu stisnil proketo roko, kdor ga ne prezira, ne mrzi do smrti, kdor ga smatra dostojnim enega pogleda, kdor se ne čuva njegovega varljivega denarja ko strupa, kdor okrepča ga s kosom kruha, mu pomaga, če pogiblje, mu ponudi čašo vina, se mu ne ogne ko mrhovini, se zval bo v nemških vseh deželah brezčasten podlež!

Bismarck.

Pred 25. leti, 31. julija, je umrl železniški kancler, ki se je tolikanj bal smrti. Leto dni pred svojim koncem je priznal prijatelju Friedjungu: »Ko sem v mladosti čital Razbojnik, sem naletel na znamenito mesto, kjer križne Franc, otepajoč se v barji, ki ga srka vase: »Kaj, ali hočeš večno živeti?« in sem imel že nejasen dojem, da gledam tu svojo lastno usodo.« Leto 1886 je izjavil svojemu staremu zapniku Schwenningerju: »Veste, moja trobenta je počena, nobenega glasu ne da več.« in pristavil je proročilo: »Resnim, težkim časom gremo nasproti.« Njegova hči je čula vsak dan, kako je v svoji sobi dolgo na glas molil. »Zame bo samo še en dan srečen: ko se več ne zbudim.« je pravil slikarju Lenbachu, ki je slikal njegov krepki obraz z brki požoltenimi od pipe; »kakor potnik izgnan v snegu sem; že odtrdeva, se polahko pogreza; beli kosmi ga pomalem odevajo in na zmružen truplu poganja cvetka snežinka.« — Wildenbruch mu je vrezal na grob tale napis, čigar poslednji stih je bolj nego kdaj geslo vse-nemštva:

Du gehst von Deinem Werke,
Dein Werk geht nicht von Dir!
Denn wo Du bist, ist Deutschland.
Du warst! Drum wurden wir!

— Za rusko zračno brodogije. List »Humanité« zbira med francoskim delavstvom prispevke za sovjetsko vzdušno flotijo. »Eclair« pa komentira to požrtvovalnost napram rdeči armiji: »Naši komunisti so takšni: antimilitaristi doma, militaristi drugod. V enem in drugem slučaju so agenti tuje.«

— Pristno ameriško. Amerikane imenom Auditors je nastopil te dni svojo pot iz Pariza v svojo domovino. Komaj se je pričel brzovlak pomikati proti morskimi obali, se je spomnil, da je pozabil v hotelu kovčeg z dragocenostmi. Prosil je, da bi vlak ustavili, toda brezuspešno. Tedaj pa je odprl vrata in skočil z vagona. K sreči se mu ni pripetilo nič hudega. Nato je zažvižgal in v prihodnjem trenutku je že sedel v avtomobilu, ki ga je v dvajset diru peljal v hotel, kjer je svoje dragocenosti tudi res našel. Skočil je zopet v avtomobil in v par minutah je že bil na letalskem prostoru. Par besed in že je letel proti pristanišču. Ko so prišli tja njegovi sopotniki, so ga že našli v neki restavraciji, kjer se je krepčal za nadaljnjo potovanje. Čeravno so bili sami Amerikanci, so se zelo začudeno spogledali. Čisto dobra stvar za ameriški film.

— Henry Ford in četrta božja zapoved. Henry Ford ni samo eden izmed najbogatejših ljudi v Ameriki, kjer zelo spoštujejo mater in ženske sploh, ampak tudi na celim svetu. Svojo ljubezen do matere kaže s tem, da venomer pazi, da se ne bi kaj spremenilo v njegovi rojstni hišici blizu Dearborna, kjer je kot kinetski deček preživel svoja otroška leta. V hišici je še vse po starem. Kakor tedaj je pod pogrnjen z grobo preprogo iz volne, ki jo je sprejela njegova mati in tudi ognjišče še vedno na mestu, kjer je stalo svoje dni. Pred hišico je vodnjak, kjer je on čisto zajemal vodo in jo nosil svoji materi. Zgubil se je samo neki samovar, ki ga je po dolgem iskanju našel pri nekem starinarju. Drugače je pa v hiši še vsa posoda, ki jo je uporabljala njegova pokojna mati. Imel jo je rad in njeni dobri nauki so mu segali globoko v srce. Učila ga je, naj se potrudijo postati koristen član človeške družbe. To je tudi dosegel v splošno korist in v svoje lastno blagostanje.

— Človeške opice. Označba šimpanzov za človeške opice ni baš slaba, čeravno ne spominja s svojim obnašanjem na najboljše vrste ljudi. V marsičem pa je podoben poučnim otročjem. Tega svojega vedenja ne kaže samo v cirkusu, ampak tudi v svoji domovini, v pragozdovih. O njih piše Koch, ki jih je deli časa opazoval v njihovi naravni svobodi. Mladi šimpanzi vganjajo vsakovrstne neumnosti, krajejo kot srake, stikajo za približki izpljejo ptičja jajčka. Ako pridejo v jetništvo, kmalu pozabijo na svojo domovino. V nekem cirkusu so obesili mlademu šimpanzu zvonček okoli vra-

hu, da se ne bi zgubil. Paglavci ga je nekoliko časa ogledoval, končno pa ga zamašil s senom in veselo skakljal med ostalimi tovariši. Zopet drugi je v gozdu opazoval delavce, ki so izsekavali. Ko so legli k opoldanskemu počitku, se je skrivaj priplazil do sekire in jih začel posnemati. Delal je tako spretno, da je drevo v kratkem padlo na tla. Često tudi opazujejo ljudi pri kopanju in jim skrivajo obleke, nato pa dolgo čakajo, da bodo videli uspehi svojega podjetja. Neki paglavec v nekem cirkusu pa se je najraje zabaval z dresiranim psom. Prijel ga je za rep in ga sukal okoli, pri tem pa se zadovoljno krototal.

— Blagor si krompirju! Lucien Darniel je namreč iznašel sredstvo zoper staranje korna. Svoje poskuse je pričel že l. 1902. Tistikrat je dokazal, da se da vlijati nova živnost oslabelem pogankom rastline, ki se latinski zove scapula, in sicer s posebnim cepiljem. — Pozneje je cepil paradiznik in paskvico ali volčjo črtnjo na podzemljico. Opazil je, da so gomolji cepljenega krompirja znatno bolj debele, odporni in precej zreli. Da bi našel praktičen od pomoč proti boleznim min pešanju podzemljice, ki povzroča danes po vseh deželah resne skrbi, je cepil na vse možne načine, večinoma s uspehom. V treh slučajih od sto so cepljene gomoljnice rodile podzemne in zračne gomoljke. Hoteč se preveriti o dedičnosti novega krompirja, je Daniel meseca sušca vsadil prerajene gomolje, v vinotoku pa je izkopal znatno debelejšo nego po navadi, bolj gladke, odporne in izvrstnega okusa. Koliko časa učinkuje blagodejna cepitev krompirja z rajskim jabolkom itd., še ni določeno. Za to bo treba še poglobljeneja proučavanja. — Vsekakor pa se zdi brez dvoma, da smo dobili za novo metodo uspešen lek proti koronovim boleznim, ki povzročajo prerano matorost.

— Zloraba lepoticenja. Marsikdo črtili ličilo in lepoto na ženskem obličju, še bolj neumestno pa je rdečiti rube, kadar so mrtve in naprodaj. Seveda zadene pri tem odgovornost prodajalca. Tako so trije nebodijntreba razpostavili na stojnicah v billancourtski tržnici vretenice ali lokarde in belice ali klene s škrlatnimi škrgami — po njih inkarnatu se namreč presoja njih svežina! — pa čakali na kupca. Pravočasno pa jih je uzrlo oko pravice ter ugotovilo, da ribe precej smrdijo. Ko jih je začel redar izpraševati, so kvareži deli noge za vrat in jo popihali. Enega pačitelja pa je roka postavje vendarle prijala: priznal je, da so bila vsa ribja ušesa namazana z »rdečim črnolom«.

— Zoper lepoticenje. Vrhovno sodišče v državi Arkansas je odločilo, da so dekliske šole opravljene odkloniti vsako učenko, ki bi se prijavila namokana in naličkana. S tem se je končala pravda, ki so jo vodili zoper žensko šolo starši sedemnaestletne mladenke, odslovljene z zavoda, ker se je pudrila in ličila. Če bi pri nas uvedli to strogo naredbo, to bi bilo tožba!

— Za uravnavo cestnega prometa. V Parizu so na križiščih velikih bulvardov naredili nov sestav za olajševanje pouličnega prometa. Aparat, obstoječ iz stebra s štirimi ročicami, se da s kolesjem premikati: redar zapiska, pa se prikaže oziroma izgine napis »halte« (stoj) po svetilnikih, stoječih na raznih smereh. Upati je dobri huspehov od novega sistema; vendar previdnost je mati vseh čednosti, si ponavlja, kadar greš preko križpotja.

— Filatelistično. Nove francoske poštne znamke s Pasteurjevo podobo, ki jo je vrezal Prudhomme, se prodajajo že od 25. maja, ko se je proslavila stoletnica slavnega veččaka. Ta znamka je majhne oblike, v treh vrednostih: 10, 30 in 50 centimov. Te vinjete bodo popolnoma izpodrinile vzorce istih cen, namreč Rotyjevo »Sejavko«. Pasteurjeva znamka je 32. v francoski seriji, odkar so se prvič uvedle poštne marke (1849); prva nosi sliko velikega moža.

— Métro. To je okrajšano ime za métropolitain, ki je podzemna železnica v Parizu. Čeprav je malce zahtojno v teh globinah, se je vendar v juniju t. l. vozilo v njem nič manj nego 37.889.800 oseb, torej 2 milijona več nego lani ob istem času. Métropolitainska družba je potemtakem zaslužila 10 milijonov 880.547 frs 75 centimov. Čedna vsota!

— Varnost po ulicah. V Angliji se mnogo misli na to poglavje. Home Office je obelodanil statistiko, pouličnih nezdod. Na ozemlju Velike Britanije jih je bilo lani 70.000, potemtakem 10 odstotkov več nego v prejšnjem letu. Na prvi pogled se zdi čudno, kako malo se pripetijo nesreče v Londonu, kjer je vendar velikiški promet. Lani je bilo 784 nezdod, od teh samo devet smrtnih. To razmerje razlagajo s tem, da so ulice ozke in da je po cestah dovoljeno voziti le v eni vrsti v obeh smereh. Od 9 smrtonosnih slučajev so tri povzročili konjski vozovi. Med incidenti, ki niso bili usodni, so jih samo 71 povzročili avtobusi, dočim so jih dvokolesa zakrivila 108, avtomobili pa 320.

A. P. Čehov:

V letovišču.

Na letoviški postaji se je sprehajal parček nedavno poročenih zakoncev. On jo je držal okoli pasu, ona pa se je prižemala k njemu, in oba sta bila srečna. Izza oblaknih kosmov je gledal na nju mesec in ju srepo motril: gotovo se je jezil in zavidal svoje dolgočasno, nikomur podobno devišstvo. Mirno ozračje je bilo gosto nasičeno on vonja lipovke in krhlikovca. Nekje na tej strani proge, se je kričavo oglašala prepelica.

»Kako lepo, Saša, kako lepo!« — je govorila žena. — »Res, lahko se misli, da vse sanja. Pogled, kako vabeče in ljubezljivo gleda ta gozdič! Kako so mihi ti solidni, molčeči telegrafski drogovi! Saša, vse to oživlja pokrajino in govori, da so tam, nekje ljudje... civilizacija... In ali ti morda ne ugaja, kadar ti vetrič prinese na uho motni šum drvečega vlaka?«

»Da... Kako so vendar tvoje roke žareče! To je zato, ker se vznemirjaš, Vanja... Kaj je pripravljeno za večerjo?«

»Okroška« in piščanec, ki bo zadovoljstvo za oba. Iz mesta so ti prinesli sardin in jestrovine.

Mesec se je skrtil za oblak, kot da bi poduhal tobak. Ljudska sreča ju je spomnila na njuno osamelost, zapu-

Ruska jed: iz mesa ali ribe in kvasa.